

Frivillighetsmeldingen for Bydel Gamle Oslo 2021–2023

Levende, mangfoldig og sårbar

Foto forside:
Tøyen Frivilligsentral, KIGO/C. Haukeli og Tøyen Sportsklubb

Foto bakside:
Benyamin Farnam

Design/layout:
Konsulenttjenester, Utviklings- og kompetanseetaten

Innholdsfortegnelse

Innledning	5
Sammendrag	8
Oppbygning av meldingen	11
<u>1 Bakgrunnen for frivillighetsmeldingen</u>	<u>13</u>
1.1 Felles plattform for samarbeid mellom kommuner og frivillighet	14
1.2 Frivillighetspolitikk i praksis	15
<u>2 Metode</u>	<u>17</u>
<u>3 Politiske føringer</u>	<u>21</u>
3.1 Oslo kommunes 4 hovedmål for frivilligheten	22
3.2 Strategisk plan for Bydel Gamle Oslo 2018–2021	22
<u>4 Områdeinnsats, sosial innovasjon og samskaping</u>	<u>25</u>
4.1 Bydel Gamle Oslo; Demografi og levekår	26
4.2 Områdeløft Grønland og Tøyen	27
4.3 Hva er samskaping og sosial innovasjon?	28
<u>5 Om frivillighet og organisasjonsliv</u>	<u>31</u>
5.1 Definisjon av frivillig innsats, organisasjon og sektor	32
5.2 Sosiale entreprenører og sosiale foretak	32
5.3 Ideelle organisasjoner	33
5.4 Frivillighet – omfang og tendenser	33
<u>6 Organisasjoner og frivillighet i Bydel Gamle Oslo</u>	<u>37</u>
6.1 Om organisasjonene	38
6.2 Formål	41
6.3 Målsettinger	41
6.4 Om de frivillige – motivasjoner og roller	44
6.5 Uavhengige frivillige organisasjoner	48
6.6 Tidsbruk og engasjement	49
6.7 Lønn, frivillighet og koordinatore	52
6.8 Nøkkelfunn	57

7 Økonomi og tilskuddsordninger	59
7.1 Bydelens tilskuddsordninger	60
7.2 Nasjonale tilskuddsordninger	64
7.3 Strategisk tilnærming til støtte for frivilligheten i andre bydeler	66
7.4 Hvordan finansieres organisasjonene i Bydel Gamle Oslo i dag?	68
7.5 Støtteordninger – formål og målgrupper	74
7.6 De statlige Bufdir midlene og felles innsats	72
7.7 Nøkkelfunn	76
8 Lokaler	79
8.1 Lokaler i Gamle Oslo	80
8.2 Organisasjonenes bruk av lokaler i bydelen	82
8.3 Økt tilgjengelighet på offentlige lokaler	85
8.4 Nøkkelfunn	85
9 Støttefunksjoner for frivillighet og organisasjonsliv	87
9.1 Frivilligsentraler	88
9.2 Frivilligsentralene i Bydel Gamle Oslo	88
9.3 Tøyen Unlimited	90
9.4 Nøkkelfunn	91
10 Samarbeid og kontakt	93
10.1 Samarbeid mellom organisasjoner	94
10.2 Samarbeid med næringslivet	96
10.3 Samarbeid med bydelen	96
10.4 Nærmiljøfester	102
10.5 Kommunikasjon og informasjon	102
10.6 Oversikt og ansvarsfordeling	103
10.7 Koordinering	104
10.8 Digitalisering – Et av flere tiltak for oversikt og kommunikasjon	105
10.9 Nøkkelfunn	106
10.10 Kampen Omsorg + Fra ideell til offentlig virksomhet	108
11 Felles innsats?	111
11.1 Barrierer for samhandling i offentlig sektor	112
11.2 Samskaping i praksis	114
11.3 Om premisser for samarbeid	116
11.4 Lokal beredskapsdugnad i Bydel Gamle Oslo – et eksempel på samhandlingsutfordringer	120
11.5 Organisatoriske barrierer og samskaping	123
11.6 Nøkkelfunn	124
Avslutning	127
Litteratur	129

Innledning

Oslo kommunes frivillighetsmelding (2016) oppfordrer bydelene til å utforme lokal frivillighetspolitikk. Denne meldingen er utarbeidet av Bydel Gamle Oslo, ved Avdeling lokalsamfunn og mestring og Enhet lokalmiljø og folkehelse. Meldingen er finansiert av Områdeløft Grønland og Tøyen. Mandatet til denne meldingen er å kartlegge frivillig sektor i Gamle Oslo; dens omfang, kår, betydning og potensiale. Meldingen skal bidra til en økt bevissthet om frivilligheten i bydelens tjenesteapparat. Meldingen skal også bidra til å tilgjengeliggjøre bydelens tjenester for de frivillige organisasjonene. Videre skal meldingen være *grunnlag for utvikling og implementering av frivillighetsstrategi, der bydelen har utviklet en kultur for samskaping og samarbeid med frivillighet og ideell sektor* (Programplan for Områdeløft, Bydel Gamle Oslo 2020).

Meldingen skal behandles i Bydelsutvalget høsten 2020, og legges til grunn for en frivillighetsstrategi for Bydel Gamle Oslo.

Oppsummert skal meldingen bidra til;

- 1) Å gjøre det lettere å være frivillig, altså bedre frivillighetens kår i seg selv.
- 2) Å styrke relasjoner og samarbeid mellom frivilligheten og bydelens tjenester.

Vi vil takke alle som har bidratt med sin tid, innspill og tilbakemeldinger til dette arbeidet. En spesiell takk til alle som har besvart spørreundersøkelsen, deltatt på medvirkningsprosessene og stilt opp på intervjuer.

Sammendrag

Bydel Gamle Oslo har flere kjente utfordringer knyttet til sosial ulikhet og folkehelse. Bydelen har også mange ressurser, deriblant en omfattende frivillig sektor, og engasjerte innbyggere.

Bydelens organisasjonsliv preges av stort mangfold. Vi finner i overkant av 600 aktører som tilhører «frivillig sektor» i Gamle Oslo, og vi har vært i kontakt med omtrent 120 av disse. Organisasjonene utgjør alt fra etablerte idrettslag til aksjonsbaserte nabolagsgrupperinger. Det er stor variasjon i både størrelse, organisasjonsform, typer aktivitet og interessefelt. Det er forholdsvis stor andel små organisasjoner. Vi finner et gjennomgående engasjement for barn, unge og nærmiljø blant organisasjonene vi har vært i kontakt med. Mange aktører er engasjert i de store samfunnsutfordringer som fattigdom, utenforskap, bo- og oppvekstsvilkår.

Det er høyt aktivitetsnivå blant organisasjonene som har blitt undersøkt. 37 % av organisasjonene oppgir over 1000 timer frivillig innsats. Hele 89 % av organisasjonene tilbyr også åpne aktiviteter, hvor man ikke trenger å være medlem for å delta. Det fremgår også fra funnene våre at hele 1 av 6 av bydelens innbyggere er engasjert i idretten.

Frivillighet omtales gjerne som limet i lokalsamfunnet, og bidrar blant annet til fellesskap, tilhørighet, mestring og kompetanse. Mange av organisasjonene har derfor en rekke kvaliteter og merverdier som går utover selve kjerneaktivitetene deres. Frivillighet er en av flere veier inn til medborgerskap, eller «innenfor-skap», som mange kaller det i Gamle Oslo.

Organisasjonene besitter betydelige menneskelige ressurser, men personer som kan fylle kritiske og forpliktende verv over tid, er for mange aktører en mangelvare. Sammen med økonomiske utfordringer beskriver dette en sårbarhet. Styrearbeid og daglig

ledelse utgjør for mange organisasjoner en betydelig del for den frivillige innsatsen. Mange opplever et høyt press på disse funksjonene. En organisasjons evne til å jobbe langsiktig og bærekraftig for å nå egne mål over tid, er et av flere kjennetegn på robusthet. Lønnede og honorerte stillinger og verv, er for mange organisasjoner en viktig faktor i å være bærekraftig. Det er stort spenn i sårbarhet og robusthet mellom organisasjonene vi har undersøkt.

Ifølge spørreundersøkelsen samarbeides det mye mellom ulike aktører og sektorer i bydelen. Mest samarbeid foregår mellom organisasjoner (75%), men det samarbeides også relativt mye med bydelen (52%). I begge tilfeller er tilfredsheten hos organisasjonene høy. Bydelen oppleves også som svært samarbeidsvillig sett fra organisasjonenes side. Samarbeid med næringslivet er mindre utbredt (37%), men etterspurt av mange organisasjoner. Det fremgår at samarbeidet mellom organisasjoner og bydel ofte er av økonomisk art. Gjennom arbeidet er det avdekket at de fleste aktørene ønsker å jobbe mer effektivt for å gjøre en forskjell for innbyggerne og målgruppene sine. Funn fra intervjuer med representanter for både frivillig sektor og bydelens tjenester indikerer at det er et uutnyttet potensiale hva gjelder dypere, faglig samarbeid, og samskaping.

Videre identifiserer meldingen blant annet innretning av tilskuddsordninger, bruk av koordinerende funksjoner, enklere tilgjengelig informasjon og økt bruk av samskaping, som mulige innsatsområder.

Ifølge bydelens budsjett for 2020 er det begrenset økonomi i forhold til å imøtekomme alle prioriterte innsatsområder. Bydelen kan med andre ord ikke løse alle utfordringene alene, men er avhengig av felles innsats. Frivilligheten anerkjennes som en av flere ressurser i dette bildet.

Ifølge vår spørreundersøkelse er organisasjonene i Gamle Oslo mer avhengig av kommunale støtteordninger enn det er vanlig ellers i landet. Tilskudd til frivillig sektor i Gamle Oslo har økt betraktelig de siste årene. Samtidig observerer vi at de mest brukte støtteordningene ikke nødvendigvis treffer organisasjonenes behov. Her registrerer vi utfordringer knyttet til særlig tre dimensjoner: driftstøtte versus prosjektstøtte, og tilrettelegging for samarbeid og koordinerende funksjoner.

Vi ser at organisasjonene generelt etterspør støtte til drift, mens prosjektmidler dominerer. Den samme utfordringen finner vi også hos bydelens egne tjenester, og særlig gjelder dette forebyggende tjenester for barn og unge, som i stor grad er prosjektfinansiert. Prosjektfinansiering kan skape lite forutsigbarhet og gi grobunn for konkurranse fremfor samarbeid. Mye tyder på at driftsmidler på sin side kan bidra til økt forutsigbarhet og dermed robusthet i organisasjonene.

Vi finner også at innretningen av bydelens tilskuddsordninger i praksis gir et begrenset rom for felles innsats og samskaping. Potensielle samarbeidspartnere inkluderes ofte for sent i prosessen til at gode samarbeid kan finne sted. Kort tid til gjennomføring og rapportering kan bidra til ytterligere hindringer.

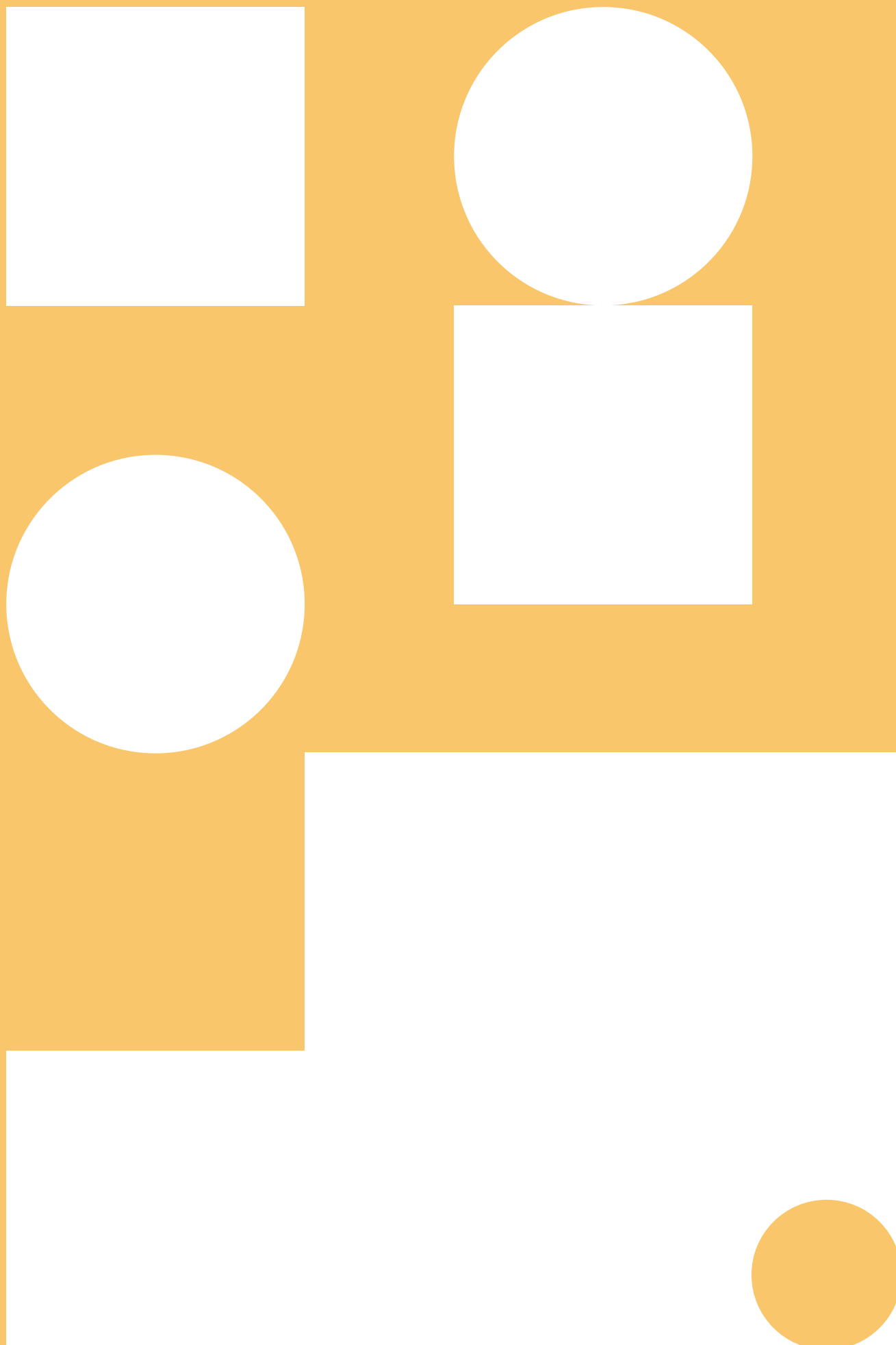
Flere organisasjoner opplever å være konkurrenter til bydelens egne tjenester, fremfor partnere. Dette gjelder særlig i forbindelse med de statlige Bufdirmidlene, der bydelen har en knutepunktsfunksjon knyttet til innstilling og koordinering. Erfaring fra andre kommuner peker mot at koordinerende funksjoner bør ta utgangspunkt i prinsipper for nettverksledelse. Koordinerende funksjoner bør ha god kjennskap, men begrenset operativ tilknytning, til ordinær tjenestestruktur.

Når ansatte i bydelens tjenester blir spurt om samarbeid, nevnes ofte utfordringer knyttet til forvent-

ningsavklaring og kvalitetssikring av foreningen/lagets arbeid som hindringer for å samarbeide med organisasjonene. Frivilligheten og ideelle organisasjoner kan oppleves som uoversiktlige eller vanskelige å forholde seg til. Det er et stort mangfold, også i erfaring og profesjonalitet. I intervjuene med tjenestene kommer det frem at organisasjonenes roller og kjerneoppgaver fremstår som lite kjent. Disse manglene kan være med å skape usikkerhet og bidrar til å hemme samarbeid, på tvers av sektorene.

Når representanter for organisasjonene uttaler seg, trekkes dårlig informasjonsflyt og ujevn tilgang til bydelen ofte frem som negative elementer. Bydelen, eller kommuneorganisasjonen, fremstår som uoversiktlig og fragmentert. Svake kanaler for deling av informasjon kan være en av flere årsaker til dette, og inngår som en av flere organisatoriske barrierer for samhandling.

Å styrke kultur for samarbeid gjøres best gjennom «å gjøre sammen». Realistisk ambisjonsnivå bør defineres og reelle problemer og utfordringer som egner seg for samskapingsprosesser bør identifiseres. Det vil kreve målrettet innsats, men innebærer samtidig gode muligheter for vinn-vinn, da de fleste aktørene, på ulike måter og med ulike typer ressurser, allerede er engasjert i å løse mange av de samme samfunnsutfordringene.

Oppbygning av meldingen

Kapittel 1 beskriver kort bakgrunnen for å bruke frivillighetsmeldinger som strategisk grep. Videre følger noen eksempler fra andre kommuner.

Kapittel 2 beskriver metode og fremgangsmåte for denne meldingen.

Kapittel 3 introduserer det offentliges perspektiver på frivilligheten. Vi ser på frivillighet i Bydel Gamle Oslo i lys av stortingsmeldinger, Oslo Kommunes frivillighetsmelding og bydelens strategiplan.

Kapittel 4 beskriver Gamle Oslo som område, med forhold knyttet blant annet til demografi og levekår. Her presenteres også områdesatsningene i Oslo indre øst, Grønland og Tøyen. Samskaping er et sentralt begrep i offentlige strategier for samarbeid med frivilligheten, og defineres i dette kapittelet.

Kapittel 5 introduserer begreper og definisjoner knyttet til frivillighet, sosiale entreprenører og ideelle organisasjoner.

Kapittel 6 presenterer hvem som utgjør frivillig sektor i bydelen, samt organisasjonenes formål, målsetninger og ulike motivasjoner og roller.

Kapittel 7 beskriver ulike typer tilskuddsordninger og organisasjonenes økonomi.

Kapittel 8 presenterer noen sentrale lokaler som finnes i bydelen og organisasjonenes tilfredshet rundt tilgjengelige lokaler.

Kapittel 9 presenterer noen sentrale støttefunksjoner for frivilligheten i bydelen.

Kapittel 10 beskriver samarbeid organisasjoner imellom, næringslivet, og med bydelens tjenester. Det fokuseres på erfaringer og konstruktive innspill knyttet til hindringer, suksesskriterier og drivere.

Kapittel 11 Presenterer perspektiver fra bydelens tjenester basert på intervjuer, med særlig fokus på samarbeid. Deretter følger en liten oppsummering av erfaringer fra de første 3 månedene av Covid-19 situasjonen i bydelen.

Foto: Sverre Glin. Jøhild

1

Bakgrunnen for frivillighetsmeldingen

«Frivilligheten er selveste bærebjelken i et lokalsamfunn, og i en by som Oslo, er det en rekke oppgaver som ikke kommunen kan løse alene. Frivillighet og engasjementet hos innbyggerne er dermed svært avgjørende i denne prosessen.»

(Oslo kommunes frivillighetsmelding sak 366/16 av 14.12. 2016).

De siste årene har frivilligheten vært et satsningsområde både for de sentrale myndighetene, den kommunale sektoren og i bydelene. Flere kommuner og bydeler har utarbeidet frivillighetsmeldinger og strategier, og stadig flere rapporter om frivillighet blir utarbeidet av de anerkjente forskningsinstituttene slik som Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

I et folkehelseperspektiv påpekes det at det er en positiv sammenheng mellom deltakelse i frivillig arbeid og selvrapportert (god) helse og livskvalitet (Fladmoe og Folkestad, 2016). Folkehelseloven definerer folkehelsearbeid som «samfunnets innsats for å påvirke faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse og trivsel, forebygger psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, eller som beskytter mot helsetrusler, samt arbeid for en jevnere fordeling av faktorer som direkte eller indirekte påvirker helsen» (Lov om folkehelsearbeid).

Frivillig arbeid blir sett på som både helseforebyggende og relasjonsbyggende, og inngangen til kultur og arbeidsliv for mange. At folk engasjerer seg i frivillig arbeid og tar ansvar i nærmiljøet, forebygger ikke bare ensomhet og bygger felleskap; Det er også et viktig verktøy for å redusere sosiale og økonomiske forskjeller i samfunnet (Fladmoe og Folkestad, 2016). Frivilligheten har med andre ord en folkehelsefremmende egenverdi.

I tillegg har mye av frivilligheten en annen folkehelse-dimensjon ved seg, ved at den tilbyr en samfunnsverdi for andre. Mange frivillige og ideelle organisasjoner utvikler og leverer velferd for befolkningen, det kan være seg aktiviteter og tilbud, eller de leverer på andre strategiske mål i kommunene.

1.1 Felles plattform for samarbeid mellom kommuner og frivillighet

Kommunen sentralforbund (KS) og Frivillighet Norge inngikk i 2013 en felles plattform for samspill og samarbeid mellom frivillig og kommunal sektor. Plattformen er et uttrykk for et ønske om å bedre samhandlingen mellom sektorene for å støtte og tilrettelegge for den omfattende og viktige aktiviteten i frivillig sektor. Det understrekes at frivillig sektor skal supplere og ikke erstatte offentlige tjenester og at samarbeid skal baseres på likeverdig partnerskap og gjensidig respekt for hverandres roller. (Plattform for samspill og samarbeid mellom frivillig og kommunal sektor, Frivillighet Norge).

«Frivilligheten har aldri vært mer etterspurt enn nå for å bidra til å løse samfunnsutfordringer innenfor folkehelse, omsorg, integrering, sosial ulikhet og beredskap og for å skape aktive lokalsamfunn. At kommunene har en god frivillighetspolitikk og et godt samspill med frivilligheten lokalt er en nøkkel til å lykkes med dette» (Generalsekretær i Frivillighet Norge, Stian Slotterøy Johnsen, Frivillighet Norge).

I forlengelsen av denne plattformen, ble det i 2016 signert en fritidserklæring mellom regjeringen, KS og frivillige organisasjoner. Partene forplikter seg til å arbeide for at alle barn skal ha rett til å delta i minst én fritidsaktivitet, uavhengig av den økonomiske og sosiale situasjonen til foreldrene. (Fritidserklæringen).

1.2 Frivillighetspolitikk i praksis

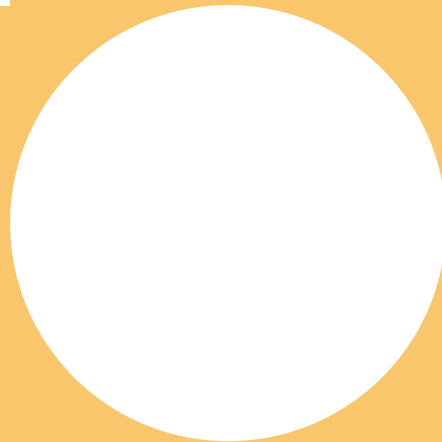
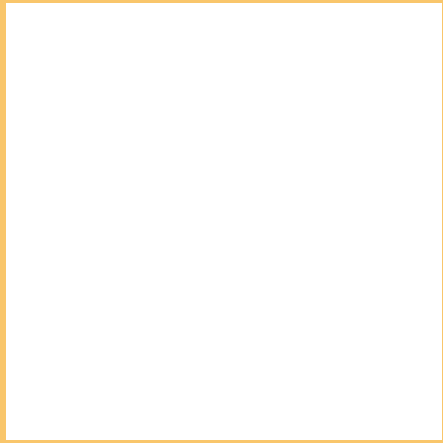
Det har blitt produsert frivillighetsmeldinger i mange kommuner. Her vil vi vise noen få eksempler på resultater som har kommet ut av slike prosesser andre steder i landet.

Karmøy kommune ansatte en frivillighetskoordinator på bakgrunn av sin frivillighetsmelding. Meldingen bidro også til at de etablerte en rekke samarbeidsprosjekter med frivillige organisasjoner innen kultur, idrett og friluft, blant annet for å skape aktiviteter for barn og unge fra lavinntektsfamilier. Karmøy kommune vant prisen for årets frivillighetskommune i 2018 (Karmøy kommune).

Askøy kommune utviklet en egen aktivitetskalender på nett «Det skjer Askøy» (2017). Nettportalen legger til rette for at alle lag og organisasjoner, private bedrifter og næringslivet får en kanal til å nå ut til innbyggerne i kommunen. I tillegg får man oversikten over alle registrerte lag og foreninger i kommunen som er registrert i Brønnøysundregistrene (Knekk samhandlingskoden).

Våren 2019 etablerte **Lørenskog kommune** et egen frivillighetsråd. Rådet representerer frivilligheten i Lørenskog og består av sju medlemmer fra ulike lokale foreninger. Rådet er en sentral høringsinstans for saker som er gjeldende for lokale lag og foreninger i kommunen (Lørenskog frivillighetsråd).

Trondheim kommune har i dag to frivillighetskoordinatorer som utgjør en 100 % stillingsressurs. Det er én frivillighetskoordinator for helse- og velferdsområdet og studentfrivilligheten og én for kultur- og idrettsområdet. Samtidig har de utviklet og tatt i bruk «Aktørbasen», der alle organisasjoner som søker tilskudd eller skal låne lokaler via kommunen må registrere seg (Temaplan for Trondheim kommunes frivillighetspolitikk 2018–2021).

Metode

Oslo kommunes Frivillighetsmelding (2016) og bydelens strategiske plan (2018–2021), ligger til grunn for denne meldingen. Datagrunnlaget er blant basert på omfattende materiale som inkluderer både kvantitative og kvalitative tilnærminger.

Utarbeidelsen av denne meldingen har inkludert representasjon fra både bydelens tjenester, lag og foreninger, ideelle aktører og trossamfunn. Dette for å kunne forankre arbeidet både faglig og politisk, samt skape dialog, engasjement- og få frem utfordringene i samråd med viktige frivillige aktørene i bydelen. Det har vært essensielt å organisere medvirkningen slik at mulighetene for å påvirke har vært reelle.

Prosjektleder for meldingen, Azita Radpey, ble ansatt i september 2019 og prosjektmedarbeider Nicolai Gulowsen, i januar 2020. Det ble nedsatt en arbeidsgruppe og en ressursgruppe, bestående av representanter både fra bydelen og frivillig sektor i Gamle Oslo. I tillegg til ressursgruppa, ble mange andre frivillige og ideelle aktører i bydelen spurt om å delta. Arbeidsgruppen og ressursgruppen har imidlertid ikke blitt involvert i like stor grad som planlagt.

Meldingen har en hovedvekt av stemmer og eksempler fra områdene rundt Grønland og Tøyen. Her finnes mye aktivitet og mange aktører. Delbydeler som Sørenga, Ensjø og Kværnerdalen er mindre representert. Dette kan skyldes at disse områdene er i stor utvikling og således har mindre etablert organisasjonsliv, og/eller at organisasjonslivet i de områdene i mindre grad er koblet på bydelen, gjennom for eksempel å ikke søke på bydelens tilskuddsordninger, manglende fysisk nærhet til sentrale bydelstjenester kan også medvirke.

Ifølge Brønnøysundregistrene er det i Gamle Oslo registrert ca. 1500 frivillige organisasjoner. Dette er imidlertid ikke et helt reelt tall for vårt formål, da noen organisasjoner som har aktivitet i bydelen ikke er registrert her, og omvendt. Frivillighet Norge har bidratt til å identifisere aktuelle organisasjoner. Listen ble også supplert på bakgrunn av bydelens egne oversikter over organisasjoner registrert i frivillighetsregisteret innenfor Gamle Oslo, samt organisasjoner som har søkt om midler fra bydelen i de siste 3 år. På bakgrunn av dette ble 635 organisasjoner invitert til å delta i spørreundersøkelsen via e-post. Undersøkelsen ble også spredt gjennom sosiale medier. Undersøkelsen ble i alt besvart av til sammen 130 organisasjoner. 102 av disse har aktivitet i bydelen og var kvalifisert til å delta.

Organisasjonene som svarte på denne representerer et bredt spekter av frivilligheten i Gamle Oslo. Det er et stort mangfold, geografisk spredning, små, mellomstore og store organisasjoner. Dette gjelder også personene vi har intervjuet. Det ble arrangert en kafédialog med hjelp av Frivillighet Norge i januar måned. Målet med kafédialogen var å skape forankring og engasjement hos de nevnte aktørene i bydelen. Det var samtidig en arena for å fremme ideer, utfordringer og muligheter sammen med bydelsansatte, de frivillige og ideelle aktørene i bydelen. Her deltok 23 representanter fra 7 ulike lokale frivillige og ideelle organisasjoner, 4 personer fra bydelen (Områdeløft Grønland og Tøyen, miljøkonsulent i tillegg til prosjektmedarbeiderne), samt en representant fra bydelsutvalget.

Det ble avholdt et innspillsmøte i februar måned, kafédialogen og spørreundersøkelsen ble presentert. Her deltok 35 representanter fra 18 ulike organisasjoner i bydelen.

Parallelt med kafédialogen og innspillsmøtet ble medlemmene i ressursgruppa, samt andre nøkkelpersoner innen frivillig sektor intervjuet. Her lå representativitet og fokus på sentrale funksjoner og posisjoner i bydelen til grunn for utvalget og 30 personer stilte seg til rådighet. Halvparten av disse besvarte også spørreundersøkelsen. I etterkant fikk informantene muligheten til å lese gjennom og godkjenne oppsummeringen av de semistrukturerte intervjuene. Noen av informantene vil bli presentert underveis i meldingen.

Det har blitt gjennomført totalt 15 semistrukturerte intervjuer med ulike ledere i bydelens tjenester. Meldingen har også blitt sendt på høring til bydelens tjenester og blitt presentert for bydelens ledergruppe.

Videre bygger frivillighetsmeldingen på nyere forskning gjort innen frivillighet og samskaping. Prosjektleder og prosjektmedarbeider deltatt på ulike rapportlanseringer i regi av Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor i første kvartal av 2020. I tillegg har vi hentet bakgrunnsstoff fra statlige styringsdokumenter og strategisk plan for Bydel Gamle Oslo.

- Meld. St. 10 (2018-2019) Frivilligheita – Sterk, sjølvstendig, mangfaldig.
- Meld. St. 19 (2018-2019) Folkehelsemeldinga – Gode liv i eit trygt samfunn.
- Frivillighetsmeldingen for Oslo kommune (2016).
- Strategisk plan for Bydel Gamle Oslo (2018-2021).
- Bydelsdirektørens forslag til budsjett 2020 for Bydel Gamle Oslo.
- La oss gjøre det sammen! Håndbok i lokal samskapende sosial innovasjon. (Kobro mfl 2018)

Kafedialog på Kampen Bydelshus januar 2020.

Foto: Sverre Chr. Jarlid

3

Politiske føringer

3.1 Oslo kommunes 4 hovedmål for frivilligheten

Oslo kommunes frivillighetsmelding (2016) oppfordrer bydelene til å utforme lokal frivillighetspolitikk. Den formulerer fire hovedmål som ligger til grunn for utarbeidelsen av Bydel Gamle Oslos frivillighetsmelding og tilhørende strategi. Vi forstår de fire hovedmålene som retningsgivende for bydelenes tilretteleggerrolle for frivilligheten.

1. Det skal være lett å drive frivillig aktivitet og organisasjonsvirksomhet.
2. Kommunen skal styre samhandlingen mellom kommunal og frivillig sektor, og tilrettelegge for økt samhandling frivillige aktører imellom.
3. Flere av kommunens lokaler, uterom og anlegg skal være tilgjengelige, mer åpne og fylles med frivillig aktivitet.
4. Kommunen skal stimulere til mangfold, bredde og en nyskapende frivillig sektor, og bidra til økt rekruttering av frivillige.

Byregjeringen vil derfor;

«Blant annet gjennom en bedre koordinering og tilrettelegging for økt dialog, samarbeid, idé- og erfaringsutveksling, styrke eksisterende frivillighet og løse ut potensiale for økt frivillig aktivitet i byen» (Oslo kommune frivillighetspolitikk, 2016).

Disse fire hovedmålene presiseres også i den statlige frivillighetspolitikken (St.meld.nr. 10, 2018-2019).

Oslo kommunes frivillighetsmelding (2016), gir bydelen en avgjørende rolle for frivillig sektor. Her skrives det blant annet at; «Det er bydelene som er nærmest befolkningen og de behov, utfordringer og muligheter nærmiljøene besitter. Det er i bydelene den frivillige aktiviteten skjer, og det er bydelene som har den næreste kontakten med frivillig sektor».

3.2 Strategisk plan for Bydel Gamle Oslo 2018–2021

Oslo kommunes fire hovedmål for frivilligheten gjenspeiles også delvis i bydelens strategiske plan, hvor det blant annet legges frem at;

«Mestring og ressursmobilisering er vår innfallsvinkel, og bydelen vil søke løsninger hvor den enkelte innbygger kan forbedre og ivareta egen situasjon og muligheter. Bydel Gamle Oslo skal være proaktiv og tidlig søke helhetlige og tverrfaglige løsninger. Vi vil være blant de beste på involvering av innbyggerne i alle bydelens tjenester og forvaltningsområder. Innbyggerne skal oppleve en tilgjengelig bydel; vi skal arbeide helhetlig uavhengig av organisering og på tvers av fagområder, systemer og sektorer».

Bydelens strategiske plan beskriver bydelens satsningsområder som helhet, og beskriver slik vi ser det et mulighetsrom for samarbeid mellom bydel og blant andre frivilligheten. Noen områder er særlig retningsgivende for bydelens forhold til frivilligheten, dette gjelder i hovedsak utviklingsområder 2 og 3. Disse er uthevet i kursiv. Planen sier også noe om ambisjonsnivå og betydning av informasjon, samarbeid og tverrfaglighet, og har derfor en generell relevans for frivilligfeltet. Mange av bydelens strategiske mål gjenspeiles også i kriterier og retningslinjer for bydelens tilskuddsordninger.

Bydelens prioriterte utviklingsområder

1) Helhetlige og tilgjengelige løsninger

Bydel Gamle Oslo skal skape gode løsninger sammen med innbyggerne og vil:

- › Legge vekt på at innbyggerne finner «en vei inn» i våre tjenester.
- › Prioritere arbeid med å sette sammen tjenester uavhengig av organisering og fagområder.
- › Standardisere prosesser for administrativ oppgaveløsning på tvers av organisering og ansvarsområder.
- › Samhandle med andre relevante aktører utenfor egen organisasjon – til beste for innbyggerne.

2) Forebygging og tidlig innsats

Bydel Gamle Oslo skal være i forkant av utfordringene og vil:

- › Prioritere tiltak som øker befolkningens overgang til arbeid.
- › Stimulere tiltak som øker innbyggernes norskferdigheter.
- › Satse på tiltak sammen med familiene som reduserer følgene av barnefattigdom.
- › Legge vekt på høy kvalitet i barnehagene som underbygger barnas mestring og overgang til skole.
- › Bidra til tiltak som reduserer frafall fra videregående skole.
- › Legge til rette for folkehelseiltak som øker levealder og livskvalitet i bydelen.
- › Prioritere innsats i forhold til utsatte grupper.
- › Prioritere tiltak som bidrar til at innbyggerne mestrer å bo i sine egne hjem så lenge som mulig.

3) Lokalsamfunnsutvikling

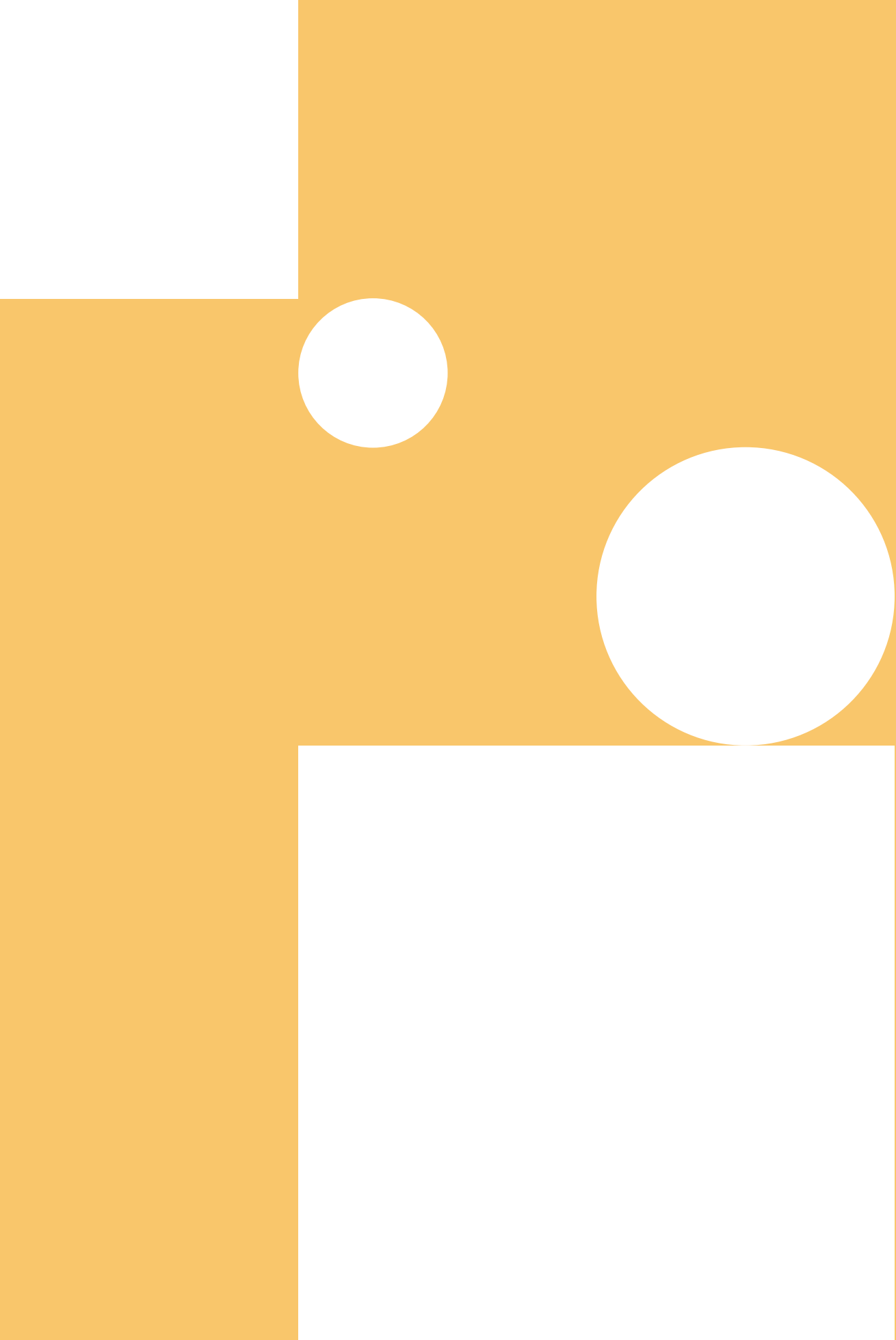
Bydel Gamle Oslo skal være et trygt og godt lokalsamfunn med gode oppvekstvilkår, og vi vil:

- › Prioritere helhetlig innsats i de lokalsamfunnene der behovet er størst.
- › Bidra til utvikling av bomiljø- og stedskvaliteter med positiv virkning på utsatte grupper.
- › Være pådriver for medbestemmelse og innbyggerinvolvering i plan- og utviklingsprosesser.
- › Være pådriver for å finne nye løsninger sammen med frivillige, sosiale entreprenører og private aktører.

4) Ledelse

Bydel Gamle Oslo skal ha en modig, strategisk og tillitsbasert styring og ledelse, og vil:

- › Etablere og forankre en felles forståelse av tillitsbasert styring og ledelse i alle ledd i tjenesteapparatet.
- › Utnytte organisasjonens samlede kunnskap og kompetanse, ved tverrfaglig samarbeid og samspill på tvers av etablerte fagområder.
- › Sørge for at ledere har nødvendig handlingsrom.
- › Legge til rette for nødvendig kompetanseheving og overføring av faglig myndighet og ansvar.
- › Sørge for tidsbesparende og effektive administrative støttesystemer.
- › Bidra til at tydelige mål, forventninger til resultater og effekter vektlegges. Samtidig å dreie fokus bort fra kontroll, detaljrapportering på aktiviteter, tiltak og virkemidler.

4

**Områdeinnsats,
sosial innovasjon
og samskaping**

4.1 Bydel Gamle Oslo; Demografi og levekår

«Bydelens mangfold er vår styrke» (Strategisk plan 2018-2021).

Bydel Gamle Oslo preges i dag av kulturelt og sosial mangfold, og noen av de største byutviklingsprosjektene i byen finner sted her. Bydelen har ca. 56 000 innbyggere, og er den bydelen som er forventet å øke mest i folketall de nærmeste ti årene (Oslo kommunes hjemmeside).

Bydelen har en stor geografisk utstrekning, og strekker seg fra Valle Hovin, Helsfyr og Ekeberg-skrenten, til Etterstad og Ensjø, Vålerenga, Kampen, Tøyen, Grønland og Sørenga. I tillegg omfatter bydelen mange av øyene i Oslofjorden.

Levekårs- og folkehelseutfordringene er noe større enn gjennomsnittet for Oslo, spesielt i områdene Grønland og Tøyen. Mange barn og unge vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt og trangboddhet. Det er også stor utskiftning. I noen områder flytter 1/3 av befolkningen årlig. En stor andel av befolkningen er også uten tilknytning til ordinært arbeidsliv. Mange av bydelens innbyggere har svake norskferdigheter og det er et relativt høyt frafall fra videregående skole. Levealderen er 6 år lavere enn gjennomsnittet for Oslo og bydelen har mange innbyggere med somatiske og psykiske helseutfordringer og rusavhengighet (Oslo indre øst-satsingen - Delprogram nærmiljø Områdeløft Grønland og Tøyen; Programplan for Områdeløft Bydel Gamle Oslo 2020). Dette gir seg blant annet utslag i ulik tilgang til kulturliv og fritid. Disse forholdene utgjør også en utfordring for frivilligheten.

4.2 Områdeløft Grønland og Tøyen

Oslo kommune samarbeider med staten om en ekstra innsats i levekårsutsatte områder for at de skal oppleves som gode og trygge steder å bo og å vokse opp i. Det overordnede målet med Oslos tre områdesatsninger er varige forbedringer av tjenester og nærmiljøkvaliteter i områder der behovene er størst, slik at flere beboere i disse områdene blir økonomisk selvstendige og aktivt deltagende i lokalsamfunn og storsamfunn (Programplan Områdeløft Bydel Gamle Oslo 2020, s. 3).

Områdesatsningene er organisert i tre delprogram; nærmiljø, oppvekst og utdanning og sysselsetting. Bydel Gamle Oslo bruker innsatsen i delprogram nærmiljø for å styrke utviklingen av lokalsamfunnet, gjennom forebygging og ressursmobilisering på Grønland og Tøyen. Visjonen for områdeløftet er at Grønland og Tøyen ved utgangen av 2026 skal oppleves som trygge og inkluderende steder med aktive innbyggere som gjerne vil og kan bli boende. For å få til dette må bydelen tenke nytt, og skape levende lokalsamfunn sammen med sine innbyggere.

Gjennom områdeløftet søker bydelen etter nye måter å drive medvirkning og samskaping på, for å skape bedre nærmiljø og bydelstjenester. Lokale ressurser utløses og finner hverandre gjennom innbyggerinvolvering og samarbeid med lokalt organisasjons- og næringsliv, sosiale entreprenører, offentlige virksomheter og andre.

«Bydelen skal gjennom sin lokalsamfunnsutvikling være en pådriver for å finne nye løsninger sammen med frivillige, sosiale entreprenører og private aktører. Gjennom Områdeløft Grønland og Tøyen vil bydelen undersøke muligheter for samarbeid og samskaping» (Oslo indre øst-satsingen – Delprogram nærmiljø Områdeløft Grønland og Tøyen 2019, s. 5).

Dette gjenspeiles også i Strategisk plan for Bydel Gamle Oslo der det understrekes at: «Bydelen vil ta i bruk potensialet som ligger i samfunnets samlede ressurser for å beholde og utvikle et godt velferdssamfunn» (Strategisk plan 2018-2021).

I forbindelse med områdeløft har det blitt arrangert flere medvirkningsprosesser for ulike formål. Målene har vært å få en økt lokal deltakelse, bygge og styrke nettverk, foruten å skape og utløse lokale ressurser og relevante og bærekraftige tilbud og løsninger. Sosiale møteplasser, styrking av Tøyen Skole og AKS, samt sysselsetting, var blant behov som gikk igjen på Tøyen. Nabolags- og aktivitetsmidler (NAK) har sammen med prosjektansatte tilretteleggere spilt en viktig rolle her. NAK har fungert som såkornsmidler og muliggjort utprøving og noe drift av både store og små tiltak, og fra flere nye aktører. Sammen med nabolagsarrangementer som Tøyenfest og Tøyensk Julemarked har de bidratt til mye identitetsskapende aktivitet fra en bredde av befolkningen, med et særlig fokus på sosiale møteplasser og lokalt engasjement. Etableringen av Aktivitetshuset K1 i 2017 var et resultat av omfattende engasjement fra både beboere og ansatte i bydelens tjenester, og langvarige medvirkningsprosesser.

På flere nivå kan man si områdeløft har lyktes: «Områdeløftet har skapt nye sosiale møteplasser og støttet opp om et formidabelt frivillig engasjement. Dette bidrar definitivt til et bedre bo- og oppvekstmiljø for de som vokser opp på Tøyen. Hundrevis av engasjerte beboere har bidratt til aktiviteter for barn og unge, skapt masse engasjement og skapt et lokalsamfunn vi kan være stolte av i bydelen vår. [...] Områdeløftet har bidratt til at Tøyen er et bedre sted å bo, men det er begrensninger på hvilke problemer områdeløftet kan og skal løse» (Line Oma, Tidligere bydelsutvalgsleder i Områdeløft Tøyen i NRKs søkelys).

4.3 Hva er samskaping og sosial innovasjon?

Det ønskede utfallet av et områdeløft er altså «*varige forbedring av tjenester og nærmiljøkvaliteter*». Områdeløftene er tidsavgrensede innsatser hva gjelder både midler og personell, og skal være et supplement til den ordinære tjenesteproduksjonen (Programplan Områdeløft Bydel Gamle Oslo 2020, s. 3). For at effektene av innsatsen skal være varige, må de føre til visse innovasjoner. Mye tyder også på at «økte budsjetter mer av det samme» ikke kan løse disse utfordringene.

«Wicked problems», eller «samfunnsflokke

Utfordringer knyttet til bo og oppvekstmiljø, arbeidsledighet, helse og utenforskap er komplekse. I arbeid med mennesker og systemer opplever vi ofte at «alt henger sammen med alt». Wicked problems, eller samfunnsflokke, beskriver nettopp komplekse, sammenvevde utfordringer der mange krefter virker på samme tid. «*Wicked problems er kjennetegnet ved at årsak-virkning sammenhenger ikke kan defineres entydig og klart, og at deres eventuelle løsninger avhenger sterkt av hvem som vurderer dem*» (Kobro mfl 2018).

For å løse slike flokke trengs med andre ord innovative tilnærminger, eller sosial innovasjon.

Hva er innovasjon?

Innovasjon kan defineres som noe som er «nytt, nyttig og nyttiggjort» (Scandinavian Technology Institute). Leonardo da Vinci's helikopteroppfinnelse i middelalderen har blitt brukt til å illustrere hva dette betyr. Det var noe helt nytt, den ville være nyttig, men den ble ikke nyttiggjort på grunn av manglende energiteknologi. Til tross for en god ide, løste oppfinnelsen ikke problemet (Kobro mfl., 2018). Hvis det ikke blir nyttiggjort er det altså ikke en innovasjon.

Som i innovativt næringsliv ser litteraturen om sosial innovasjon på gruppetenkning som en hindring, og mangfold som en nøkkel. Såkalt heterogene samarbeid

og nettverk, trekkes frem som nødvendige elementer. Disse samarbeidene kan omfatte en lang rekke interesser, personer, grupper, institusjoner og fagmiljøer.

Hva er samskaping?

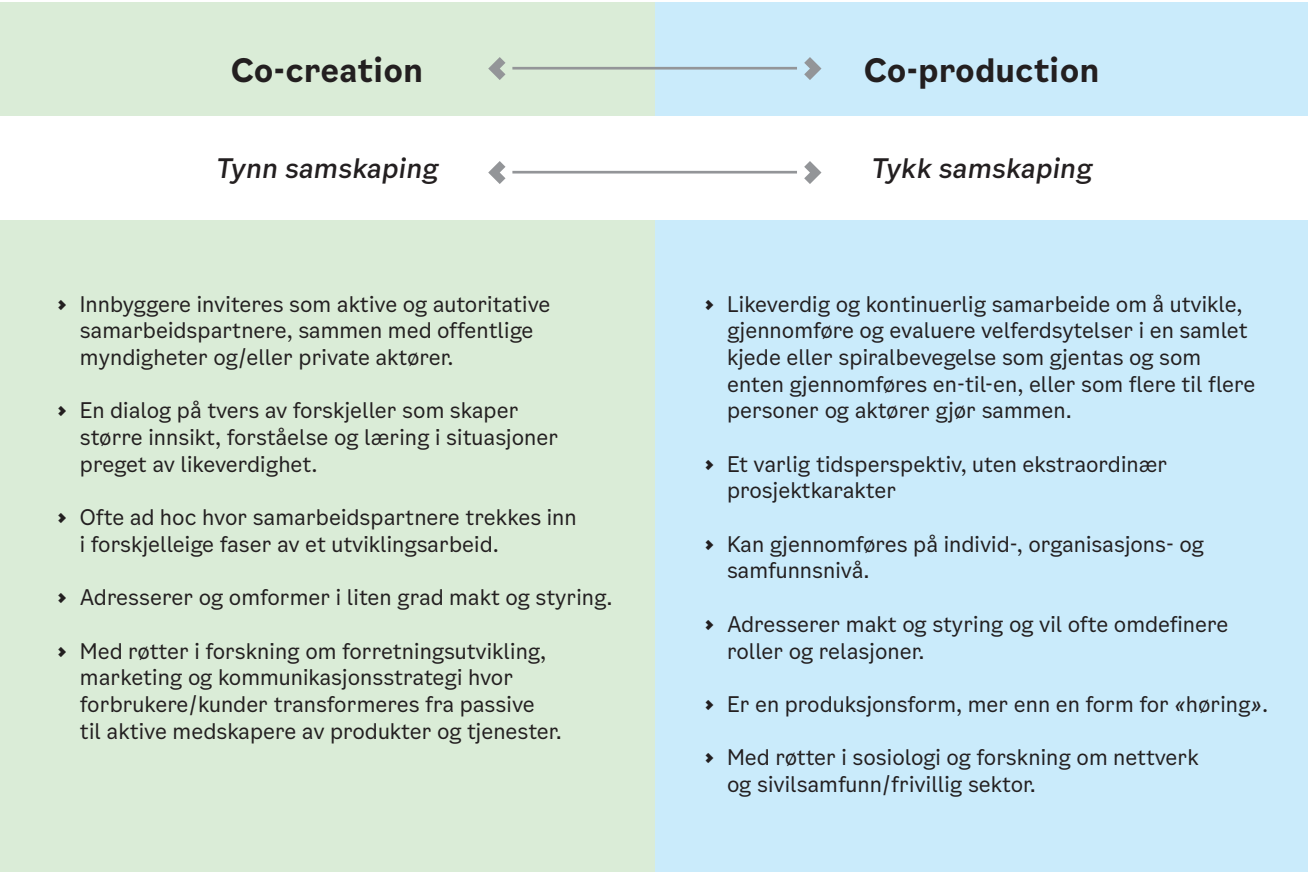
Samskaping er for mange et begrep med et uklart innhold. Grovt sett kan samskaping defineres som en prosess der partene gir «*unike og nødvendige bidrag for å oppnå et visst utfall*». Der det er «relasjoner som er preget av gjensidig avhengighet», og der aktiviteten eller resultatet ikke kan oppnås uten bidraget fra den andre parten. Det påpekes også at begge parter må oppleve en tydelig merverdi gjennom samarbeidet (Trætteberg mfl, 2020, s 11).

Definisjonen er bred og kan derfor beskrive så mangt. Hvis vi for eksempel kjøper et møbel på IKEA, produserer IKEA delene, og vi monterer det hjemme. Det hadde ikke blitt et ferdig produkt uten bidrag fra begge parter, og man kan dermed snakke om en form for gjensidig avhengighet. Vi kan også oppleve mestring og økt eierskap til møbelet gjennom byggeprosessen, men det fører ikke til innovasjon.

Likeledes kan en standard kommunal anskaffelsesprosess med et detaljert anbud innebære en gjensidig avhengighet mellom partene i forhold til resultatet, da kommunen sitter på pengene og oppskriften, og den som utfører oppdraget sitter på ekspertisen og arbeidskraften til gjennomføring, men det fører sjelden til innovasjon.

Tykk og tynn samskaping

Kobro mfl., (2018) har introdusert begrepene «tykk og tynn samskaping» for å nyansere begrepet. Som man kan se av figur 1 kan tynn samskaping beskrive mange av medvirkningsprosessene som er gjennomført i forbindelse med ulike områdeløftprosjekter, blant annet fordi de fleste av disse prosessene er tids- og prosjektavgrenset. De fleste prosjekter innebærer likeledes kun medvirkning i enkelte faser, og mulighet til påvirkning kan være begrenset ulike rammer. Tykk samskaping har derimot mer langsiktige perspektiv og relasjoner, og utfordrer i høyere grad tradisjonelle styringsstrukturer og beslutninger.

Figur 1: Viser skille mellom tynn og tykk samskaping. Kilde: Kobro, U. L. (2018).

Kobro mfl (2018) poengterer at «tykk» og «tynn» samskaping ikke er gjensidig utelukkende, da de ulike prosessene kan foregå i samme organisasjon samtidig, og det vil kunne være glidende overganger. Noen prosesser er bedre egnet til den ene eller den andre formen. Men forskning viser at de «tykkere» prosessene er mer innovative og slik mer egnet til løse kompliserte samfunnsutfordringer, eller «wicked problems».

Videre understrekes det at i sosialt innovative prosesser er «*innbygges erfaringbaserte kunnskap sidestilt med faglig kunnskap*». Voorberg m.fl. (2013) peker på at det må tas høyde for at resultatene fra samskapingen skal kunne erstatte eller supplere eksisterende offentlige tilbud (Voorberg, Bekkers & Tummers, 2013b; Löffler, 2009; Agger & Tortzen, 2015; I Eimhjellen og Loga, 2017, s.22). Med andre ord innebærer dette muligheter, eller risiko, for til dels

radikale endringer. Slike prosesser er avhengige av betydelige mengder mot – og tillit, til personer utenfor egen organisasjon og beslutningsstruktur.

Tykk samskaping innebærer altså en overføring av makt og en endring fra hierarkisk ledelse til nettverksledelse, noe som utfordrer mange eksisterende strukturer og som kan virke fremmed og risikofyllt for den jevne byråkrat og leder. I tillegg preges offentlig organisasjon ofte av en rekke barrierer for samhandling. Disse påvirker evne til samarbeid, internt i kommuneorganisasjonen og eksternt som i kontakt med blant annet frivilligheten (Hansen, M, 2009). Nettverksledelse er avhengig av at disse barrierene brytes ned. Ifølge den danske forskeren Anne Tortzen (2019) innebærer en samskapende tilnærming et paradigmeskifte.

Foto: Sverre Chr. Jorild

5

Om frivillighet og organisasjonsliv

5.1 Definisjon av frivillig innsats, organisasjon og sektor

Det er flere definisjoner av frivillighet. I denne meldingen har vi valgt å bruke følgende begreper og definisjoner;

Frivillig arbeid/innsats;

«ikke-obligatorisk arbeid, det vil si den tiden en person bruker på å utføre en eller flere aktiviteter – enten gjennom en organisasjon, eller direkte overfor andre utenfor egen husholdning – uten å ta betalt» (ILO, (2011), s. 13).

Frivillig organisasjon;

«En sammenslutning av personer eller virksomheter som driver frivillig virke på ikke-fortjenestebasert og ikke-offentlig basis. Frivillig virke har et ikke-kommersielt formål og baserer en vesentlig del av sin virksomhet på gaver, kontingenter, innsamlede midler, eller frivillig innsats og tidsbruk. Sammen-slutninger av personer eller virksomheter kan være frivillige lag, foreninger, stiftelser, nettverk eller paraplyorganisasjoner» (Frivillighet Norge).

Denne definisjonen overlapper i praksis i stor grad med regjeringens definisjon om ideele organisasjoner.

Frivillig sektor;

«alle frivillige organisasjoner, lag, foreninger, frivilligsentraler, i tillegg til frivillig innsats som er egenorganisert» (Oslo kommunes frivillighetsmelding 2016). Vi har i tillegg valgt å inkludere andre ideelle aktører, som sosiale entreprenører, trossamfunn og noen lokale kulturaktører inn i vår forståelse av frivillig sektor Dette er fordi disse aktørene bidrar til en forholdsvis stor del av den frivillige aktiviteten i bydelen, og mange søker på de samme midlene som de frivillige organisasjonene.

5.2 Sosiale entreprenører og sosiale foretak

Sosiale entreprenører utgjør en betydelig andel av det aktive organisasjonslivet i bydelen vår. En *sosial entreprenør* er en person som etablerer et sosialt foretak for å bidra til å løse et sosialt problem. Det kan for eksempel være forurensing, utenforskap eller utrygghet. Et sosialt foretak har et tydelig sosialt formål, men bruker ofte en forretningsmodell for å få det til å gå rundt. De kan selge varer og/eller tjenester, og mange har det offentlige blant sine kunder. Et sosialt foretak har som mål å betale ut lønn til sine ansatte, som en del av bærekraft og robusthet. Sosiale foretak skal imidlertid ha en form for profittlås, det vil si begrensinger på å ta ut overskudd utover lønn, og kan slik langt på vei sammenlignes med et ideelt organisasjon.

Noen sosiale foretak genererer mange frivillige, mens andre ikke gjør det. De aller fleste sosiale entreprenører jobber imidlertid «frivillig», det vil si uten å ta ut full lønn, særlig under oppstart av sitt sosiale foretak. Den ulønnede innsatsen kan da anses som en investering gjennom egeninnsats, og kan således føre til inntekt og verdi på sikt. Det kan derfor i mange tilfeller ikke sammenlignes med annen type frivillig innsats. Når det er sagt, er sosiale entreprenører ofte ildsjeler, som drives av sitt sosiale formål og engasjement, ikke profitt. Dette gjør at de i mange tilfeller yter langt mer enn det som kan lønnes. Flere sosiale foretak blir heller aldri helt økonomisk bærekraftige og forblir avhengige av frivillig arbeid.

I Norge har sosiale entreprenører ikke en egen organisasjonsform, men de bruker ofte forening, stiftelse, samvirke eller «Ideelt AS». Felles for disse organisasjonsformene er vedtekter. Dette muliggjør formålsstyring og regulering av profitt. Bruk av organisasjonsformen forening kan imidlertid skape litt forvirring, da det er en veldig vanlig organisasjonsform for frivillige organisasjoner. Noen bruker også enkeltmannsforetak og kanaliserer engasjement og frivillighet gjennom dette.

Sett fra utsiden kan både sosiale entreprenører og frivillige organisasjoner sine valg av organisasjonsform fremstå som litt tilfeldig. Mye tyder på at det er praktiske og økonomiske hensyn som ligger til grunn. Å etablere en forening er gratis og forholdsvis enkelt, og den har forholdsvis lave krav til regnskapsføring,

særlig ved lav omsetning. I tillegg kan en forening stå som søker på diverse støtteordninger som for eksempel enkeltpersonforetak er utelukket fra. Forening oppleves derfor som en egnet plattform for nystartede virksomheter med flere deltagere. Ideelle AS, samvirker eller stiftelser er vanligere for mer etablerte virksomheter. I vår bydel har vi flere AS som opererer som en ideell organisasjon, med stor grad av frivillig engasjement, og foreninger som tilbyr omfattende betalte tjenester til bydelen.

Det at bydelen vår har en så stor variasjon av organiseringsformer på engasjement og aktivitet kan gi noen utfordringer knyttet til kriterier, tildeling og administrasjon av ulike støtteordninger.

5.3 Ideelle organisasjoner

Regjeringens veileder for offentlige anskaffelse definerer ideelle organisasjoner som virksomheter som;

«skiller seg fra kommersielle virksomheter ved at de ikke har profitt som formål, eventuelt at overskudd utelukkende benyttes til å drifte og tilby humanistiske og sosiale tjenester til allmennheten eller spesielle grupper uten at mottager yter et fullt ut regningsvarende vederlag» (Trættenberg og Sivesind, 2015, s. 11).

Ideelle virksomheter har lenge spilt en viktig rolle i Norge for å gi befolkningen grunnleggende velferdstjenester, før det offentlige tok over (Trættenberg mfl., 2020, s. 7; Meld. St. 10, 2018-2019). De ideelle organisasjonene er imidlertid fortsatt viktige bidragsyttere i møte med utfordringer og muligheter i samfunnet. Røde Kors og Kirkens Bymisjon er eksempler på kjente ideelle organisasjoner, og er begge aktive i Gamle Oslo. Disse drives profesjonelt, med ansatte, men inkluderer også mye frivillighet. Disse ideelle organisasjonene kan være både foreninger, og stiftelser.

5.4 Frivillighet –omfang og tendenser

Ferske tall fra frivillighetsbarometeret 2019 viser at hele 63 % av befolkningen på landsbasis har gjort frivillig arbeid i løpet av det siste året. 62 % sier de ikke har blitt forsøkt rekruttert til frivillig arbeid det siste året. Det er i større grad de som

allerede er frivillige som blir spurt om å være med. Samtidig oppgir 50 % av de spurte, at de kunne tenke seg å gjøre frivillig arbeid for noe de er opptatt av (Frivillighetsbarometeret 2019).

Ifølge Institutt for samfunnsforskning er det omtrent 200 000 medlemmer i lag og foreninger i Oslo. Det finnes anslagsvis rundt 5 000 frivillige organisasjoner i hovedstaden, hvorav 3 900 er lag og foreninger. Rundt 6 prosent av alle organisasjoner i landet befinner seg i Oslo (Arnesen og Sivesind, 2014). Ifølge Brønnøysundregistrene er det registrert ca. 1500 frivillige organisasjoner i Gamle Oslo. Tallene her er nok misvisende da en del lag og foreninger er registrert i bydelen fordi de de har postadresse her, mens arbeidet deres kan være nasjonalt, eller byomfattende, mer enn lokalt orientert.

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor peker på frivillig sektors grunnleggende potensiale for å spille samfunnsroller som ikke fullt ut kan overtas av den offentlige eller markedsbaserte sektoren. Her nevner de blant annet tre egenskaper som avgjørende. For det første er frivillig sektor en sosial arena bestående av organisasjoner og aktiviteter som gir utviklingsmuligheter som deltakerne er med på å organisere selv. For det andre tilbyr sektoren ideelle velferdstjenester med verdier og profiler som er viktige alternativer til det offentlige og kommersielle tilbudet. De ideelle har en historisk rolle i å oppdage problemer og utvikle nye løsninger. For det tredje kan frivillige organisasjoner spille en sivilsamfunnsrolle gjennom å være kanaler for deltakelse i politikktutforming, styrking av sivile rettigheter og utvikling av normer og verdier når samfunnet endrer seg (Mer samordnet, åpner og enklere, 2018).

Forskerne peker med dette på organisasjonens fordeler i kraft av å være annerledes organisert enn det offentlige, samt friheten til og også prioritere annerledes enn det offentlige. Frivillige og ideelle organisasjoner gis dermed en innovativ funksjon, i tillegg til en utfyllende og supplerende funksjon. Dette gjelder også sosiale entreprenører, som ofte har et særlig fokus på sosial innovasjon. Ordtaket *«kom som du er og bli som oss»* har blitt brukt om organisasjonslivets møte med det offentlige (Kobro mfl. 2018). Det er grunn til å anerkjenne organisasjonenes egenart som en styrke i seg selv.

Frivilligheten på egne premisser

Et av premissene for frivilligheten er at den skal være fri og uavhengig. (Oslo kommunes frivillighetsmelding

2016). Det sies ofte i den sammenheng at «*frivilligheten lever av lyst og dør av tvang*» (Frivillighet Norge).

«*Det er viktig å understreke frivillighetens egenart og autonomi. Staten skal ikke legge en ren instrumentell tenkning til grunn for samarbeidet med frivillig sektor*» (Meld. St. 39, 2006-2007 s.11).

Det finnes oppgaver der det offentlige ikke kan levere – rett og slett fordi svaret på utfordringen ikke er mer penger eller flere ansatte, men mer menneskelig kontakt og gjensidighet. Frivilligheten spiller en viktig rolle; som medmenneske, døråpner og brobygger (Kommunal og moderniseringsdepartementet 2015). Det finnes også oppgaver som utføres av frivilligheten fordi det ikke er nok offentlige penger eller betalings- evne. Breddeidretten er et eksempel på det. Mye frivillighet utføres også primært ut fra individer og gruppers egne behov og motivasjoner og skaper slik mangfoldige og varierte aktiviteter og tilbud.

Frivillighet og mangfold

Forskning på frivillighet viser at minoriteter er underrepresenterte når det gjelder organisasjonsmedlemskap (Enjolras og Wollebæk, 2010). Videre er det en oppfatning av at minoriteter deltar mindre enn etniske nordmenn i frivillig arbeid generelt. Mye frivillig arbeid er knyttet til barns medlemskap og deltakelse i organiserte aktiviteter som for eksempel idrett og korps. Lavere organisasjonsmedlemsskap slår dermed ut på registrert frivillig innsats. Ifølge Wollebæk og Sivesind er minoritetsbefolkningen mindre engasjert i frivillig arbeid innen kultur- og fritidssektoren og velforeninger, men mer aktive enn etniske nordmenn innen velferdsområdet, politisk arbeid og religiøse organisasjoner (2010, s. 49). Det er imidlertid variasjoner knyttet til botid, språkkunnskap og landbakgrunn innenfor betegnelsen «minoritetsbefolkning» (Ibid; Wollebæk og Sivesind, s. 48-29, 2010).

En fersk studie på tros- og livssynssamfunn i Oslo peker på at disse organisasjonene er særlig viktige i lokalsamfunn preget av mangfold og viktig for felleskapet for minoritetsgrupper. Blant annet drives mye barne- og ungdomsarbeid i regi av slike organisasjoner. Oslo kommune har de siste tiårene også inkludert tros- og livssynssamfunn til flere tilskuddsordninger (Bråttveit, Å, 2020). I Bydel Gamle Oslo gjelder dette blant annet frivillighetsmidler.

En hypotese forskerne Eimhjellen, Bentsen og Wollebæk (s. 14, 2020) har i den ferske rapporten om sivilsamfunnsdeltakelse blant innvandrere i Norge, er at uformelt omsorgsarbeid og hjelp til andre er mer utbredt blant innvandregrupper enn majoritetsbefolkningen i Norge. Dette knyttes blant annet til forskjeller i tilgang på offentlige velferdstilbud i opprinnelsesland og i det norske samfunnet og er dermed kulturelt betinget. Mye av dette uformelle omsorgsarbeidet er skjult i vanlig statistikk knyttet til frivillig arbeid. Samtidig peker forskerne på at det kan være høyere sannsynlighet blant de som driver uformelt frivillig arbeid til å engasjere seg i frivillig organisasjoner.

Videre ser vi at forskjellen som nevnes i hvor mye frivillig arbeid som gjøres, hovedsakelig ligger på sosioøkonomiske faktorer. Studien frivillige organisasjoner, sosial utjevning og inkludering (2010), viser at frivillig aktivitet ofte er knyttet til ressurser og sosiale kjennetegn. En person med høy utdanning, høy inntekt samt bredt nettverk, engasjerer seg i større grad i samfunnet og i organisasjonslivet (Ibid; Meld. St. 10, 2018–2019, s. 25–26). Grupper som statistisk sliter på mange områder i samfunnet; slik som trygdede, lavinntektsgrupper, unge menn med lav utdanning og enkelte minoritetsgrupper, faller dermed også lettere ut av sivilsamfunnet. Dette støttes også opp av frivilligbarometeret fra 2019, som viser at blant de med lavest inntekt er det en lavere andel som utfører frivillig arbeid (Frivilligbarometeret 2019).

Individorientert frivillighet

Forskning viser at den tradisjonelle og kollektive formen for frivillighet, med sterk medlemskapskultur og langvarig engasjement, ikke dominerer frivilligbildet på samme måte som før (Meld. St. 10 (2018-2019 s.21; Fladmoe mfl, 2019). Med andre ord observerer vi at en mer løsreven form for frivillighet er på fremmarsj, der flere og flere gjør frivillig arbeid over kortere tidsrom og er løsere tilknyttet organisasjoner (Wollebæk, Sætrang & Fladmoe 2015; Fladmoe mfl, 2019).

Vi ser at frivillige «shopper» der de vil gjøre en innsats i en kortere periode på «ad-hoc» basis, i enkeltarrangementer (festivaler, konserter, dugnader, o.l.), enn å forplikte seg i et langsiktig verv i et lag eller organisasjon. Dette betyr ikke at frivilligheten stagnerer, engasjementet er fortsatt like sterkt, men endringer kommer naturlig som en del av endringer i samfunnet i sin helhet (Guldbrandsen og Ødegård, 2011).

Foto: Benjamin Farnam

Presentasjon av foreløpige funn og inpsillsmøte på Cafeteatret februar 2020

Foto: Benjamin Farnam

En overgang fra faste medlemmer til ad hoc frivillighet kan imidlertid medføre økt sårbarhet. Færre faste medlemmer kan bety at «grunnfjellet» i organisasjonene, der gjerne styremedlemmer og andre viktige verv rekrutteres fra, blir svakere. Færre faste medlemmer kan føre til et økt behov for rekruttering, koordinering og tilrettelegging innad i organisasjonene.

Det er stadig mer ad – hoc frivillighet, og man må vite hvordan man skal organisere, og tilrettelegge for den type frivillighet i fremtiden [...] Du må investere for å se gode resultater» (Sylvia Jacobsen, forfatter og Rådgiver på frivillighetsfeltet).

En del støtteordninger til drift er gjerne også forbundet med antall medlemmer, såkalt hodestøtte. En generell dreining fra faste medlemmer til ad - hoc frivillighet kan tenkes å gi utilsiktede konsekvenser.

Digital frivillighet

Vi ser en økende tendens til digital frivillighet og mobilisering, hvorav organiseringen av frivillig arbeid skjer gjennom digitale portaler og sosiale medier.¹

Mye brukt er frivillig.no, som er et felles digitalt rekrutteringsverktøy for frivillig sektor, utviklet av Frivillighet Norge i samarbeid med Oslo kommune. Her kan både interesserte finne frivillige oppdrag, og alle typer frivillige organisasjoner kan registrere og rekruttere frivillige etter behov.

Vi ser at sosiale medier er viktige arenaer i seg selv, også utover å være en kanal for rekruttering. Ulike saker kan få oppmerksomhet gjennom likes og delinger, og innsamlingsaksjoner og underskriftskampanjer via sosiale medier er en økende trend. Man kan i økt grad «delta» digitalt.

I Gamle Oslo kan Tøyenkampanjen trekkes frem som eksempel på dette. Her har mye av aktiviteten foregått på nett, i tillegg til fysiske arrangementer. Den store medlemsmassen finner man på Facebook, hvor de engasjerer seg i ulike saker, etter ad hoc prinsippet.

Under Covid - 19 utbruddet våren 2020, ble også mye av organisasjonenes aktiviteter flyttet over til digitalt format. Aktiviteter som leksehjelp, språkcafe og konserter foregikk på nett.

¹ Frivillig.no blir brukt av over 1800 ulike organisasjoner, lag, foreninger, frivilligsentraler, kulturfestivaler og religiøse samfunn (Meld. St. 10 (2018-2019).

Foto: B. E. Gamle Oslo / Nina Elvingen

6

Organisasjoner og frivillighet i Bydel Gamle Oslo

6.1 Om organisasjonene

Som beskrevet i metodekapitlet har vi identifisert ca. 650 aktører i bydelen. Vi finner mangfold og variasjon på alle parameter; størrelse, finansieringsmåter, type og hyppighet av aktiviteter, medlemstall, deltagere, engasjement, innflytelse med mer. Som vi skal se er det også store forskjeller i organisasjonenes grad av robusthet og sårbarhet.

Robusthet beskriver i denne sammenheng organisasjonenes muligheter til å opprettholde egen drift og kjernevirksomhet innenfor egne målsetninger. En robust organisasjon kjennetegnes også gjerne ved uavhengighet og motstandsdyktighet.

I den kvantitative spørreundersøkelsen som ble gjennomført i samarbeid med Frivillighet Norge, var det flest kulturorganisasjoner som svarte (23 %), etterfulgt av kategorien lokalmiljø og bosted (18 %). Deretter finner vi idrettsorganisasjoner (16 %) og tros- eller livssynsorganisasjoner (10 %).

I tillegg var det 9 % som svarte at de ikke tilhører noen av de forhåndsdefinerte kategoriene.

Blant kulturorganisasjoner finner vi blant annet teater- og musikalgrupper, kor, musikk og komponistgrupper, visningssteder, markedsaktører, dataklubber, historielag, husflidslag, historielag, ungdomsorganisasjoner som arbeider for et trygt nærmiljø, trebåtforening og filmfestival.

Organisasjoner innenfor lokallag og bosted beskriver ulike velforeninger og sameier, samt bydelshus, sosiale entreprenører, beboerforeninger, foreldregrupper og foreninger for trivsel og tilhørighet i bydelen.

I kategorien idrettsorganisasjoner finner vi ulike sportsklubber for både unge og eldre, skøyteklubber, karate-, taekwondo og kickboksing klubber, ishockey- og skiklubber og bridgeklubb. I denne sammenheng kan vi nevne at data vi har fått tilsendt av Oslo idrettskrets, viser at det var registrert 56 idrettslag og 9946 aktive medlemmer i Gamle Oslo i 2018 (Oslo Idrettskrets). Her er alle aldersgrupper medberegnet. Dette innebærer at ca. 1/6 av befolkningen i bydelen er aktive i idrett.

Organisasjoner som klassifiserer seg som tros- eller livssynsorganisasjoner har også en bred representasjon i bydelen. Blant organisasjonene finner vi flere menigheter i DNK, mange muslimske moskeer og tros-samfunn, ortodokse kirkesamfunn, kristne frikirker og andre tros eller livssynsaktører.

Politikk- og interesseorganisasjoner beskriver ulike organisasjoner knyttet til engasjement for miljø- og natur, samt dyrevelferd. Kategorien favner også flere partipolitiske organisasjoner.

Aktivitetsnivået blant organisasjonene i bydelen vår er generelt høyt og 62 % av organisasjonene har aktiviteter på ukentlig basis eller oftere.

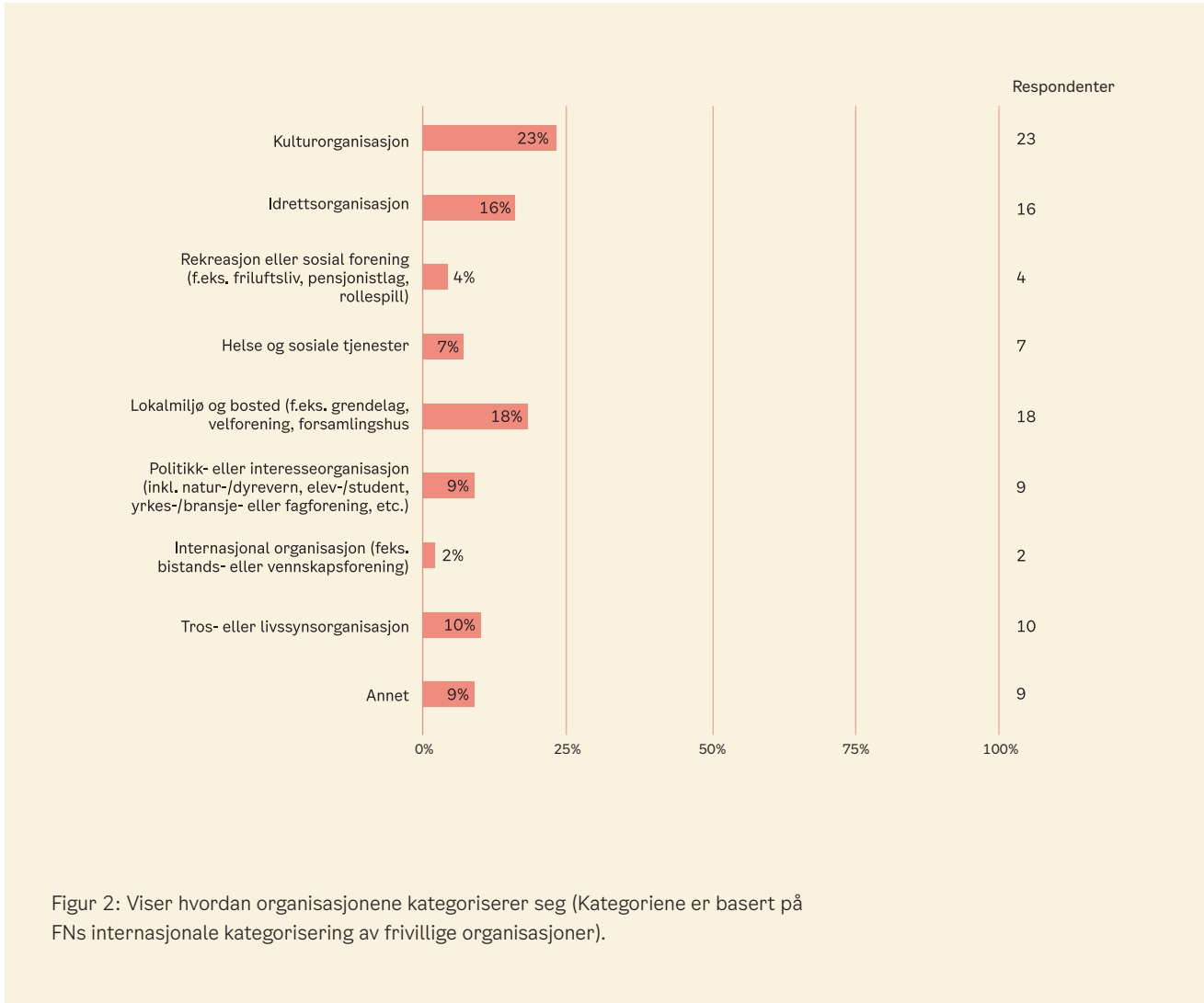

Foto: Oslo Elveforum

Vidar Berget,
sekretær for Etterstad Vel

Vidar Berget er styreleder for Alnaelvas venner og sekretær for Etterstad Vel. Det bor ca. 2000 husstander på Etterstad og vellet er organisert slik at det er en representant/medlem av hvert av boligselskapene som stiller til vellet. I dag har vellet rundt 20 medlemmer, og holder månedlige møter.

Frivilligheten er viktig i vellet og mange er engasjert og har felles interesse for å bidra til et godt bomiljø på Etterstad. Vellet arrangerer hvert år en felles sommerfest, mens borettslagene selv arrangerer dugnadene. De har også søkt og fått midler fra Sparebankstiftelsen for å bygge en felles utescene foran lekeplassen «*Dette vil gagne hele kulturlivet på Etterstad*» sier Berget. Imidlertid skulle han gjerne skulle ønske seg et Grendehus. Da det ikke er mange steder å gå til i området i dag.

Ifølge Berget har medlemmene i vellet til tider følt seg litt glemt av bydelen;

«I 2004 ble Bydel Helsfyr-Sinsen nedlagt, og vi ble overført til Gamle Oslo. Det føltes naturlig, siden skolekretsen vi tilhørte var Vålerenga skole, kirken var Vålerenga kirke, osv. Men vi følte vel i starten at vi ble pådyttet en bydel der man fremdeles tenkte mye etter de gamle grensene. Også var det jo de store områdesatsningene. Først kom Handlingsplan indre øst, der masse millioner ble strødd utover. Da lå Etterstad i en Groruddalsbydel, og var ikke med på det. Og så kom Groruddalssatsningen, med nye 10 år med statlige og kommunale midler til Groruddalen. Men da var vi blitt en del av Gamle Oslo.»

6.2 Formål

Organisasjonene har ulike formål, men også mange likheter. De fleste av organisasjonene oppgir at deres formål er å arbeide for trygge omgivelser for både barn og voksne, slik at de kan utføre de aktiviteter organisasjonen tilbyr. Flere kulturorganisasjoner har som formål å skape en bydel der barn og unge skal føle at de kan delta, skape og uttrykke seg gjennom kultur. Samtidig ønsker organisasjonene å bygge åpne og trygge fellesskap, der barn og unge kan være seg selv og utvikle seg som mennesker. Kulturorganisasjonene har også aktivitetsspesifikke formål slik som blant annet å gjenskape en levende trebåtkultur, formidle kunst, verne om kulturminner og skape interesse rundt bydelens historie.

Flere av organisasjonene innenfor lokalmiljø og bosted oppgir at deres formål er å utvikle og skape aktivitet i bydelen, og arbeide for et mer inkluderende nabolag. Organisasjonene ønsker å verne om områder, skape positivitet, fremme folkehelse og arbeide forebyggende.

Felles for idrettsorganisasjonene er at de arbeider for å få folk ut i aktivitet gjennom ulike sporter. For politikk- eller interesseorganisasjoner er det å fremme

politiske budskap, for organisasjonene innenfor helse og sosiale tjenester er det å hjelpe menneskelige behov, og tros- eller livssynsorganisasjonene å spre religiøse budskap og forebygge utenforskap. Til slutt oppgir organisasjoner under «annet» at organisasjonenes formål er blant annet å skape møteplasser for eldre, spre kunnskap om forsøpling og å hjelpe ungdom ut fra vanskelige miljøer.

Til tross for mange individuelle forskjeller, finner vi et tydelig fellestrekk ved organisasjonene i bydelen, nemlig at de har et sterkt engasjement for nærmiljø og møteplasser, trygghet og oppvekst for barn og unge og ikke minst fokus på folkehelse.

6.3 Målsettinger

Organisasjonene ble bedt om å utdype om de har andre målsettinger. Her nevner mange at de ikke har spesifikke målsettinger om vekst, men at de primært jobber hardt for å opprettholde medlemsmasse, tilbud og det aktivitetsnivå de har i dag. I tillegg nevner flere at de ikke ønsker å bli større i dag grunnet mangel på kapasitet. Målsettingen blir med andre ord ikke å vokse, men å holde seg på et stabilt nivå.

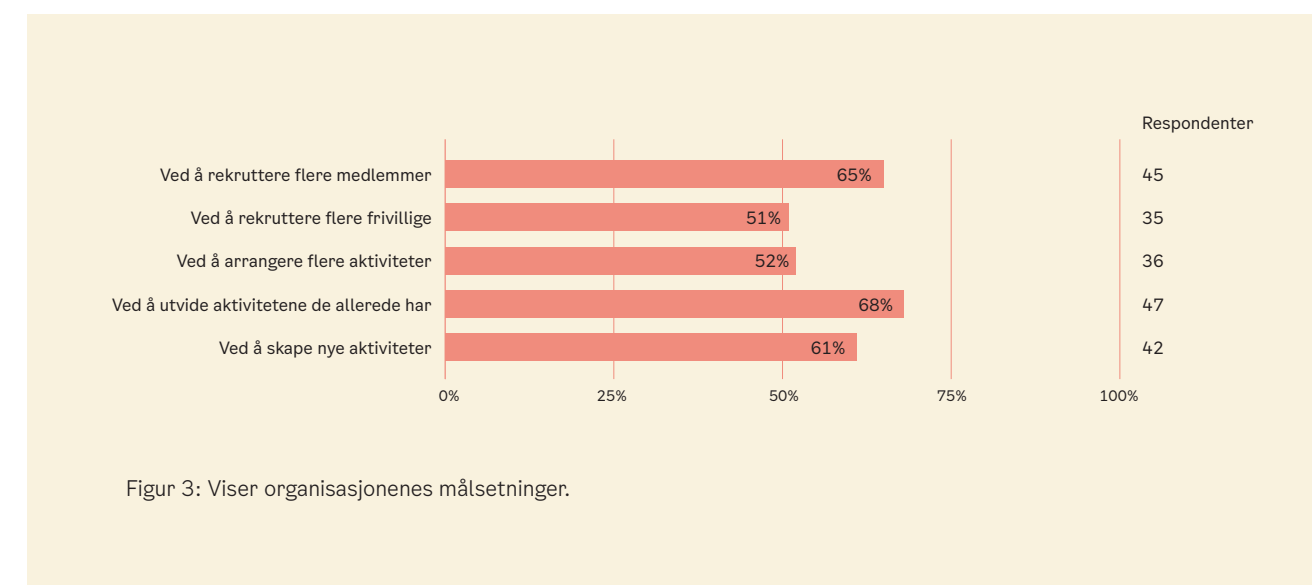

Foto: Tøyen Sportsklubb

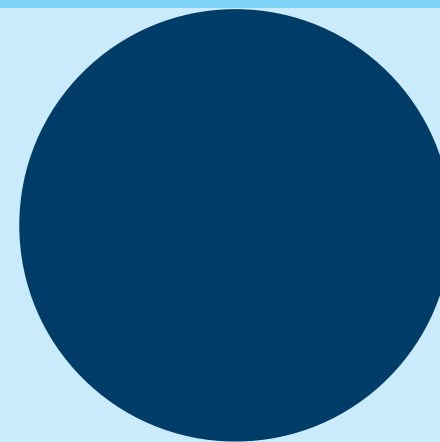
Sindre Andresen,
Daglig leder i Tøyen Sportsklubb

Sindre Andresen er daglig leder i Tøyen Sportsklubb (TSK). Tøyen sportsklubb ble etablert sommeren 2015 av en gruppe engasjerte lokale representanter fra foreldreutvalget og ansatte på Tøyen skole, og en lokalpolitiker. Formålet med klubben var å tilby rimelige, ikke-religiøse og politisk uavhengige sports- og kulturaktiviteter, tilgjengelig for alle.

«Vi har ingen sportslige mål, men skal skape innenforskap og sørge for at flest mulig kommer seg gjennom videregående skole, føler tilhørighet og er stolte av nabolaget sitt.»

I tillegg til å drifte TSK, driver klubben med sin egen leder - og frivillighets trening for ungdom i nær-området mellom 15-25 år «Tøyenakademiet» (TAK). Tøyenakademiet ble stiftet 2016, og kurser årlig 25 utvalgte deltakere. Tøyenakademiet er langt på vei tuftet på erfaringer fra Alna-skolen på Furuset.

«Det handler om å gi de plass og vise de at veien til makten i Norge ikke er så lang. Fra og ikke å vite hvem som sitter i byrådet, til at de faktisk tar direkte kontakt. Elevene tør nå å delta mer aktivt i samfunnsdebatten. Tøyenakademiet har gitt de et forum, en arena, til å bygge nettverk, slik at de kan tørre å gi liv til eget lokalmiljø. Vår jobb er å gi de en god oppvekst og få flest mulig gjennom videregående skole og inn i arbeid. Det er en real målsetting gjennom en sportsklubb.»

Mimoun El Atiaoi er daglig leder ved Sportsklubben Sterling. Han har selv vært frivillig for klubben siden 1999. Klubben fylte 100 år i 2018, og er i dag mer enn bare en idrettsklubb. Sterling jobber med inkludering, og driver forebyggende arbeid for barn og unge. I 2018 inngikk klubben en partnerskapsavtale med Områdeløft Grønland og Tøyen, og januar 2020 en partnerskapsavtale med Oslo idrettskrets.

Foto: Azita Radpey

Mimoun El Atiaoi,
daglig leder ved Sportsklubben Sterling.

«Jeg har selv vokst opp i bydelen her, jeg vet hvor tøft miljø det er, og ønsker og gi barn og unge muligheten til å vokse opp på et sted med positiv utvikling istedenfor å bli rekruttert til dårlig miljø. [...] Det sies at det må en helt landsby for å oppdra et barn.. om det er hjemme, om det er vi, bydelen, staten, vi alle har et ansvar for at barnet skal få et bedre liv i fremtiden (...) Viktig at ungdommen blir sett på som en ressurs, og fokusere på de positive sidene de står for og den mestringsen.»

6.4 Om de frivillige – motivasjoner og roller

Vår spørreundersøkelse har ikke inkludert spørsmål om alder, kjønn, etnisitet eller utdanningsnivå. Men vi har erfart at det er forholdsvis stort mangfold og det er ulike grunner til å engasjere seg som frivillig, og til dels overlappende motivasjoner. Disse henger igjen sammen med hva som vil avgjøre om noe oppleves som meningsfullt, som kjerneoppgave, eller som utnyttelse. Fra våre funn, ser vi at det er ulike motivasjoner og tilknytninger til frivilligheten. De kan oppsummeres som tre ulike motivasjoner og to ulike tilknytninger.

Egne interesser og foreldrefrivillighet

Typiske egne interesser kan være å spille fotball, eller å drive med håndarbeid. Mens foreldrefrivilligheten typisk er «obligatorisk frivillig» innsats som er knyttet til egne barns aktiviteter, som å selge vafler eller delta på annen type dugnad i regi av korpset eller fotballaget.

Hjelpearbeid for andre

Typisk hjelpearbeid for andre kan være å være besøksvenn for Røde Kors eller jobbe frivillig på leksehjelp eller en ungdomsklubb.

«Lokal nødhjelp»

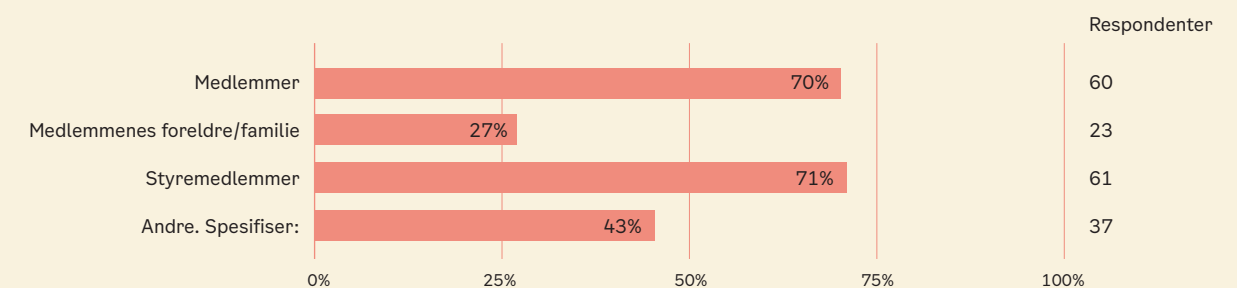
Typisk lokal nødhjelp kan være innsats for å møte akutte eller kritiske utfordringer, gjerne knyttet til en offentlig systemsvikt. Det kan ofte dreie seg om komplekse levekårsutfordringer som kan involvere flere offentlige instanser. Det kan være foreldre som går vakt i borettslaget på grunn av utrygghet for vold og kriminalitet, eller organisering av dialogmøter mellom foreldre og barnevernet.

Grad av engasjement og forpliktelse

Frivillig innsats kan grovt sett deles i to, basert på hyppighet og grad av forpliktelse. Der det å selge vafler på oppdrag fra fotballaget av og til, skilles fra det å være trener eller styremedlem. Man skiller altså på grunnlag av grad forpliktelse og grad av ansvar for fremdrift. Med økt ansvar følger ofte også mer tidsbruk, men ikke nødvendigvis.

De frivilliges motivasjon er, på tvers av disse kategoriene, imidlertid alltid individuell og ofte overlappende. Både styrelederen og den mer sporadiske frivillige kan oppleve tilhørighet eller faglig utfordring. Likeledes kan både nødhjelpsarbeideren og fotballtreneren drives av ansvarsfølelse og oppleve at arbeidet de gjør gir mening og sosial status. Uavhengig av «bransje» gir frivillig arbeid ofte gevinster som økt sosialt nettverk, verdifulle erfaringer med mer. Men frivillig arbeid kan også oppleves som plikt, som ubetalt arbeid, eller som utnyttelse.

Videre ser vi fra spørreundersøkelsen og intervjuene at det i stor grad er styremedlemmer og aktive medlemmer som står for den avgjørende frivillige innsatsen. Forpliktende innsats over tid ser ut til å være en utfordring for mange organisasjoner, mens kortvarig innsats er lettere tilgjengelig.

Figur 4: Viser hvem som gjør frivillig innsats i organisasjonene.

Sagt om styrearbeid og arbeidspress;

«Det er et høyt press på styret, og vi blir sårbare mot frafall, og er helt avhengig av ildsjeler» (fra intervju med styremedlem i en frivillig organisasjon).

Ali Nuur,
beboer og frivillig på Tøyen

Ali Nuur er en godt kjent ildsjel på Tøyen, med et stort hjerte og engasjement for nabolaget sitt. Han bor i Kolstadgata 7, som er kjent fra media som K7, en kommunal blokk som huser mange alvorlige levekårsutfordringer. Ali bidro til å etablere bostyre i K7 og har også bidratt til etablering av Kulmis Forening. Han er aktiv i Tøyeninitiativet og i lokalstyret for Områdeløft Grønland og Tøyen.

Ali opplever at beboerne utfører flere av huseiers plikter, og slik kompenserer for offentlige mangler. Han uttrykker skuffelse over at de ikke blir sett på som en ressurs, men som en trussel, eller uromoment.

«Det er viktig for meg å bidra med det jeg kan, bruke mine ferdigheter, til gode formål, være en rollemodell ... det er en samfunnsplikt. Jeg ser at det gjør en forskjell (...) men dette er nødhjelp for meg selv og mine naboer. Vi beboere må stille opp fordi det er så mye som ikke fungerer. Det er mye bråk, og folk med problemer. Barnefamilier versus rus og psykiatri.»

Turid Berger er nestleder i Gamle Oslo Husflidslag. Hun har vært frivillig for lokallaget i 18 år. Gamle Oslo Husflidslag ble stiftet i år 2000 og har i dag ca. 120 medlemmer og et aktivt barne- og ungdomslag. Deres mål er å spre skaperglede og kunnskap om husflidsteknikker.

Lokallaget har ukentlige faste aktiviteter for barn og ungdommer fra 8–26 år og for voksne. Styret består av frivillige som er svært interessert i husflidsarbeid.

Opp gjennom årene har husflidslaget hatt ulike typer samarbeid med andre frivillige aktører og bydelens tjenester, noen litt ad hoc basert, mens andre i noe lengre perioder. Samarbeid med blant annet skolemuseet på Møllergata skole, Tøyen Sportsklubb, minoritetskvinner på familiehuset og aktiviteter for kvinnegruppa på det flerkulturelle seniorsenteret på Grønland nevnes her. De har i tillegg arrangert juleaktiviteter gjennom Tøyen Bazar, og deltar årlig på Internasjonal torgdag på Grønland, og på Tøyensk julemarked.

Turid Berger,
nestleder i Gamle Oslo Husflidslag

«Jeg har ikke veldig oversikt over alt som skjer i bydelen. Jeg var på møtet der Grønlandsløftet ble presentert, og fikk vite at det er mye som foregår i bydelen som jeg ikke ante om.»

6.5 Uavhengige frivillige organisasjoner

Vi ser en relativt stor grad av avhengighet av offentlige midler, men samtidig finner vi også organisasjoner som får utrettet store ting med til dels minimal offentlig støtte og relasjoner. Flere kan passe inn i den beskrivelsen, men vi har valgt å presentere to eksempler. Vi ser på Gamlebyen Sport og Fritid (GSF) og Kampen Bydelshus.

GSF ligger ved Dyvekes Bru i Gamlebyen og står bak bydelens største skateanlegg samt markedet «Krakabøla», eller «Østkantmarkedet» som det også er kjent som. GSF er bygget opp på gjør-det-sjøl metoden over en 20-årsperiode, og har lenge vært en av byens godt bevarte hemmeligheter. I de siste årene har de fått solid støtte fra Sparebankstiftelsen og har utvidet anlegget sitt. Skateparken utgjør nå en viktig arena for egenorganiserte aktiviteter for barn, unge og voksne i nærmiljøet. GSF har likevel forholdsvis liten formell kontakt med bydelen, og er ikke blant søkerne på de vanlige støtteordningene. Primus motor Alto Braveboy forteller i intervju at de har søkt bydelen flere ganger opp gjennom årene, men at de ikke har blitt ansett som kvalifiserte til noen form for driftsstøtte. Han uttrykker at han har opplevd bydelen som generelt lite imøtekommende. Når de nå

endelig har fått god hjelp fra stiftelser, er det til stor hjelp. «De er en mye enklere samarbeidspartner enn det offentlige. Mer tillit og mindre krav», forteller Alto. Allikevel kunne ildsjelene bak anlegget ønsket at de ble litt mer sett av bydelen.

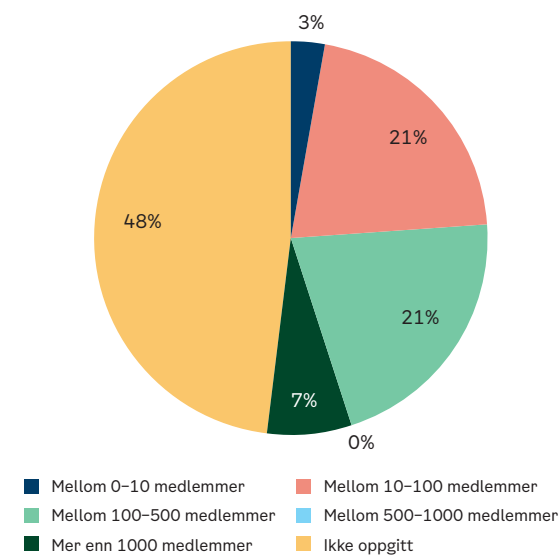
Kampen Bydelshus er en annen «hjemmegrodd» institusjon, som er uavhengig og egenorganisert. Bydelshuset ble igangsatt av Kampen Vel i 1982, og har blitt drevet som et andelslag siden da (Kampenhistorielag). I dag har bydelshuset en daglig leder som har ansvar for drift og koordinerer utlån og utleie. Bydelshuset tilbyr rimelige forsamlingslokaler, øvingslokaler, kjøkken samt møte og aktivitetsrom. Andre etasje leies ut til spise og konsertstedet «Kampen Bistro». Driften finansierer med dette seg selv. Kampen Bydelshus er en populær ressurs i lokalmiljøet og en viktig bidragsyter til blant annet «Kampendagene» sammen med blant andre Kampen Vel, Kampen skole og korpset.

Verken bydelshuset eller GSF uttrykker et ønske om mer samskaping og tettere integrasjon med bydelen, men vi registrerer her allikevel at disse organisasjonene etterlyser å bli sett av bydelen i større grad, med sin identitet og egenart.

6.6 Tidsbruk og engasjement

I undersøkelsen gjort av Frivillighet Norge, finner vi at hva som er medlemmer, deltagere eller frivillige oppfattes litt ulikt og kan gli over i hverandre. Det er også grunn til å tro at beregning av timeantall gjøres ulikt. Det er altså et visst rom for feilmarginer i besvarelsene. Dette bør tas inn i beregningen når en vurderer tallene.

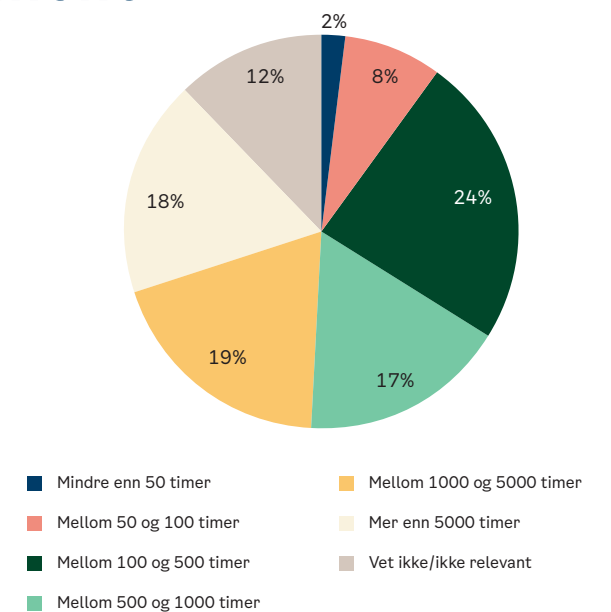
Tros- eller livssynsorganisasjonene er generelt de som dominerer med høyest medlemsantall. I tillegg har også «rekreasjon eller sosiale foreninger» og «lokalmiljø og bosted» relativt mange medlemmer i forhold til andre organisasjonstyper. Samtidig oppgir 89 % av organisasjonene at de tilbyr åpne aktiviteter, hvor man ikke trenger å være medlem for å delta.

Figur 5: Viser antall medlemmer i organisasjonene.

Medlemsmassen har i all hovedsak holdt seg stabil eller økt noe de siste fem årene.

Det mest vanlige er at det blir utført mellom 100 og 500 frivillige timer årlig², og dette gjelder ¾ av organisasjonene. Her kan vi nevne aktører som blant

Figur 6: Viser antall timer frivillig innsats det legges ned årlig i de ulike organisasjonene.

annet Kampenposten, Abloom, Oslo Tango Queer, og Gårdsstyret Gruegata 15.

Vi ser videre at 1/5 av organisasjonene oppgir at de har mellom 1000 og 5000 timer frivillig innsats timer årlig. 18 % av organisasjonene har oppgitt at de har mer enn 5000 timer frivillig innsats. 17 % av organisasjonene at de har mellom 500 og 1000 timer årlig. Kun 10 % av organisasjonene har 100 timer frivillig innsats eller mindre årlig. 12 % oppgir at de ikke vet hvor mange timer frivillig innsats organisasjonen har årlig.

Hele 75 % av tros- eller livssynsorganisasjoner og 67 % av helse og sosiale tjenester har svart at de har mellom 1000 og 5000 timer eller mer.

Blant de som har oppgitt mer enn 5000 timer, finner vi blant annet Oslo Røde Kors, Den Etiopiske Ortodokse Kirke i Norge, Bymisjonssenteret Tøyenkirken, Fontenehuset Oslo Øst, Sportsklubben Sterling og Tøyen Sportsklubb.

Foto: Vålerenga fotball

Stefan Danielsson har siden 2008 jobbet i Vålerenga Fotball og har i dag sportslig ansvar for ca. 80 av lagene i Vålerenga Fotball (dette innebærer alle lagene fra 4-åringer til 19-åringer, bortsett fra elitelaget). Som sportsansvarlig har Danielsson også personalansvar for 5 heltidsansatte og 30 deltidsstillinger, som trenere for blant annet ungdomslag. Klubbens 240 frivillige trenere og lagledere kommer i tillegg.

Barnefotballseminar

«Vi er helt avhengig av frivilligheten, hvis vi skal ha det tilbudet vi skal ha til alle barn og ungdommer. Ellers kan vi ta bort 90 % av aktivitetene (...) Det er ingen tvil om at de aller fleste frivillige er med fordi de har barn som spiller fotball i Vålerenga. De kommer og trener barna 1-2-3-4-5 ganger i uka (...) Vi kunne ansatt deltidsstillinger, men inntektene skulle ha kommet fra et sted, og da hadde fotballen kostet mer, og det er det ingen som ønsker (...)

Det er forholdsvis ressurssterke foreldre som finner ut av tilbudet om fotball for barn fra 4-5 års alderen. Selv om det er gratis å begynne å spille, men vi når ikke de som ikke går i barnehage fordi de ikke får informasjonen (...)

Jeg vil si at i det store hele så gjenspeiler Vålerenga Fotball definitivt befolkningen i Bydel Gamle Oslo, men kanskje ikke i alderen 4-7 år (...) Vi har nå ansatt en i 50 % stilling, som vil være med å bidra til med å jobbe med oppsøkende virksomhet, kontakt med bydelen, skoler, NAV, og barnehager (...) vi ønsker å få de inn tidlig ... det vil gjøre det lettere.»

Treningsleir for jenter og gutter 12-19 år.

6.7 Lønn, frivillighet og koordinatore

Hvordan påvirker lønnede ansatte frivilligheten?

65 % av organisasjonene oppgir at de ikke har lønnede ansatte. Kun 35 % oppgir at de har lønnede ansatte, noe som utgjør 29 organisasjoner. Blant de organisasjonene som har ansatte, ligger dette på rundt 2 årsverk. Dette kan ses i sammenheng med at det er mange små og mellomstore organisasjoner som har deltatt i kartleggingen.

Her har vi kryssjekket for antall frivillig innsats timer og lønnede ansatte for å se om ansatte fører til flere eller færre frivilligtimer. Vi finner noen forskjeller, men på grunn av begrensinger i tallmateriale finner vi ingen signifikant tendens. Sett ut i fra intervjuene, erfarer vi imidlertid at mangel på ansatte og/eller dedikerte frivilligressurser, kan skape stort press på enkeltpersoner. Vi ser tilsvarende, at organisasjoner med ansattressurser, kan fremstå som mer robuste. Noen organisasjoner har for eksempel egne ressurser knyttet til oppfølging og rekrutteringen av frivillige, noe som jevnt over oppgis å ha stor effekt. Dette gjelder blant annet organisasjoner som Oslo Røde Kors, Kirkens Bymisjon, DNT, Vålerenga fotball. Vi har også nye organisasjoner som har lønnende ansatte, slik som KIGO og Tøyens Sportsklubb (TSK).

Til eksempel har prosjektstillingen som Bydel Gamle Oslo har i samarbeid med Deichman, vist seg å være avgjørende for de mange frivillige tilbudene på biblioteket de siste årene:

«Erfaringen er at koordinator- og tilretteleggerrollen er essensiell. Frivillighet er flyktig, de må være fornøyd og verdsett. Kanskje det ikke trengs en full stilling, men de hensynene må uansett ivaretas på en eller annen måte» (Aktivitetskoordinator på Deichman Biblioteket og Tøyen frivilligsentral).

Som vi har sett av organisasjoner som blant annet Oslo Røde Kors, Kirkens Bymisjon og Vålerenga fotball, ser vi at koordinering har en positiv effekt.

Flere av intervjuobjektene peker på at det å få en mindre lønnet stilling, vil øke robustheten. Det vil si mer penger til lønnede stillinger som koordinator og administrative medarbeidere, kan føre til mer frivillighet og effekt. Det vil si, jo flere stillinger jo mer frivillighet.

«Dette er et stort fagfelt; komplekst, krevende og ingen quick fix. Samfunnet er i endring, og det er også frivilligheten. Da blir arbeidet som tilrettelegger og administrator enda viktigere for å skape et bærekraftig frivillig miljø i fremtiden (...)» (Sylvia Jakobsen, Rådgiver og forfatter for frivillighetsfeltet).

I den nylig publiserte artikkelen om kommunal frivillighetspolitikk og lokale organisasjoner (Trættenberg mfl, 2020, s. 54), blir betydningen av frivillighetskoordinatorer fremhevet i flere av deres funn.

Dersom man lønner «tradisjonelle frivillige oppgaver», kan det bli vanskeligere å få utført de samme oppgavene uten lønn. Man bør da gjøre en avveining opp mot behov for sysselsetting og behovet for en bygge en frivilligkultur, innenfor de ressursene en har til rådighet. Disse avveiningene er ifølge Frivillighet Norge en stadig aktuell diskusjon.

Hvordan påvirker frivilligheten arbeidsplasser?

Frivilligheten kan ses på som en trussel mot arbeidsplasser. Man ønsker ikke at frivillige skal erstatte lønnede arbeidsplasser. Arbeidsoppgaver som går på tvers av den frivilliges kjerneoppgaver og motivasjon, er ikke lenger frivilligoppgaver, men bør lønnes. Likeledes skal ikke frivillig arbeidskraft fortrenge ansatte. Særlig sensitivt er dette i forhold til frivillighet inn i offentlige tjenester kombinert med sparetiltak. Det er utbredt skepsis mot at økt fokus på frivillighet skal bidra til å bygge ned velferdsstaten. Det samme gjelder ulike former for «tvungen frivillighet» (Amundsen, 2017).

Foto: M. Nyløkken

Foto: M. Nyløkken

«Motivet for å engasjere frivillige skal eller kan ikke være å erstatte arbeidskraft, heller ikke å kompensere for kutt i budsjettene» (Gudmund Fosse, seniorrådgiver i Kirkens Bymisjon).

En vanlig posisjon er altså at frivillighet skal skape «mereffekt», ikke fortrenge eller erstatte arbeidsplasser.

Frivillige utfører derfor ofte oppgaver som ellers ikke ville blitt gjort og bidrar slik til bedre tilbud i ulike virksomheter. En vanlig frivilligoppgave kan være å steke vafler på en institusjon, som et tillegg til ordinær meny, altså utføre en oppgave som ellers ikke hadde blitt gjort. Mereffekten for institusjonen og beboerne er åpenbar, i form av vafler, nye fjes i miljøet og hyggelige interaksjoner. I tillegg er det rimelig å anta at det gir stor mening for den frivillige.

Flere steder bidrar imidlertid frivillige også til å frigjøre ansattressurser, slik at de ansatte kan gjøre andre ting innenfor virksomheten. I bydelen vår finner vi for eksempel frivillig innsats i ordinær drift av kjøkken på blant annet Grønland flerkulturelle seniorsenter og på Fontenehuset Øst. Seniorsenteret er drevet av Bydel Gamle Oslo og Fontenehuset er en ideell stiftelse. Merverdien kan bli bedre mat eller en mindre stresset hverdag for kjøkkenpersonalet, foruten verdien av inkludering av den frivillige – i meningsfulle oppgaver. Her befinner vi oss allikevel i en potensielt vanskelig gråson, dersom ansatte opplever sin stilling som truet av frivillig hjelp.

På Diakonhjemmet i Oslo utfører frivillige ulike oppgaver som supplerer helsepersonellet, blant annet sykehusvert, bønner på hjul og våketjenester for enslige døende pasienter. Enhetsleder Torgny Hellesvik Ringstad ser de frivillige som en verdifull avlastning, både for eventuelle pårørende og for de ansatte. Både ansatte og pårørende kan slippe ekstrabelastningen av dårlig samvittighet over og ikke strekke til med ikke lovpålagte, men essensielle, medmenneskelige oppgaver. Videre kan helsepersonellet takket være de frivillige prioritere oppgaver som krever deres helsefaglige utdanning og erfaring. For de frivillige oppleves arbeidet som svært meningsfullt, som er en viktig motivasjon for mange. Slik bidrar frivillige til en merverdi, side om side med lønnede ansatte (Diakonhjemmet sykehus).

Som nevnt innledningsvis kan det bli særlig sensitivt i forbindelse med velferdstjenester og omsorg. Et eksempel som kan trekkes frem i dette tilfelle er frivillige på våketjeneste i terminal omsorg;

«Frivillige må ikke bli en sovepute for kommunene slik at de ikke sørger for å ha nødvendig personell på jobb» (Mette Nord, leder av fagforbundet, i Knapstad, 2015).

«Jeg tror svært mange kunne gjort en kjempejobb som frivillig på dette feltet, men kvalitetssikringen er viktig. De frivillige må ha kompetanse og være personlig egnet til denne typen oppdrag. Det betyr jo ikke dermed at man skal ha færre folk

på jobb. Ansatte og frivillige kan supplere hverandre på dette området. Fokuset på en verdig livsavslutning for pasienten må være det viktigste her. Hvis frivillige kan bygge opp rundt det, ser jeg dette som et positivt bidrag i pleien av pasienter i livets siste fase» (Anne Moi Bø, leder for Norsk sykepleier forbund, i Knapstad, 2015).

Slik vi ser det, betyr dette at frivillige, dersom det er innenfor deres motivasjon, kjerneoppgaver og kvalifikasjoner, også kan utføre oppgaver som tradisjonelt ligger innenfor ansattes domene. Hvis de selv ønsker dette. Virksomheter som skal motta hjelp fra frivillige har imidlertid et særlig ansvar. Oppsummert krever frivillighet alltid en høy bevissthet på den frivilliges motivasjonsfaktorer. All frivillighet krever god oppfølging og et tydelig fokus på å unngå utnytting. Særlig viktig blir dette i hjelpearbeid der den frivillige kan føle på et (for) stort ansvar. God oppfølging er også et ressurssspørsmål, og ofte vil bruken av ressurser på oppfølging gå opp i opp med de ressursene som frigjøres. Da vil det avgjørende kunne bli om man anser frivillighet som et viktig element i seg selv, og ikke bare for å få løst en oppgave.

Arbeidsledighet og sosioøkonomiske forskjeller kan bidra til å sette «fri» i frivillighet under et ytterligere press og understreker viktigheten av å ta høyde for og anerkjenne frivilliges motivasjonsfaktorer. Der frivillighet virker tett på lønnede arbeidsplasser kan disse behovene bli ytterligere skjerpet.

Bruk av frivillighet direkte inn i offentlige tjenester er svært omdiskutert. Temaet berører mange spørsmål knyttet til blant annet finansiering av velferdsproduksjon, arbeidsplasser og offentlig ansvar. Som vi har sett kan enkeltfrivillige bidra på mange ulike måter, og arbeidsoppgavene er sterkt knyttet til deres motivasjon. Der frivillige bidrar inn i offentlige samfunnsoppgaver, slik som i

for eksempel eldreomsorgen, vil definering av hvem som har ansvaret for kvalitet og gjennomføringen av tjenesten, være svært viktig. Den enkelte frivillige kan ikke stå ansvarlig for dette.

Frivillighet lønner seg

Stortingsmelding Nr. 39 (2006–2007) presiser at man ikke utelukkende skal ha en instrumentell tilnærming til frivilligheten. Frivillighet har en egenverdi, blant annet i forhold til folkehelse og inkludering, Men frivillighet kan også lønne seg for virksomheter som «ikke har tid» til frivillighet. Dersom virksomhetene identifiserer arbeidsoppgaver som det er behov for å få hjelp til og ikke minst anerkjenner frivilliges mangfoldighet av motivasjoner og gjør en innsats for å ivareta disse.

Det er viktig for en virksomhet å oppnå et meningsfullt forhold mellom tid brukt på koordinering av de frivillige og faktisk utført arbeid for virksomhetene. Å velge oppgaver som innebærer en viss skala kan bidra til dette. Til sist må behovene, eller oppgavene, kommuniseres ut i egnede fora. Det kan være til lokale organisasjoner, til frivilligsentralene eller mer direkte via tjenester som frivillig.no.

En frivillig på den andre siden, kan trenge en annen type verdsettelse og ivaretagelse enn en vanlig lønsmottaker. Prinsippene er allikevel de samme: opplevelse av at en gjør noe nyttig eller at arbeidet gir mening. Føle seg inkludert på arbeidsplassen, ha arbeidsoppgaver en trives med og mestrer. Ha en viss innflytelse over egen arbeidshverdag, med mer. Forskning viser også at vekting av disse behovene i likhet med de frivilliges motivasjonsfaktorer, er individuelle.

Dersom en virksomhet, tjenestested eller lignende kan ivareta disse to hensynene er det liten grunn til å se frivillighet som en kostnad.

Pia Jarmyr er leder for frivillighet i Oslo Røde Kors, hvor hun har jobbet fire år. Oslo Røde Kors er en byomfattende organisasjon, og har i dag ca. 4000 frivillige i hele byen. Omtrent 10 % av disse er bosatt i Bydel Gamle Oslo.

Pia Jarmyr,
leder for frivillighet i Oslo Røde Kors

«Vi blir ikke sett på som et lavterskeltilbud for å engasjere seg som frivillig (...), blant annet fordi vi har nasjonale føringer for opplæring og retningslinjer for frivillige. For å være frivillig i Oslo Røde Kors må man gjennom ulike kurs som organisasjonen har utviklet nasjonalt, men som er tilpasset Oslo. Frivillige blir også fortalt før oppstart at de forplikter seg til frivillig arbeid fra 3–20 timer i måneden, og minst 6- 12 måneder. Tilbudene vi har, blir sett på som gode, men organisasjonen kan nok oppfattes som stor og til dels uoversiktlig (...))»

Øystein Hvamen Rasmussen,
bybonde i Losæter.

Øystein Hvamen Rasmussen er ansatt som bybonde og driftsleder på Losæter. Losæter er en kulturinstitusjon i Bjørvika dedikert til kunst og jordbruk i by, i sin tid initiert og utviklet av kunstnergruppen Future Farmers i samarbeid med Bjørvika Utvikling. Tiltaket driftes nå av Bymiljøetaten, Oslo kommune (BYM).

Losæter består i dag av alt fra åkrer med urkorn, levende matjord, pallerkarmer, grønnsaksbed, kompostering, et offentlig bakehus til en rekke aktiviteter i regi av Bybonden, Bakelaugget, Sansehagen og mange flere.

Det er mange ulike grupper av frivillige på Losæter. Noen driver med baking mens andre er opptatt av produksjon og bevaring av frø og kulturvekster, og noen er mindre organisert og er tilfeldige besøkende.

«Det er viktig for meg at gruppene ser helheten, men jeg lar dem forholde seg til sine kjerneoppgaver. Vi forsøker å se på hvordan offentlige rom kan driftes. Se på årsverk i BYM i forhold til tanken om at vi alle kan dyrke våre egne hager, byen er jo vår hage. Hva er frivillig og hva er gratisarbeid, er diskusjoner som dukker opp ... men det å kunne være med å redefinere det offentlige rommet er uansett veldig interessant.»

6.8 Nøkkelfunn

- Mange av organisasjonene i Gamle Oslo deler et engasjement for inkludering, oppvekstsvilkår og folkehelse.
- Et flertall av organisasjonene i Gamle Oslo har målsetninger knyttet til kjernevirksomhet og overlevelse, ikke vekst og nye prosjekter.
- Det er ulike motivasjoner for frivillig arbeid (eksempelvis foreldrefrivillighet versus hjelpearbeid).
- Det er ulik grad av forpliktelse blant de frivillige og dette påvirker organisasjonenes robusthet (styremedlemmer versus ad-hoc frivillige).
- Frivillige har mange av de samme behovene for å bli sett og fulgt opp som lønnede ansatte, men fravær av lønn krever større sensitivitet til individuelle motivasjonsfaktorer.
- Det er uklare forventninger til frivilligheten sett fra det offentlige.

7

Økonomi og tilskuddsordninger

I forbindelse med Stortingsmeldingsmelding 10; Frivilligheita; sterk, sjølvstendig og mangfaldig (2018) og Oslo kommunes frivillighetsmelding (2016) har regjeringen uttrykt at det er ønskelig at de frivillige organisasjonene skal slippe å bruke for mye tid på unødvendig kompliserte søknader og rapporteringer. Det skal etterstrebes mest mulig forutsigbarhet i rammevilkårene til frivillig sektor for å sikre en bærekraftig drift og utvikling.

Vi vet at frivilligheten er avhengig av å ha midler til å drifte og utføre deres aktiviteter. Nyere forskning gjort av Senter for sivilsamfunn og frivillig sektor, viser at mer enn 3/4 av inntektene til frivillige organisasjoner kommer fra andre kilder enn det offentlige. Inntektene kommer fra blant annet; innsamlingsaksjoner, salg og arrangementer, medlemskapskontingent, pengegaver og sponsorer, loddsalg og deltakeravgift (Meld. St. 10 (2018-2019), s. 51; av Arnesen og Sivesind, 2017; Arnesen, 2020a). De senere årene har også sponing blitt en større del av frivillig sektors inntektsgrunnlag. Dette bekreftes ikke i våre funn i bydelen, der som snarere peker på kommunale og nasjonale midler som avgjørende.

Når det kommer til offentlige tilskudd til frivillige organisasjoner, er det som regel enten driftstilskudd eller prosjekttilskudd det bevilges midler til. Målet med driftsmidler er at de skal styrke den daglige driften av organisasjonen, basert på at selve driften har en verdi. Prosjektmidler er derimot tilskudd som skal bidra til å gjennomføre konkrete aktiviteter, ofte utenfor ordinær drift.

På nasjonalt nivå er det hovedsakelig to kilder til statlig støtte til frivillig sektor; 1) Statsbudsjettet og 2) Overskudd fra Norsk tipping (spillemidler). I tillegg til dette finnes det en del offentlige støtte til frivillige organisasjoner fra kommuner og fylkeskommuner (Meld. St. 10 (2018-2019), s. 41).³

Innenfor de statlige tilskuddsordningene eksisterer det mange ulike ordninger. Frifond er et av disse. Frifond er en støtteordning for lokal barne- og ungdomsaktivitet, både for lokal og egenorganisert aktivitet og for lokal-lag i barne- og ungdomsorganisasjoner. Videre bevilges det årlig tilskudd spesifikt til tros – og livssynssamfunn, samt til idretten og korps.

Det finnes i tillegg en rekke private fond og stiftelser med til dels spesifikke kriterier og målgrupper.

7.1 Bydelens tilskuddsordninger

Bydelen har årlig et budsjett på ca 2 milliarder kroner, hvor det aller meste er bundet opp til lovpålagte tjenester slik som sosialtjenester, barnevern og grunnskoler, samt helse og omsorgstjenester. Bydelsadministrasjonen foreslår en årlig pott til ulike tilskudd og stipend til frivilligheten. Bydelsutvalget vedtar størrelsen på bevilgningene. Disse tilskuddsordningene blir lyst ut via Oslo kommunes internettider, og kunngjort gjennom bydelens øvrige kanaler. De fleste ordningene prioriterer aktiviteter og prosjekter.

Samtidig ser vi i undersøkelsen at stadig flere organisasjoner søker prosjektmidler hos næringslivet, i tillegg til disse offentlige midlene. Stiftelser som Gjensidigestiftelsen og Sparebankstiftelsen har de siste årene blitt sterkere økonomiske støttespillere for frivillig sektor (Arnesen, 2020a).

Vi ser at det bevilges omlag 8 820 000 kroner gjennom ulike tilskuddsordninger i bydelen hvert år. Her må det imidlertid presiseres at to av ordningene kommer fra områdeløftets egne midler; nabolags- og aktivtetsmidler og bomiljøtilskudd, i tillegg til folkebudsjettering, dermed er en midlertidig ordning. Året 2020 , ble det også bevilget ekstraordinære midler til frivilligheten. Økonomisk støtte til frivillig sektor ut i fra bydelens rammebudsjett utgjør 1 570 000 kroner, inkludert Grønne midler, kulturpris og kulturstipend.

I tillegg støtter bydelen driften av de kommunale frivilligsentralene med om lag 880 000 kroner, som utgjør ca. halvparten av driftskostnadene. Resten kommer som øremerkede midler fra Kulturretaten gjennom Oslo kommune sentralt.

I forbindelse med byrådets reviderte budsjett, og ekstra midler til gjennomføring av sommeraktiviteter til barn og unge, kanaliserte bydelen omtrent 540 000 kr til ulike frivillige og sosial aktører for å skape aktiviteter gjennom sommeren 2020.

Type tilskudd	Tildeling	Søkere 2019	Tildelt	Søkere 2020	Tildelt	Årlig tildelingssum
Frivillighetsmidler	Årlig	60	47	90	64	kr 1 000 000,00
Grønne Midler	Årlig	29	25	40	28	kr 500 000,00
Gamle Oslo Kulturstipend og kulturpris	Årlig	13	2			kr 70 000,00
Bomiljøtilskudd - Områdeløft Tøyen og Områdeløft Grønland	Årlig	20	18	23	20	kr 4 500 000,00
Nabolags og aktivitetsmidler	2 ganger i året	vår 52 høst 46	vår 39 høst 39	vår 73	vår 52	kr 2 000 000,00
Folkebudsjettering (Kolstadgata)	oktober 2019	11	5			kr 250 000,00
Ekstraordinære frivillighetsmidler	juni 2020			26	14	kr 500 000
Sum						kr 8 820 000,00

Tabell 1: Viser oversikten over tilskudd til frivillig sektor fra Bydel Gamle Oslo. Kilde: Politiske saker i Bydel Gamle Oslo.

Frivillighetsmidler

Årlig deles det ut rundt 1 million kroner via tilskuddsordningen Frivillighetsmidler. Frivillighetsmidlene skal stimulere til frivillige aktiviteter innenfor Gamle Oslos grenser:

«Beboere, grupper, frivillige organisasjoner, private stiftelser og kirker/trossamfunn i Bydel Gamle Oslo kan søke tilskudd. Aktivitetene skal være rettet mot beboere i Bydel Gamle Oslo. Tilskudd vil ikke gå til aktiviteter som omfatter reiser ut av bydelen» (Retningslinjer for tildeling av tilskudd til frivillig aktivitet (frivillighetsmidler)).

Følgende kriterier legges i dag til grunn for tildeling av frivillighetsmidler i Bydel Gamle Oslo:

- *Tiltak som stimulerer til økt engasjement for fellesskapet.*

- *Søknader som dokumenterer frivillig, ulønnet engasjement og arbeid fra og for bydelens befolkning.*
- *Prosjekter rettet mot barn og ungdom i bydelen.*
- *Offentlige utendørsarrangementer som har bred deltakelse fra bydelens egen befolkning.*
- *Tiltak som knyttes til miljø, LA21 og bærekraftig utvikling.*

I 2019 fikk 47 prosjekter, og i 2020 fikk 64 prosjekter innvilget midler. Søknadene forberedes og innstilles i samarbeid med bydelsadministrasjonen og frivilligsentralene, og det koordineres noe opp mot andre tildelinger (Tildeling av frivillighetsmidler 2020). Disse behandles så i bydelsutvalget. Ordningen bevilger flest mellom 10 000- 40 000 kroner, hovedsakelig til aktiviteter og driftsutgifter.

I midten av juni 2020 vedtok Bydelsutvalget også å avsette 500 000 kr ekstra i frivillighetsmidler for

³For ytterligere oversikt over alle statlige tilskuddsordninger for frivillige organisasjoner: <https://www.regjeringen.no/no/dep/kud/tilskudd/Tilskuddsordninger-for-frivillige-organisasjoner/id2342820/>

2020. Her mottok bydelen 26 søknader, hvorav 14 prosjekter fikk innvilget midler (BUK-sak 34/20).

Frivillighetsmidlene er en lavterskel ordning, der både etablerte og mindre etablerte aktører kan søke. I praksis har den et særlig fokus på små og mellom-store organisasjoner. Dette er imidlertid ikke uttalt, og ordningen mottar ofte søknader fra store aktører som også har tilgang til andre finansieringskilder. Frivillighetsmidlene er i utgangspunktet den eneste av bydelens tilskuddsordningene som også støtter driftsutgifter. Bydelsutvalget har økt bevilgningene til frivillighetsmidler betydelig de siste årene.

Grønne midler

Bydelsutvalget bevilger også årlig «grønne midler».

«Bydel Gamle Oslo ønsker å stimulere til at lokale krefter tar initiativ og ansvar for å gjennomføre grønne aktiviteter og eller prosjekter i bydelen» (Bydelsadministrasjonen).

Følgende kriterier følger ligger til grunn for denne ordningen;

- *Prosjekter som bidrar til at befolkningen kan ta miljøriktige valg.*
- *Prosjekter som bidrar til å endre praksis og å fremme alternativer til handlinger, atferd og/eller problemstillinger som per i dag ikke er bærekraftige.*
- *Prosjekter som bidrar til å øke engasjementet til omstilling av samfunnet i en mer bærekraftig og grønn retning.*

I 2019 var det satt av 400 000 kroner til dette formålet og 25 prosjekter fikk innvilget midler. I 2020 var det satt av 500 000 kroner og 28 prosjekter fikk innvilget midler (Grønne midler).

Kulturpris og kulturstipend

Bydelsutvalget deler årlig ut en kulturpris på 20 000 kroner. Prisen deles ut til den som har bidratt med engasjement, nyskaping og/eller vesentlig innsats for bydelens lokale kulturliv. I tillegg til kulturprisen, deler

bydelsutvalget ut et kulturstipend på 50 000 kroner. Kulturstipendet gis til utøvere eller grupper innen kunst og kultur med tilhørighet til bydelen. Det legges særlig vekt på stimulering og videreutvikling av unge talenter (Tilskudd, legater og stipend Bydel Gamle Oslo). Både prisen og stipendet deles ut i forbindelse med Internasjonal torgdag på Grønland.

Områdeløftets Nabolags- og aktivitetsmidler

Siden 2014 har områdeløftet delt ut over 7 millioner kr gjennom tilskuddsordningen Aktivitetsmidler Tøyen, etterhvert Nabolagsmidler Grønland og den nåværende nabolags – og aktivitetsmidler (heretter referert til som NAK) (Tilsendt presentasjon av Områdeløft Grønland og Tøyen; Analyse av nabolags- og aktivitetsmidler 2014-2018).

Nabolags- og aktivitetsmidler er en ordning som administreres og finansieres gjennom Områdeløft Grønland og Tøyen. Tilskuddet deles ut to ganger i året av programkontoret for områdeløft. Saksbehandling skjer i samråd med blant andre Tøyen frivilligsentral. Her kan alle som planlegger lokale prosjekter som har til hensikt å bidra til et bedre og mer aktivt nærmiljø søke om midler.

Våren 2019 mottok programkontoret 51 søknader, hvorav 39 prosjekter fikk støtte fra tilskuddsordningen. Høsten 2019 mottok programkontoret 43 søknader, og 39 prosjekter fikk også denne gangen også innvilget midler. Våren 2020 fikk 52 prosjekter støtte av totalt 73 innsendte søknader (Politiske saker i Bydel Gamle Oslo).

Fra analysen over nabolags- og aktivitetsmidler fra 2014- 2018, ser vi at det er flest søknader som får tildelt mellom 25 000 og 100 000 kr, tett etterfulgt av mindre pottter fra 0 – 25 000 kr. Fra 100 000 kr og oppover er det både færre søknader og lavere uttelling på tildelinger (Analyse av nabolags- og aktivitetsmidler 2014–2018).

Søkerne varierer fra foreninger og sosiale entreprenører til selvstendig næringsdrivende. Siden 2014

har det vært omlag 200 forskjellige søkere. Noen av søkerne har søkt siden oppstarten av områdeløft og andre har kommet til underveis. Blant søkere som går igjen over tid finner vi Abloom, Håp Kompetanse, Byverkstedet, Tøyeninitiativet, Forandringshuset, Tøyen Sportsklubb og Sportsklubben Sterling. De to sistnevnte har senere inngått partnerskapsavtaler med områdeløftet med mål om å bygge bærekraftige driftsmodeller (Ibid).

I sum er det organisasjoner som tilbyr en bredde av aktivitetstilbud for barn og unge på Grønland og Tøyen, med betydelige innslag av frivillighet, som har fått mest støtte (Ibid).

Folkebudsjettering

I forbindelse med revideringen av Programplan for Områdeløft Grønland og Tøyen for 2020, gjennomførte programkontoret en åpen workshop om Nabolags- og aktivitetsmidlene i september 2019. Her deltok 11 deltakere fra ulike lokale organisasjoner. I workshopen ble ordningen diskutert i grupper. Et tema som gikk igjen i gruppene var ønsket om flere nettverkssamlinger for de ulike aktørene i nabolaget, samt muligheten for at de lokale aktørene selv kunne disponere en pott med penger til fordeling spesielt rettet mot ungdom. Dette ønsket de fordi det er lettere å få gjennomført en idé dersom en ikke trenger å vente lenge til neste søknadsrunde (Tildeling av nabolags- og aktivitetsmidler for Grønland og Tøyen høst 2019).

Høsten 2019 arrangerte områdeløftet en såkalt «deltakende budsjettering». Formålet var å aktivisere den nylig stengte Kolstadgata på Tøyen og søknadsprosessen tok form av et folkemøte. Søkerne fikk presentere sine ideer foran et publikum bestående av folk fra nabolaget, og de fem prosjektene som fikk flest stemmer fikk 50 000 kroner hver til gjennomføring. Vedtaket ble gjort gjennom avstemming og pengene ble utbetalt kort tid etter. Det var totalt 11 prosjekter som ble

presentert for publikum på Aktivitetshuset K1 på Tøyen.

Kriteriene for denne ordningen var som følger;

- *Søker må ha god forankring i lokalmiljøet. De må bo eller jobbe i nabolaget eller være engasjert i aktiviteter som er nært knyttet til området.*
- *Aktivitetene må fysisk finne sted ute i Kolstadgata og være for dem som bor/ferdes på Tøyen.*
- *Aktiviteten skal være åpen og for alle som ønsker å være med.*

Bydelen har tro på at deltakende budsjettering som metode kan gi et grunnlag for samskaping på sikt, da det gir befolkningen større eierskap til behovene og de finansierte prosjektene (Programplan for Områdeløft Grønland og Tøyen 2020, S.23).

Andre former for delegert beslutningsansvar i forbindelse med offentlige midler er også under utprøving. En pott fra grønne midler ble øremerket til ungdom og ble delt ut etter lignende prosess på Jordal Skole i 2019. Prosjektet var et samarbeid mellom Tøyen Frivilligsentral, Jordal Skole og Tøyen Unlimited. En andel av NAK ble våren 2020 satt av til alternative søknadsprosesser for barn og unge. Ordningene administreres av Sportsklubben Sterling og Tøyeninitiativet.

Bomiljøtilskudd – Områdeløft Tøyen og Områdeløft Grønland

Bomiljøtilskuddsordningen er en tilskuddsordning for å bedre bomiljøene i de områdene som er omfattet av Delprogram nærmiljø i områdesatsningene i Oslo. Her er formålet å bidra til attraktive og inkluderende bomiljøer som fremmer kontakt mellom mennesker. Tiltaket skal bidra til trivsel, sosial samhandling, kompetanseheving og/eller trygghet i lokale bo- og nærmiljø. Tilskuddet kan brukes til både fysiske og sosiale tiltak som for eksempel lekeplasser, opprusting av møte-

⁴ 31.august 2019 ble gata foran Tøyen skole (Kolstadgata) stengt for kjøretøy, og 60-bussen flyttet til en alternativ trasé. Det er Bymiljøetaten som har ansvaret for stengingen. Formålet med stengingen er å finne gode løsninger for hvordan Kolstadgata kan bli et hyggeligere og tryggere sted å oppholde seg og ferdes. (FAU ved Tøyen skole har vært en sterk pådriver i denne prosessen). Inntil oppgraderingen av arealet tar plass, har Områdeløft Grønland og Tøyen bistått med noe midlertidig aktivisering i form av deltakende budsjettering (Kolstadgata - oppgradering).

plasser på fellesareal, informasjons- og kompetansehevende tiltak og sosiale arrangementer. Bomiljøtilskuddsordningen forvaltes av Byrådsavdeling for byutvikling i samarbeid med Bydel Gamle Oslo (Bomiljøtilskudd – Områdeløft Tøyen og Områdeløft Grønland). I 2019 fikk 18 prosjekter innvilget tilskudd på totalt 4.5 millioner kroner, og i 2020 fikk 20 prosjekter innvilget totalt 4,176 millioner kroner (Byrådets sak nr.: 21/2019; Byrådets sak nr.: 07/2020).

Det er imidlertid stor variasjon i størrelsen på tildelingen av disse midlene; alt i fra mellom 10 000–850 000 kr. Likeledes varierer søkerne, men det er i hovedsak flest sameier og borettslag som søker på denne ordningen.

Partnerskapsavtalene

Partnerskapsavtaler er et av verktøyene som skal bidra til områdeløftets strategi om å tenke nytt og samskape løsninger med et mangfold av lokale aktører (BU-sak 159/17).

I 2017 inngikk Bydel Gamle Oslo fire partnerskapsavtaler med lokale organisasjoner og foreninger. Disse var Tøyen Unlimited (TU), Tøyen Sportsklubb (TSK), Sportsklubben Sterling og Kultur i Gamle Oslo (KIGO). Avtalen var på kr 225.000 per organisasjon, fordelt over 3 år.

Formålet med partnerskapsavtalene er at de skal fremme utvikling av frivillig sektor på Tøyen og Grønland, bidra til bedre kommunikasjon og samarbeid mellom frivilligheten og bydelen, og frivilligheten seg

imellom. Ordningen skal stimulere til nye og varige tilbud og aktiviteter som møter beboernes behov i lokalsamfunnet, samt bidra til å skape en bærekraftig organisasjoner (Ibid).

Hver av partnerskapene har egne handlingsplaner for å nå sine egne målsettinger. Halvårsrapportene viser at alle har et høyt aktivitetsnivå og tilbyr brede tilbud til befolkningen, spesielt barn og ungdom, innen feltene kultur, sport, sosialt entreprenørskap og integrering. Disse tilbudene er enten gratis eller har en lav kontingent og er i stor grad drevet av frivillige. TSK, KIGO og TU har i periodene hatt midler til finansiering av daglig leder, mens Sterling ble drevet utelukkende på frivillig basis frem til 2019. I 2019 finansierte partnerskapsavtalen en fulltidsstilling for daglig leder, frem til dette videreføres gjennom et samarbeid med Oslo Idrettskrets i slutten av 2020 (Ibid).

I 2020 går partnerskapsavtalene ut og skal evalueres.

7.2 Nasjonale tilskuddsordninger

Bydelen behandler også midler som deles ut nasjonalt. Et eksempel er «*Nasjonal tilskuddsordning for å inkludere barn og unge*» gjennom Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (heretter referert til som Bufdir midler). Barn og unge skal ifølge fritidserklæringen (2016) ha like rettigheter til å delta på viktige sosiale arenaer, uavhengig av foreldrenes inntekt og sosiale situasjon. Formålet med denne ordningen er å motvirke og/eller dempe konsekvensene av fattigdom blant barn og ungdom.

Nasjonal tilskuddsordninger for å inkludere barn og unge, utgjør en relativt stor pott, og både offentlige instanser, ideelle og frivillige aktører kan søke. Likeledes er det en høyere terskel for å søke disse midlene enn for eksempel frivillighetsmidler og NAK-midler. Bydelen vurderer søknadene og gir sin anbefaling til Bufdir, som tar de endelige beslutningene om tildeling.

I 2019 ble det bevilget ca. 7. 2 millioner kroner til prosjekter i Gamle Oslo, fordelt på 14 tiltak. Tildelingene varierte i 2019 mellom 200 000 kroner til et av flere prosjekt i regi av Røde Kors, til 1.1 millioner kroner til et av flere prosjekter i regi av bydelens Avdeling for barn og unge. I 2020 ble det bevilget ca. 5.3 millioner kroner til 8 tiltak. Tildelingene varierte fra 300 000 kroner i et prosjekt i regi av Håp kompetanse til 1.1 millioner kroner i regi av bydelens Avdeling for barn og unge. Sportsklubben Sterling og Kultur i Gamle Oslo (KIGO) var blant organisasjonene som fikk innvilget Bufdir-midler både i 2019 og 2020 (Bufdir, 2019; Bufdir, 2020).

Følgende vurderinger ligger til grunn for tildelingen av *Nasjonal tilskuddsordning for å inkludere barn og unge*;

- *Omfang av fattigdom i barnefamilier i kommunen eller bydelen*
- *Geografisk spredning ved fordelingen av midlene*
- *Den totale størrelsen på tilskudd til kommunen gjennom ordningen*
- *Samarbeid mellom frivillig sektor og forebyggende tjenester*
- *Integrering av barn og ungdom med innvandrerbakgrunn i lavinntektsfamilier*
- *Tiltak som retter seg mot barn og ungdom som vokser opp med foreldre med*
- *rusproblemer/psykiske vansker/utfordringer knyttet til vold*

Vurderingen «*samarbeid mellom frivillig sektor og forebyggende tjenester*» kan leses som et insentiv til at bydelen og egnede ideelle og frivillige aktører skaper og gjennomfører prosjekter sammen. Ordningen er slik sett svært godt egnet for samskaping. Bydelens innstillingsfunksjon kan også bidra til koordinering og kvalitetssikring. Flere opplever imidlertid en konkurranse mellom bydelens tjenester og organisasjonene om disse midlene (fra intervjuer med frivillige organisasjoner). Dette vil vi se litt nærmere på i samarbeidskapittelet.

Nasjonal tilskuddsordning for å inkludere barn og unge (Bufdir)			
År	Søkere	Innvilget prosjekter	Tildelt sum
2018	19	11	kr 7 250 000
2019	23	14	kr 6 950 000
2020	21	8	kr 5 300 000

Tabell 2: Viser oversikten over tildelingen av nasjonal tilskuddsordning for å inkludere barn og unge 2018, 2019 og 2020. Kilde: Bufdir 2019; Bufdir 2020 og politiske saker; BU-sak 4/18, OKN-sak 2/19 og BU-sak 3/20.

Støtteordninger og ambisjoner for frivilligheten

Med unntak av Bufdir-midlene, støtter tilskuddsordningene presentert over ikke lønn. Den avgrensingen kan gi inntrykk av at det ikke er behov, eller at lønn fungerer negativt på frivilligheten. Vil det true selve frivillighetens natur, kan en spørre seg. Som vi har sett i forrige kapittel, undergraves ikke frivilligheten nødvendigvis ved at det kommer lønnede ressurser til. Blant annet kan lønnede koordinatorstillinger skape mye og målbar frivillighet.

Størrelsen på tilskudd til frivillig sektor kan kanskje si noe om den økonomiske situasjonen i bydelen. 1 million kroner i frivillighetsmidler er rett og slett ikke nok til 100+ organisasjoner, dersom støtte til lønnskostnader hadde blitt vurdert.

7.3 Strategisk tilnærming til støtte for frivilligheten i andre bydeler

Vi har sett litt på støtteordninger i andre bydeler i Oslo. Her vil vi trekke frem bydelene Alna og Sagene.

Bydel Sagene

I Bydel Sagene bor det rundt 45 000 innbyggere. Bydelsutvalget i Sagene har i tillegg til frivillighetsmidler vedtatt årlige øremerkede midler til frivilligheten på 1 420 000 kroner. I dette inngår blant annet støtte til Sagene frivilligsentral (Norsk Luthersk misjonssamband som juridisk eier), kulturstipend, støtte til BUA (utlånsordningen), midler til bydelens samarbeidsavtale med Skeid og Sagene IF og bydelens skolekorps (Andreas Fætten, kulturkonsulent i Bydel Sagene).

Samarbeidsavtalen mellom Bydel Sagene og idrettslagene sikrer idrettslagene et årlig administrasjonstilskudd på 175 000 kroner hver (2020-2023). I tillegg avsettes det inntil 55 000 kroner til hvert av idrettslagene for å dekke deler av tapet klubbene har som følge av manglende innbetalte kontingenter.

Samarbeidsavtalen mellom bydelen og bydelens skolekorps, avsetter en ramme på totalt 350 000 kroner pr år til fordeling. Av denne rammen tildeles først en hodestøtte pr barn på 1100 kroner, mens restbeløpet blir brukt til å dekke manglende innbetalte kontingenter i korpse.

I tillegg til øremerkede midler, har bydelsutvalget i Sagene satt av 1 260 000 kroner til frivillighetsmidler og 850 000 kroner til grønne midler (Frivillighetsmidler og grønne midler Bydel Sagene 2020).

I sum bevilges det om lag 3 530 000 kroner direkte til frivillig sektor i Bydel Sagene.

For øvrig vedtok bydelsutvalget i 2020 ulike retningslinjer for ulike tilskudd knyttet til frivillighet. De delte frivillighetsmidlene i to kategorier med tilhørende retningslinjer; 1) Tilskudd til frivillige aktiviteter og 2) tilskudd til drift av frivillige organisasjoner i bydelen. Løsningen er forankret i frivillighetsmeldingen til Oslo kommune for 2016, «*det skal være enkelt å drive frivillig aktivitet*». Kategoriseringen skal også svare til et ønske om å få en bedre oversikt over organisasjonene som trenger driftstøtte versus prosjektstøtte i bydelen (Andreas Fætten, kulturkonsulent i Bydel Sagene).

Bydel Alna

I Bydel Alna bor det ca. 50 000 innbyggere. Bydelen er del av en områdesatsning i Groruddalen (2017-2026). Bydelens har ambisjoner om høy grad av samarbeid med frivillig sektor. Bydel Alna har tre frivillighetssentraler; Haugerud frivilligsentral, Ellingsrudåsen frivilligsentral og Furuset bibliotek og aktivitetshus.

Bydel Alna har ulike tilskuddsordninger for frivilligheten, blant annet grønne midler på 300 000 kroner, frivillighetsmidler på 1.5 millioner kroner, festivalmidler på 500 000 kr og fritidsaktivitetsmidler for barn og unge på 800 000 kroner. Disse tilskuddsordningene behandles under stillingen for kultur – og frivillighetskoordinator (Christina Dalia Skalstad,

kultur – og frivillighetskoordinator i Bydel Alna). I tillegg kommer driften av de tre frivillighets-sentralene på mellom 700–800 000 kroner per sentral, inkludert støtte fra Oslo kommune (Sahar Ahzami, fungerende enhetsleder i Enhet for kultur, møteplasser og frivillighet i Bydel Alna).

I 2016 fikk Bydel Alna et forslag til reviderte retningslinjer for støtte til frivillig arbeid der strategiske partnerskapsavtaler ble inkludert. Følgende vedtak ble fattet;

1. Inntil 25 % av frivillighetsmidlene avsettes til partnerskapsavtaler og samskaping fra 01.01.17
2. Ordningen med partnerskapsavtaler er en forsøksordning på maksimalt tre år fram til og med 31.12.19.

Formålet med partnerskapsavtalene var å fremme samarbeid mellom frivilligheten og bydelen gjennom samskaping. Avtalene skulle understøtte bydelens satsingsområder og styrke frivillige organisasjoners rolle i lokalsamfunnet. Partnerskapsavtalene skulle også bidra til at organisasjonene skulle bli bærekraftige. (Fordeling av frivillighetsmidler Bydel Alna 2018). Bydelen inngikk partnerskap med tre ulike organisasjoner; Furuset Skoles Musikkorpskorps, Bydelsmødre og tiltaket Kultur uten grenser.

Avtalene bidro blant annet til et tettere samarbeid og kontaktpunkt mellom tjenestene og organisasjonene. I ettertid har man tenkt at søknadsprosessen burde lagt opp til møter mellom de aktuelle tjenestene og organisasjonene. Dette for å skape en felles forståelse av utfordringsbildet, felles målsetninger for partnerskapet og for sikre forankring i tjenestene. I tillegg var det for ambisiøst å ha som mål at organisasjonene etter perioden skulle være økonomisk uavhengige av bydelen (Sahar Ahzami, fungerende enhetsleder i Enhet for kultur, møteplasser og frivillighet i Bydel Alna).

Partnerskapsavtalene ble avsluttet i 2019 og det er ikke igangsatt nye partnerskap per i dag.

I 2018 ble en forenkling av tilskuddsordninger og nye retningslinjer for støtte til frivillig aktivitet vedtatt, i tråd med anbefalinger fra Oslo kommunes frivillighetsmelding 2016.

Grunnet Covid-19 epidemien, har bydelen fra og med mai 2020, også vedtatt en ny tilskuddsordning om tilskudd til koronatilpassede tiltak på 150 000 kroner. Det er tiltak for å sikre aktivitet for barn og unge. Bydelen har i tillegg gitt en godkjenning for omdisponering av bevilget støtte som er gitt via frivillighetsmidler, ved særlige behov i organisasjonene knyttet til Covid-19. (Christina Dalia Skalstad, Kultur – og frivillighetskoordinator i Bydel Alna).

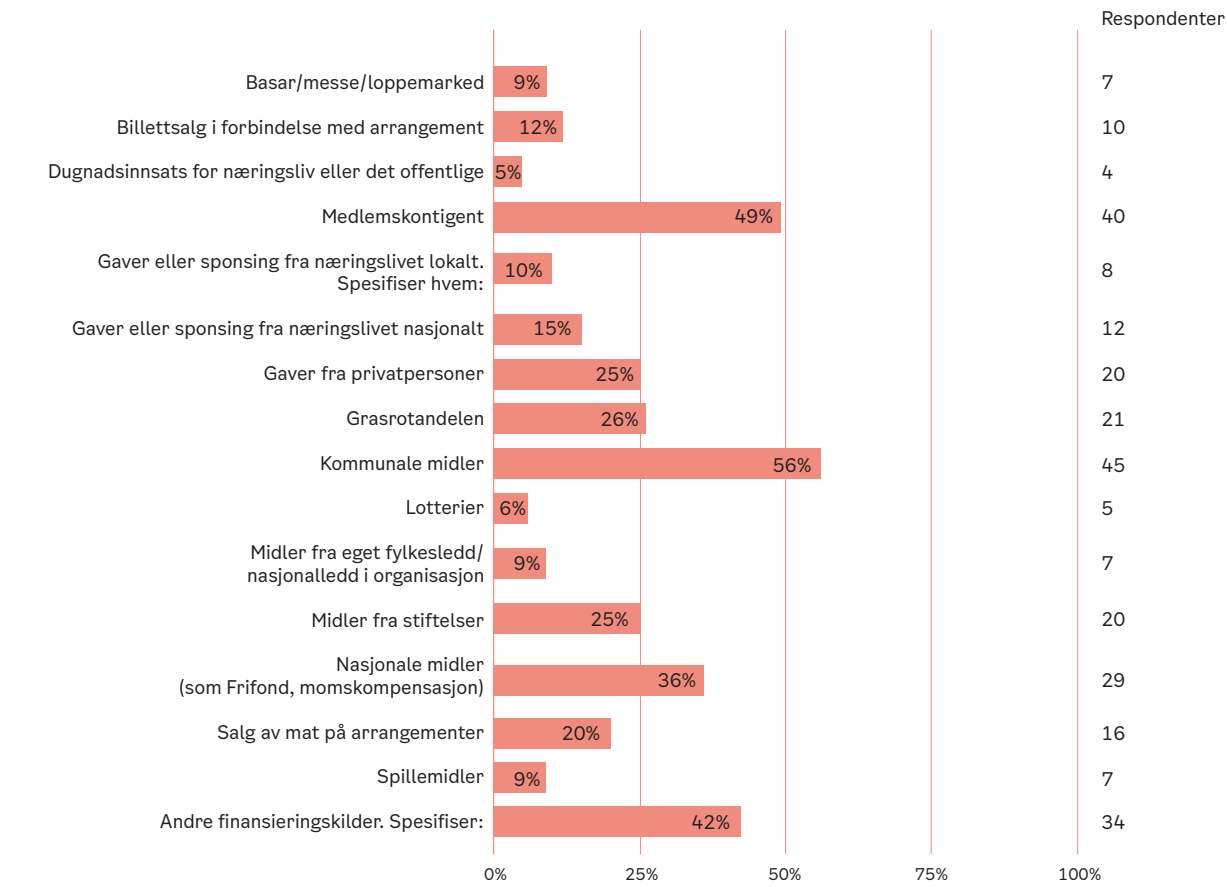
I sum bevilges om lag 3. 1 millioner kroner direkte til frivillig sektor i Bydel Alna, i tillegg til frivilligsentralene og koronatilpassede tiltak.

Fra Bydel Alna og Bydel Sagene erfarer vi at bydelene på hver sin måte støtter frivilligheten enten gjennom øremerkede midler, eller gjennom drift og partnerskapsavtaler. Felles for begge bydelene er at potten som bevilges til frivilligheten er omtrent like store, og begge har, i tråd med anbefalingene til Oslo kommunes frivillighetsmelding, prøvd å forenkle og tilpasse tilskuddsordningene for frivillig sektor.

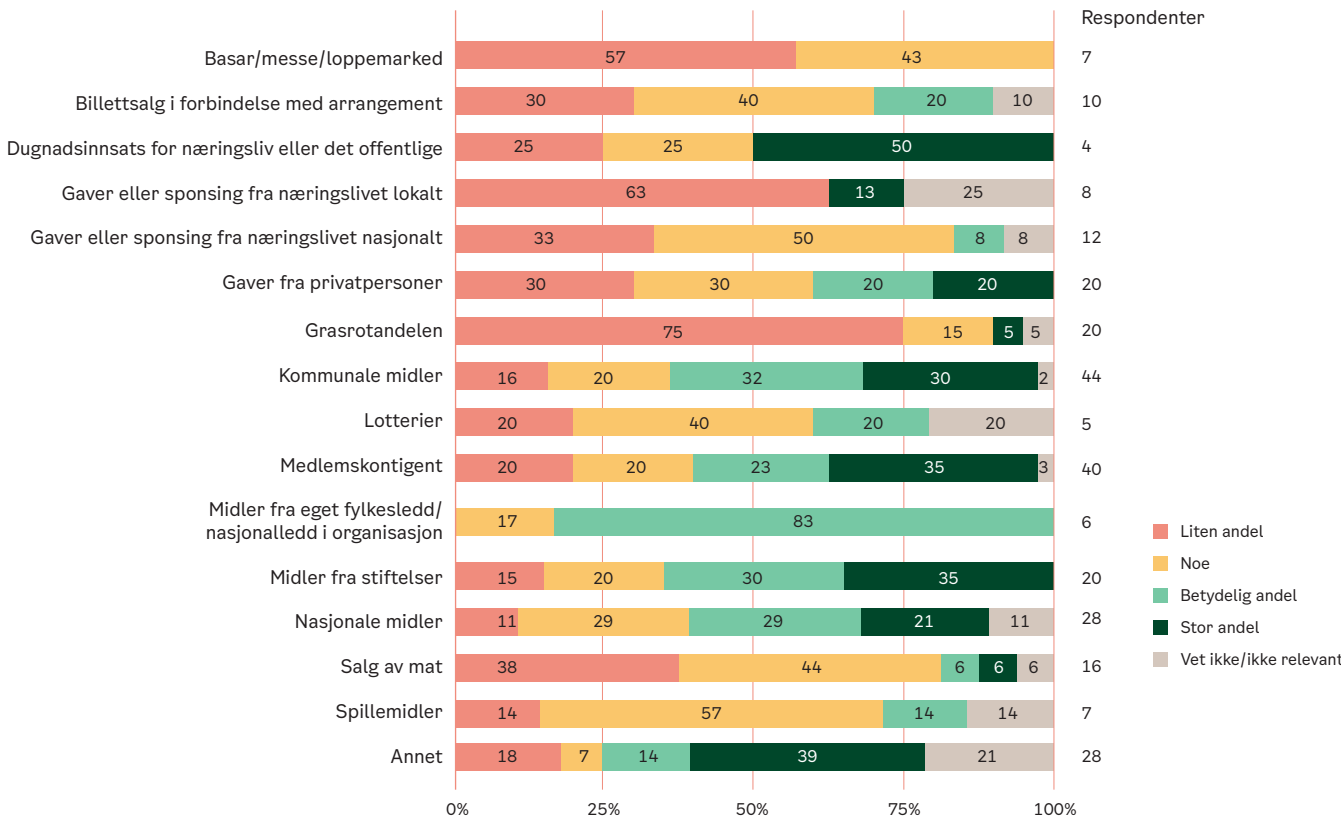
Bydel Alna på sin side har gitt oss innblikk i hvordan gode synergieffekter kan oppstå hvis begge parter er tidlig ute med å finne en felles forståelse over utfordringene og målsetningene, og anerkjenner hverandres styrker. Av Bydel Sagene lærer vi hvordan frivillighetsmidler kan forvaltes på en tydeligere og hensiktsmessig måte, ved at de skiller driftstøtte fra aktiviteter/prosjekt.

7.4 Hvordan finansieres organisasjonene i Bydel Gamle Oslo i dag?

Fra spørreundersøkelsen ser vi hvordan organisasjonene finansierer sine aktiviteter. Vi ser et variert inntektsgrunnlag. Likevel registrerer vi at det hovedsakelig er kommunale midler, medlemskontingent og nasjonale midler som er mest vanlig (se figur 7).

Figur 7: Viser hvordan organisasjonene finansierer sine aktiviteter (Det var mulig å krysse av på flere alternativer).

Figur 8: Viser hvor viktig ulike inntektskilder er for organisasjonene.

Som det fremgår av figur 7, er kommunale midler ikke bare er den vanligste finansieringskilde, men også en av de viktigste for foreningene. Vi ser at 62 % anser kommunale midler som en betydelig- eller stor andel av inntektskildene til organisasjonene. Et flertall av organisasjonene nevner også at økonomisk støtte er det viktigste bydelen kan bistå med. Dette er et gjentakende tema både blant organisasjoner som mottar støtte i dag, og de som ikke gjør det, men som ønsker en støtteordning.

Dette utsagnet illustrer et positivt bilde av de kommunale midlene;

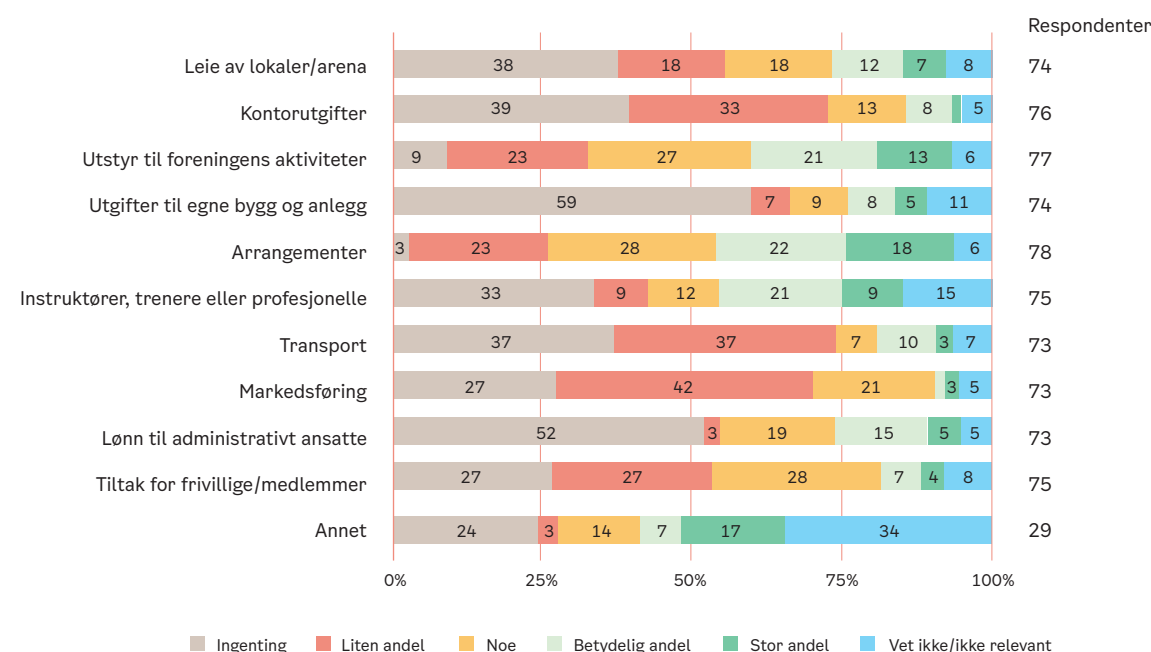
«Midlene har stimulert oss veldig (...) Det skal innmari lite penger til for å få til mye morsomt ut av dette» (Fra intervju med ansatt i en tros – og livssynsorganisasjon).

To andre inntektskilder som peker seg ut er midler fra eget fylkesledd/nasjonalledd i organisasjonen og midler

fra stiftelser. For organisasjonene som mottar disse er det respektivt 83 % og 65 % som anser dem som en betydelig eller stor andel av deres inntektskilder. Blant respondentene i spørreundersøkelsen og intervjuene nevnes Sparebankstiftelsen, Gjensidigestiftelsen, DNB, OBOS, COOP, Extra stiftelsen, lokale matvarekjeder som Bunnpris og Kiwi, samt ulike fond, som betydelige inntektskilder, i tillegg til de kommunale midlene.

Gaver fra privatpersoner blir også oppgitt som en viktig inntektskilde for en del av respondentene (20 respondenter). Av disse oppgir hele 40 % denne inntektskilden som en betydelig, eller stor andel av sin inntekt. Dette gjenspeiles også i funn fra intervjuene.

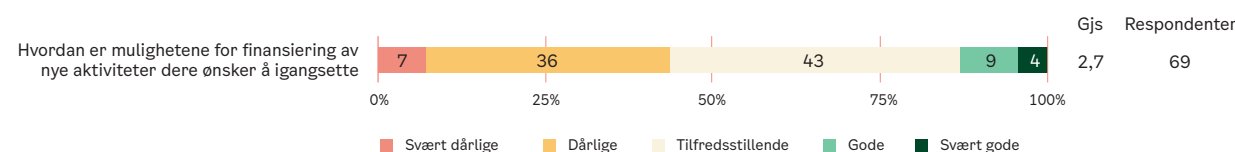
Samtidig har 42 % svart at de har «andre finansieringskilder». Dette blir spesifisert som midler fra blant annet NAV, Kulturrådet, Norad, ulike oppdrag, egen finansiering, treningsavgifter og utleie av lokaler.

Figur 9: Viser fordeling av organisasjonenes utgifter.

Besvarelsene viser at organisasjonenes aktiviteter og instruktører/trenere/profesjonelle er betydelige utgiftsposter. Dette kan sees i sammenheng med det høye aktivitetsnivået blant organisasjonene i bydelen. 40 % oppgir at de bruker en stor eller betydelig andel av organisasjonens økonomi på organisering av arrangementer. Tilsvarende tall for utstyr til foreningens aktiviteter er 34 %, og for instruktører/trenere/profesjonelle oppgir 30 % av organisasjonene at dette utgjør stor eller betydelig andel av samlede utgifter.

Litt over halvparten av respondentene opplever mulighetene for finansiering av nye aktiviteter som tilfredsstillende, gode eller svært gode. Det er allikevel en del ulikheter, da nesten halvparten opplever utsiktene til fremtidig finansiering som svært dårlige eller dårlige. Her finner vi ingen signifikante tendenser knyttet til svarene hva gjelder størrelse, fartstid eller kategorier.

Figur 10: Viser opplevelse av mulighet for finansiering av nye aktiviteter.

Om vi sammenligner dette med en sammenstilling av kartleggingene Frivillighet Norge gjorde i ulike kommuner i perioden 2016-2018, så ser vi at Gamle Oslo skårer lavt. På landsbasis svarte 21 % at de anså mulighetene for å finansiere nye aktiviteter som gode eller svært gode. Det var store forskjeller mellom

kommunene, fra 13 % til 33 %. Som vi ser av figuren over tangerer funnene fra Gamle Oslo den kommunen i Norge der færrest organisasjoner vurderer mulighetene for å finansiere nye aktiviteter som gode eller svært gode, med 13 %.

Eivor Vindenes,
Styreleder i Kampen skoles musikkorps
frem til mai 2019.

Eivor Vindenes har jobbet frivillig for Kampen skoles musikkorps i ca. 6 år, og er per i dag styremedlem.

Kampen er et såkalt ressurssterkt område i bydelen, men det er også veldig sammensatt forteller Eivor. Korpset har jobbet bevisst med rekruttering, og har både vokst og utviklet seg mye i de siste årene. Medlemsmassen har blitt mer mangfoldig og korpset har nå 90 medlemmer.

Men korps er allikevel dyrt for mange. Kontingenten per i dag er 1750 kr per semester. Korpset har et godt samarbeid med Kampen skole, og bruker deres lokaler gratis. Foruten instruktører og dirigent er korpset 100 % foreldredrevet og krever mye innsats av foreldrene;

Foto: Eivor Vindenes

«Særlig av oss i styret, som generelt jobber for mye, med til dels avanserte ansvarsoppgaver som regnskap, ansettelse, lønninger med mer. Ansvar på styret øker i takt med flere medlemmer. Det er også andre foreldreoppgaver som dugnad under arrangementer og lignende, men ikke alle har kapasitet til å bidra like mye frivillig (...) Frivillighet er jo et overskuddsfenomen (...) Vi burde hatt en liten stilling knyttet til selve driften, men det har vi ikke råd til (...) God frivillighet koster faktisk litt.»

7.5 Støtteordninger – formål og målgrupper

Vi registrerer at det eksisterer forskjellige behov og handlingsrom hos organisasjonene. Likeledes er de ulike støtteordningene knyttet opp mot ulike formål.

Støtte som anerkjenner frivillighet som en verdi i seg selv

Deltagelse, interesser og fellesskap gir mening, mestring og tilhørighet, og stimulerer slik til bedre folkehelse. Organisasjoner som ikke produserer noen nevneverdig samfunnseffekt utover dette, kan allikevel motta en indirekte grunnstøtte gjennom skattemessige fordeler og forenklinger knyttet til organisasjonsform og registrering i frivillighetsregisteret. De har også en prioritet på å låne offentlige lokaler gratis.

Støtte til aktiviteter som også leverer på prioriterte samfunnsoppdrag

For tilskudd fra bydelen ser vi at kriteriene sammenfaller med bydelens satsningsområder som beskrevet i strategisk plan. Frivillighetsmidler er søkbare «for alle». De større og mer etablerte kan også søke på andre ordninger. Bufdir er et eksempel på andre ordninger, som disponerer større midler, men har høyere krav til søker.

Vi ser at potter som nabolags- og aktivitetsmidler (NAK) og frivillighetsmidler har til dels overlappende kriterier. Foruten ulike geografiske avgrensinger, er det forhold knyttet til drift som markerer de tydeligste skillene mellom NAK og frivillighetsmidler. Frivillighetsmidler kan støtte drift, mens NAK støtter ikke drift. Utover det fremstår kriteriene som ganske

like, da de begge forholder seg til bydelens prioriterte satsningsområder, som fokus på barn og unge, sosiale møteplasser med mer.

De ulike formålene for de ulike ordningene, og vurderingene som legges til grunn i saksbehandling, vedtak, rapportering og oppfølging, er mindre beskrevet. Hvis vi ser på områdeløftets NAK midler som eksempel, kan vi identifisere flere funksjoner og formål; Midlene bidrar til å komme i kontakt med og å stimulere, nye aktører, og har slik en mobiliserende funksjon. Midlene stimulerer også nye tiltak og løsninger, og har slik en utprøvende eller piloterende funksjon. Midlene brukes også til å videreutvikle tiltak med vekst og eller bærekraftpotensiale, og har dermed en utviklende funksjon.

Videre tildeles NAK i både store og små summer, alt fra 10–100 000 kr. Krav til rapportering er imidlertid likt. Det er grunn til å tro at både behov for rapportering, og potensiale for læring vil variere mye mellom en tildeling på kr 10 000 med et mobiliserende formål, og en tildeling på kr 100 000 med et utprøvende eller utviklende formål.

For frivillighetsmidler registrerer vi et lignende bilde. Her åpnes det som sagt for å støtte vanlig drift, men kriterier og søknadsskjema er allikevel til forveksling likt som NAK, som har fokus på prosjekt. Søknad og rapportering forutsetter start og slutt dato og rapportering deretter, og det fokuseres på tiltak/aktivitet/prosjekt, heller enn for eksempel organisasjonen. Praksis er også her en fordeling mellom store og små, nye og gamle aktører, og tiltak støttes fra kr 10–100 000 per tiltak.

Til tross for at ordningene i praksis har noe ulike formål og virkeområder, ser det ut til at dette er utydelig formidlet. Dette kan påvirke søknadsprosessen for organisasjonene og det kan komplisere saksbehandling og oppfølging.

Det er planlagt ønskelig at retningslinjer for frivillighetsmidlene skal evalueres i nærmeste fremtid.

Prosjektstøtte vs. langsiktighet

Mange uttrykker et ønske om mer langsiktighet. Et ensidig fokus på tidsavgrensede prosjektmidler kan skape manglende forutsigbarhet og kontinuitet i organisasjonene.

«Vi har søkt ulike pottes for ulike aktiviteter, de vi ikke får støtte for, er det umulig å opprettholde». (Fra intervju med leder i en frivillig organisasjon).

«Det er frustrerende at man må ha et nytt og nyskapende «prosjekt» for å søke penger, da det er driftsstøtte vi trenger» (Fra intervju med leder i en frivillig organisasjon).

Vi har sett at økonomi, sammen med tid og menneskelige ressurser, er den største utfordringen organisasjonene oppgir. Det å sikre og opprettholde drift og kjernevirksomhet, ikke vekst og utvikling, er for de fleste organisasjonene deres viktigste målsetning. Korte frister for gjennomføring og rapportering av prosjekter som involverer midler, bemerkes som utfordrende av flere, og kan forsterke sårbarhet hos organisasjonene.

Mer frie midler er et gjennomgående ønske hos organisasjonen. Dette støttes også av Frivillighet Norge på generelt grunnlag. Det er grunn til å tro at økt andel frie midler kan bidra til uavhengighet og robusthet. Frie midler kan komme i form av driftsstøtte, men man må ikke undervurdere verdien av tilgang på lokaler, som en indirekte driftsstøtte.

Foto: Marit Fagrestøl

7.6 De statlige Bufdir midlene og felles innsats

Røde Kors i Christian Kroghs gate og Forandringshuset på Grønland er blant organisasjoner som uttrykker at de ønsker et tettere samarbeid med bydelen knyttet til felles formål og målgrupper. Begge kjennetegnes av profesjonell og faglig tilnærming til ungdomsarbeid. De er begge del av store organisasjoner og kan derfor betegnes som robuste.

Begge organisasjonene søker jevnlig prosjektmidler, særlig fra «større» ordninger slik som Bufdir. Både kommunale og ideelle aktører kan søke, og flere av bydelens egne tjenester er avhengig av delfinansiering fra disse ordningene. Bufdir-midlene er lagt opp slik at bydelen, gjennom sin knutepunktsfunksjon i ordningen, anbefaler og prioriterer søknader som svarer på lokale behov og innsatsområder. Den prioriterte listen går innom bydelsutvalget før den havner hos Bufdir som gjør endelig vedtak.

«Kommuner/bydeler som får midler gjennom tilskuddsordningen (skal) sørge for at de har en knutepunktsfunksjon. Denne funksjonen skal prioritere oppsøkende arbeid mot familier som ellers er vanskelige å nå. Den skal videre sørge for at kommunene har god oversikt over alle relevante tiltak, både i kommunal og frivillig regi. På den måten etableres et bindeledd mellom de familiene som behøver hjelp og tiltakene som finnes i kommunene. Målet med knutepunktsfunksjonen er å skape synergieffekter mellom offentlig og privat innsats, samt å samle kunnskap og kompetanse om hvordan man skal arbeide målrettet og forebyggende for å motvirke konsekvensene av å vokse opp i fattigdom. Kommunene og bydelene skal beskrive hvordan de organiserer denne funksjonen og bekrefte at den er ivaretatt. I Bydel Gamle Oslo innehar spesialkonsulent i avdeling barn og unge selve funksjonen. Det innebærer å være i tett dialog med relevante tjenester, frivillige organisasjoner og private aktører. Knutepunktfunksjonen deltar i viktige fora der tverrfaglig samarbeid er i fokus» (BU sak 03/20).

Det er i utgangspunktet veldig positivt at bydelen, som er nær på både søkerne og problemene som skal løses, kan påvirke prosessen. Imidlertid viser flere aktører fra frivillig sektor til at denne behandlingen er ensidig. Flere vi har snakket med understreker at de ønsker å være anonyme når de uttaler seg om bydelens rolle i Bufdir, av frykt for at kritiske kommentarer kan skade deres sjanser i søknadsprosessen.

I oversikten over anbefalingene fra bydelen som lagt frem for bydelsutvalget i år, merker vi oss at prosjekter i regi av bydelens egne tjenester uten unntak får høyest prioritet og at den foreslåtte summen for disse bydelsdrevne prosjektene ligger tett opptil det som ble innvilget totalt i året før. I praksis betyr det at bydelen foreslår hele potten til egne prosjekter, på bekostning av prosjekter i regi av frivillig sektor.

Henholdsvis søkte bydelens tjenester om 6,7 millioner kroner og frivillig sektor om 10,1 millioner kroner i 2020 (Kilde: Nasjonal tilskuddsordning for å inkludere barn og unge, BU sak 03/20). Til sammenligning søkte bydelen 3.8 millioner kroner for prosjekter i 2019, og frivillig sektor for 3.1 millioner kroner. Bydelens prioriterte liste kan tolkes slik at bydelen anbefaler at alle Bufdir midlene bør kanaliseres gjennom bydelens egne tiltak. Det kan tolkes til at bydelen anser egne tilbud som overlegne hva gjelder kvalitet og treffsikkerhet. På den andre siden kan prioriteringsrekkefølgen også være et uttrykk for at bydelens egne tiltak er underfinansierte, og at prioriteringene er å anse som et politisk signal eller nøddrop om en svært utfordrende situasjon.

Det er samtidig tydelig at prosjekter i regi av bydelens tjenester innebærer en del samarbeid på tvers, også med frivillig sektor. Når vi tar en nærmere titt på de innvilgede søknadene fra Bufdir i 2019, (vedlagt i Nasjonal tilskuddsordning for inkludering av barn i lavinntektsfamilier 2019, OKN-sak 2/19) ser vi at det vektlegges samarbeid med frivillig sektor, og det vises blant annet til samarbeid med Kirkens Bymisjon, Røde Kors, Tøyen Sportsklubb, Opplyst Ungdom, Byverkstedet. En rekke kommunale tjenester slik som skolene, Riverside ungdomshus, FRIGO, Kampen Økologiske barnebondegård, Ung Arena, SALTO og forebyggende politi, nevnes også.

Det samme ser vi fra søknader for prosjekter i regi av frivillig sektor, der samarbeid med ulike bydelstjenester er gjennomgående i flere søknader, og inkluderer tjenester som Riverside ungdomshus, FRIGO, barnevernet, utekontaktene, Ungdomsverkstedet og Ung arena.

Det er imidlertid usikkert hvor dype disse samarbeidene er, og hva de samarbeider om. Dette gjelder for begge parter. Etter en rekke samtaler med frivillige organisasjoner fremgår det at bydelen ikke anses å utnytte mulighetene for samskapende samarbeid som ligger til knutepunktfunksjonen i Bufdir ordningen. Det er også usikkert hva som er ambisjonsnivået i forhold til sosial innovasjon, i hvilken grad det tilrettelegges for egnede prosesser slik det er i dag. Utfordringer knyttet til fattigdom blant barn og unge, som er Bufdir-midlenes fokus, er utvilsomt komplekse, og går inn under betegnelsene «samfunnsflokke» eller «wicked problems». Som vist i kapittel 4 er samskaping en anbefalt metode.

En ekstern søkbar pott som er tilgjengelig for både offentlige tjenester og seriøse aktører innenfor frivillig sektor, er et godt utgangspunkt for samskapende prosesser. Ifølge samskapingslitteraturen er imidlertid likeverdighet mellom partene en av flere forutsetninger for gode prosesser. Av den informasjonen vi har funnet, er det mye som tyder på at maktforholdet er uhensiktsmessig skjevt. Det ser også ut til å være lite dialog og begrenset tillit mellom partene. På bakgrunn av det vi har sett, kan det være grunn til å se nærmere på hvordan bydelen bedre kan nyttiggjøre seg ordningens potensiale.

7.7 Nøkkelfunn

- Det er stor avhengighet av kommunale midler blant et flertall av organisasjonene.
- Bydelens støtteordninger treffer organisasjonenes behov ujevnt, i forhold til blant annet prosjekt og driftsstøtte.
- Nasjonale støtteordninger som Bufdir utgjør et viktig bidrag til tiltak for barn og unge i bydelen både for bydelens tjenester og frivillige organisasjoner, og dette oppleves å være en konkurransesituasjon.
- Bydelens rolle i Bufdir-ordningen gjennom knutepunktfunksjonen, kan ha et potensiale i forhold til å tilrettelegge for nettverk og samskaping.

Foto: Sverre Chr. Jorild

8

Lokaler

Lokaler er en helt sentral ressurs for frivillig-heten, og omfattes av et av Oslo kommunes hovedmål i frivillighetsmelding 2016; «Flere av kommunens lokaler, uteplasser og anlegg skal være tilgjengelige, meråpne og fylles med frivillig aktivitet». God tilgang til lokaler er i praksis en viktig driftsstøtte til organisasjonslivet.

I 2018 oppfordret Kunnskapsdepartementet og Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) alle landets kommuner og fylkeskommuner til å låne og leie ut lokaler til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner.

«Regjeringen vil legge til rette for frivillighet. I Jeløya-plattformen understreker vi at barn og unge skal ha mulighet til å skape sin egen frivillighet og til å organisere sin egen kultur» (Kunnskaps- og integreringsminister, Jan Tore Sanner).

8.1 Lokaler i Gamle Oslo

Kulturetaten, Utdanningsetaten og Undervisningsbygg jobber med en større kartlegging av lokaler i skrivende stund. I denne meldingen har vi derfor valgt å fokusere på opplevelse av tilfredshet og tilgjengelighet i frivillig sektor, samt beskrivelse av noen aktuelle og prosjekterte lokaler i bydelen vår.

Aktivitetshuset K1

Aktivitetshuset K1 ligger i Kolstadgata 1 på Tøyen og fungerer i dag som et samfunnshus i bydelen. Foruten dansesaler, treningsrom og møterom for organisasjoner og befolkning, rommer K1 ungdomsklubb i kjelleren, ungdomskafe i 1 etasje, Tøyen Unlimited sin nabolagsinkubator, Tøyen frivilligsentral, utstyrsortningen med mer. Aktivitetshuset har en stab som er ansatt via bydelen, og som sørger for daglig drift. En undersøkelse utført i 2019 viste at det var 140 faste aktører og gjennomsnittlig besøk ble målt til 6-7000 per uke (brukerundersøkelse for Aktivitetshuset K1 2018).

Deichman Tøyen

«Bibliotekene skal være en terskelfri møteplass som skal stimulere til aktiv samfunnsdeltakelse og stilles til disposisjon for frivillige, og være lokale samfunnsutviklere i samarbeid med bydelen og lokale aktører» (byrådssak 44 av 03. 04. 2014, vedtatt i bystyret 13.11.2014; i Oslo kommunes frivillighetsmelding 2016).

Vi ser i dag at biblioteket på Tøyen rommer mange frivillige aktiviteter og er mer populært enn noensinne. Etter oppussingen i forlengelsen av områdeløftet Tøyen, har besøket på Deichman Tøyen økt fra 124 000 besøk pr. år til 300 000 pr år (Henriksen, 2017). Deichman Tøyen har i løpet av de siste par årene hatt «meråpne bibliotek», som betyr at bibliotekets brukere har tilgang til biblioteket fra kl.07 -23.00 alle dager, hele året. Tilgangen administreres via Oslonøkkelen.

I forbindelse med Tøyensatsningen har det også blitt bygget et nytt bibliotek, «Biblo Tøyen», som er et bibliotek kun for ungdom mellom 10 og 15 år. Biblioteket tilbyr i dag ulike fritidsaktiviteter for både store og små, og har også utvidet åpningstidene. Biblo ble også i 2019 kåret som en av femti av verdens kuleste steder å være for barn av TIME for KIDS (Pressemelding, 2016; Aftenposten, 2019). Nytt hovedbibliotek åpnet i Bjørvika sommeren 2020.

Flerbrukshaller

«Det er et stort behov for idrettsanlegg i Oslo, og særlig i indre by. Det er veldig bra for idretten og barn og unge i nærområdet at vi har fått etablert en fast skikkelig flerbrukshall her, og at det settes av plass til fysisk aktivitet som en del av byutviklingen» (Byråd, Rina Mariann Hansen i Åpning av Vahls flerbrukshall i Gamlebyen, 2017).

Flerbrukshallen på Vahl ble åpnet januar 2017 av Oslo kommune. Hallen var lenge etterlenget i området og består i dag blant annet av flerbrukshall med galleri/tribune, styrkerom og klubbkontor for skole og idrettslag. Hallen drives av Oslo basketballklubb og Sportsklubben Sterling (Oslo kommune).

«Hallen på Tøyen ligger i et av de levekårsutsatte områdene i Oslo. Nye aktivitetsmuligheter i disse områdene er viktige for barn og unge her» (Bydelsdirektør Tore Olsen Pran i Norgesnytt, 2019).

Sensommeren 2019, stod også den nye midlertidige flerbrukshallen «Tøyen Arena» klar. Hallen er en del av områdeløftsatsningen. Hallen har i stor grad blitt drevet frem av Tøyen Sportsklubb, som nå også drifter den. Hallen er en midlertidig løsning som skal ivareta behovet for flerbrukshall i området frem til en ny permanent hall står klar sammen med det nye Tøyenbadet i 2023 (Oslo kommune).

I Gamle Oslo finnes det i tillegg flere nye og gamle institusjoner og steder som både rommer og legger til rette for frivillig sektor. Skolene, kirkene, moskeene, Sterlinghuset, kan nevnes her, i tillegg til steder som Cafeteateret, Interkulturelt Museum (IKM), Kampen Bydelshus, med flere. De kommunale ungdomsklubbene på K1, Jordal og Grønland er også viktige for mange, og det samme gjelder KFUK og KFUM sitt Forandringshus på Grønland. Kirkens Bymisjon har i samarbeid med Ferd nylig åpnet et nytt nabolagshus på Petersborg, som fremdeles er under utvikling. Mange venter også spent på hva som kan skje på Botsen, og i Grønlandsleiret 28.

Botsen

I dag står en rekke kulturaktører bak grasrotintiativet «Slipp botsen fri» med et ønske om å benytte det vernede og nedlagte fengselsanlegget på Grønland til en kulturarena for Oslos befolkning.

«Botsen må bli kulturmuskel i skjæringspunktet mellom Grønland, Gamlebyen, Tøyen og Kampen. Botsen kan romme alle sjangere av kunst, kultur og håndverk. Listen over interesserte som vil inn er lang. Botsen kan romme tilbud til alle aldersgrupper og særlig for lokalbefolkningen, men også for hele Oslo.» (Slipp Botsen Fri).

Nabolagshuset Petersborg

Det siste året har Kirkens Bymisjon jobbet med å utvikle prosjektet for det nye Nabolagshuset Petersborg i Tiedemannsbyen på Ensjø. Dette huset vil kunne være en møteplass som tilbyr ulike tilbud for barn og unge, organisasjoner og lag, og ikke minst romme egenorganiserte aktiviteter til beboerne og for øvrig på Ensjø.

«Vi håper at Nabolagshuset Petersborg vil bli den viktigste møteplassen for naboene og beboere i området. Ensjø er et nyetablert boligområdet hvor veksten av nye boliger øker drastisk. Vi håper at huset kan være med å forebygge og bidra til at et godt nærmiljø etableres i området. Engasjement, eierskap og frivillig innsats er nøkkelord for sammen å bygge nærmiljøet her på tvers av generasjoner. Her vil det være mulighet for å låne rom, utstyr og få hjelp til å starte aktiviteter, komme med ideer som vil være med å løfte nabolaget og for å bli kjent med dine naboer og potensielle samarbeidspartnere» (Tonje Bjørvig Jørgensen, Prosjektleder for Nabolagshuset Petersborg).

«Grønlandsleiret 28 – et sted for mobilisering av sivilsamfunnets ressurser»

Gjennom et samarbeid mellom nabolagsinkubatoren Tøyen Unlimited, Omsorgsbygg, Programkontoret for Områdeløft Grønland og Tøyen, og Senter for velferd- og arbeidslivsforskning (SVA) ved OsloMet, skal Grønlandsleiret 28 pusses opp og gis tilbake til nabolaget etter en lang periode med forfall. Huset er tenkt å samle frivillighet, lokalt engasjement, sosialt entreprenørskap og forskning, og fylles med aktiviteter og løsninger nabolaget selv ønsker og trenger.

Prosjektets visjon er at *«Grønlandsleiret 28 er hus som er naturlig stoppested for å delta i, og bli kjent med personer og aktiviteter som bygger en framtid for både mennesker og nabolaget – et sted hvor alle føler seg sett, hørt og trodd som den fantastiske ressursen de er som medborger. Huset fremstår som et nav for*

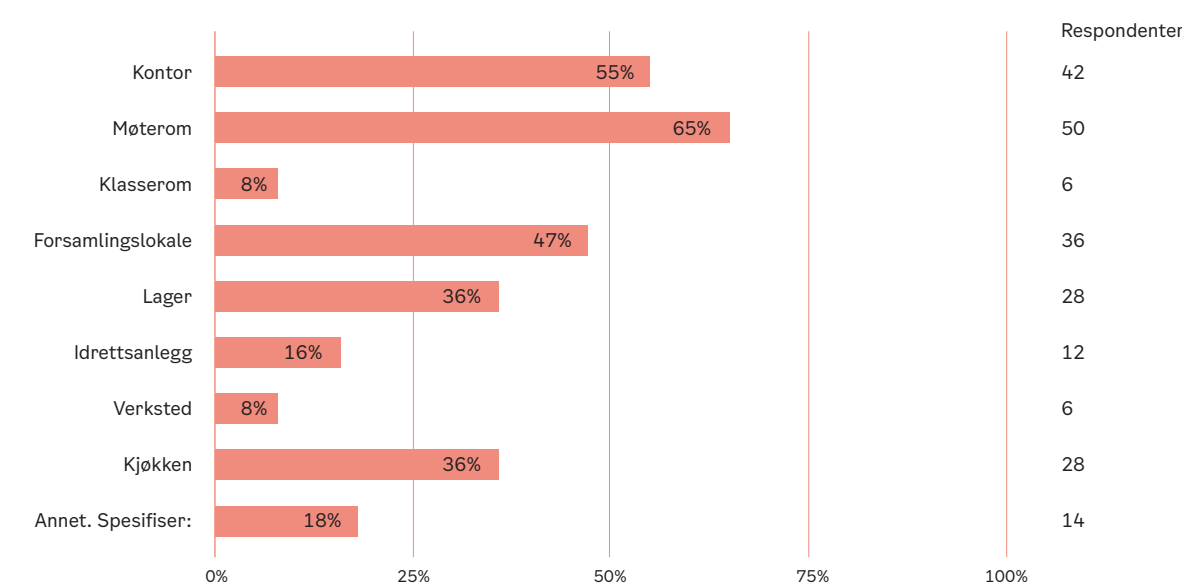
innovasjon, kunnskapsinnhenting og interaktiv forskning» (Anja Bergersen, Tøyen Unlimited).

Grønlandsleiret 28 skal ta vare på, og bygge videre på fortiden og bygningens kulturhistorisk verdi, og skal driftes gjennom en økonomisk bærekraftig driftsmo-
dell som bygger på å spre risiko ved å etablere part-
nerskap/samarbeidsavtaler mellom ulike aktører blant
private, offentlige og ideelle organisasjoner. Huset skal
etter planen åpne sommer/høst 2021 (Kjersti Grut,
Programleder Områdeløft Grønland og Tøyen).

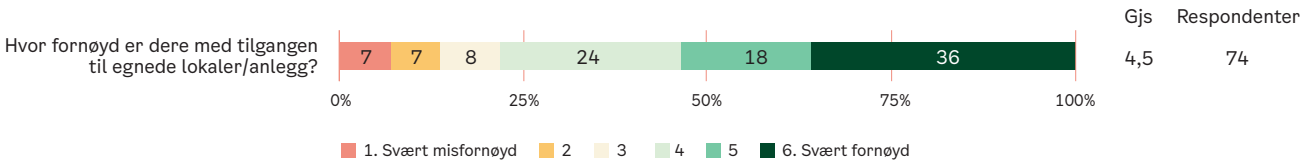
8.2 Organisasjonenes bruk av lokaler i bydelen

Organisasjonene ble i spørreundersøkelsen spurt om hvilken form for lokaler/områder/anlegg organisasjo-
nene bruker eller har behov for. Det er i størst grad
behov for møterom, kontor og forsamlingslokale.

Organisasjonene ble også spurt om hvorvidt de eier,
leier eller låner sine lokaler. Det vanligste er at organi-
sasjonene leier lokalene (44 %). 39 % oppgir at de låner
lokalene gratis, mens kun 15 % eier lokalene selv. Blant
foreningene som leier lokaler, er det 1/3 som leier av
kommunen. Disse er blant annet Operasjon Ved Oslo,
Sirkusmulene, Vålerenga Håndball, Kampen Vel, Oslo
idrettslag skøyter.

Figur 11: Viser typer lokaler/områder/anlegg organisasjonene bruker eller har behov for (Det var mulig å krysse av på flere alternativer).

Figur 12: Viser organisasjonenes tilfredshet med lokalene.

Videre er det mange som oppgir at de leier hos uavhen-
gige aktører slik som Kampen Bydelshus, Cafeteatret
og kirkene. Når det kommer til låneavtale er det også
her vanligst å låne lokaler av kommunen (45 % oppgir
dette) og andre aktører (42 %). Det sistnevnte inklude-
rer blant annet Aktivitetshuset K1, skoler og Kampen
Bydelshus. 16 % låner private lokaler og 13 % låner av
bedrifter eller næringsliv. Det er her verdt å nevne at
Aktivitetshuset og skolene er kommunale, og enkelte
aktører kan ha misforstått dette. Andelen som pleier å
låne lokaler kan dermed være noe høyere enn tallene
viser.

Av de organisasjonene som låner lokaler av kommunen
finner vi blant annet Etterstad barneaktivitet, Hasle
Brass, Abloom og Tøyen foreldregruppe.

Våre funn viser at tilgjengeligheten på lokaler blir
ansett som generelt god. Det er likevel 14 % av respon-
dentene som er misfornøyd eller svært misfornøyd
med lokalene. Disse oppgir blant annet mangel på
øvingslokaler, musikk og konsertsal, utstillingslokale,
svømmehall, kontorplass og lagringsplass.

Sagt om tilgangen til lokaler i bydelen;

«Har vært en grei prosess å få tilgang til offentlige
lokaler, men vi har fått alle gjennom bekjentskap,
nettverk og det ikke lett hvis du ikke kjenner noen»
(Fra intervju med en sosial entreprenør).

Mange låner lokaler gratis av bydelen, men kommunen
tar også ofte betalt:

«Pengene vi får i støtte blåser ofte ut igjen- tilbake til
kommunene i å betale for eks; leie, sette opp et skilt,
koble til strøm og lignende. Kanskje er det noe vi kunne
låne gratis som vi ikke vet om?» (Fra intervju med
ansatt i en tros og livssynsorganisasjon).

Verdien av samlokalisering

For mange er et miljø også viktig. Et godt eksempel er
Aktivitetshuset K1. Huset rommer ca. 140 forskjellige
frivillige og ideelle aktører som til sammen utgjør et
varierte og populært tilbud til befolkningen, som er
muliggjort av gode og tilrettelagte lokaler. Staben
sørger for å leie og låne ut i forhold til husets sam-
funnsoppdrag. Et mangfold av aktører og aktiviteter på
et sted, er et godt utgangspunkt for synergieffekter.
Koordinering og aktiv tilstedeværelse fra stab styrker
dette.

Blant annet kan vi nevne Gamle Oslo Husflidslag i den
forbindelse. De flyttet lokaler til Aktivitetshuset K1
januar 2020, noe som blant annet har ført til et ekstra
løft og en oppmuntring for de frivillige. Med sentral lo-
kalisering og tilgang til flere ulike aktører, føler de seg
nå mer sett og inkludert i et større fellesskap;

«Det som gjorde oss svært begeistret, var at vi kom i et
miljø hvor det var mange ulike aktører og stor aktivitet»
(Turid Berger, nestleder i Gamle Oslo Husflidslaget).

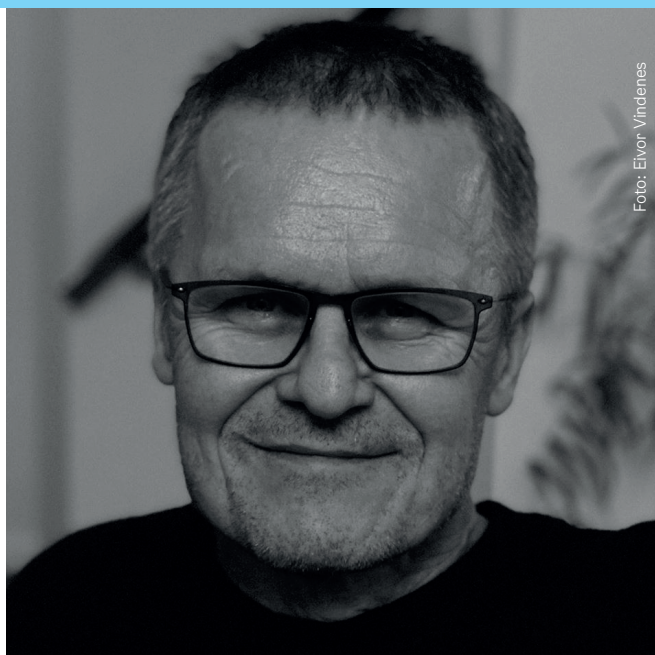

Foto: Eivør Vindenes

Jarl Solberg,
daglig leder ved Nordic Black Theatre.

Jarl Solberg er daglig leder ved Nordic Black Theatre og Cafeteatret, som ligger i Grønlandsleiret. Nordic Black Theatre er en selveid teaterstiftelse etablert i 1992. Stiftelsen består av en teater-skole og produksjon og en kulturscene med et bredt mangfold av arrangementer og tilbud. Cafeteatret er også en del av Slipp Botsen Fri nettverket.

«Nordic Black Theatre er på Grønland fordi vi vil være her. Det er et naturlig organisk mangfold her, og mye kultur og kunst produksjon (...) vi vil diskutere Grønland og Oslo Øst. Skal Grønland bevare sine kvaliteter må den «opprinnelige» kulturen, folka, institusjonene, gjøres store og sterke, for å kunne møte forandringene. (...) Innenfor vårt felt er det et hav av meningsfulle arbeidsoppgaver vi ikke får dekket. Vi trenger kanskje en frivilligkoordinator, gjerne til Nordic Black og Cafeteateret, men i hvert fall på Botsen. Vi ønsker å jobbe mer med det og knekke de kodene. Det er litt eksklusivt og ikke å ta i bruk alle ressursene som ligger der. På Cafeteateret brukes frivillighet kanskje mer uformelt, de har for eksempel ikke dørvakter, men et stort community av folk som har nok eierskap til stedet, fungerer som trivselsverter og gjør at det ikke blir problemer under arrangementer.»

8.3 Økt tilgjengelighet på offentlige lokaler

«I Oslo er det over 170 skoler, og kapasiteten for utleie er større enn det som blir benyttet i dag. Oslo kommune har derfor satt i gang et pilotprosjekt for å bedre rutinene og gjøre det enklere for både utleier og leietaker» (Oslo kommune: Prosjekt Meråpen Skole).

Høsten 2017, begynte Comte Bureau AS på oppdrag av Byrådsavdelingen for kultur, idrett og frivillighet (KIF) i Oslo kommune, å arbeide med å kartlegge frivilliges bruk av alle kommunale lokaler i Oslo. Tiltaket var en del av oppfølgingen til Oslo kommunes frivillighetsmelding 2016.

Forstudien viser at det er store variasjoner i hvordan skolene i Oslo forholder seg til dagens forskrift om utlån og utleie. På flere skoler er det mye utlån og utleie, mens på andre er det ingen. Rutinene knyttet til søknadsprosesser og bruk varierer fra skole til skole. Dette kan være svært ressurskrevende både for skolene og frivilligheten (forstudie rapport 2019). KIF jobber derfor med å revidere dagens forskrift om utlån og utleie av kommunale lokaler.

«Et slikt grep vil være viktig for å sikre egnede og lavterskel kulturarenaer for barn og unge i nærmiljøet, spesielt i områder med lav deltakelse i kunst – og kulturtilbudet» (Byrådsavdeling for kultur, idrett og frivillighet (2019). Oslo kommunes innspill til stortingsmelding om barne- og ungdomskultur).

Oslo kommune gjennomførte i den forbindelse pilotprosjektet «Meråpen skole», hvor frivilligheten, idretten og kulturlivet skal kunne bruke lokalene i Osloskolen etter skoletid og i helger. I Gamle Oslo deltok Vahl grunnskole i prosjektet (Prosjekt meråpent skole; Oslokommune.no, Oslo kommune frivillighetsmelding (2016) Engasjement og deltakelse).

Det jobbes med å få på plass en felles digital booking-løsning for lokaler. Det vil åpenbart kunne føre til en bedre oversikt og slik forenkle deler av prosessen for de frivillige organisasjonene. Det forventes imidlertid at det fremdeles vil kreve ressurser å administrere og

å følge opp ordningen rent praktisk. Dette er utenfor de vanlige arbeidsoppgavene til skolene i dette tilfellet, og forprosjektet viste at administrativ kapasitet var en flaskehals.

Videre jobbes det med en ny forskrift for kommunale og private frivilligsentraler og med å videreutvikle og forbedre digitale løsninger slik som «Oslo-nøkkelen» og «mer-åpent» prosjektet. Parallelt med Oslo nøkkelen, har Landsrådet for Norges Barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), fått bevilget 2 millioner kroner fra statsbudsjettet i år, for å utvikle en digital portal for tilgang til lokaler. LNU har i flere år jobbet for at medlemsorganisasjonene skal bruke kortere tid og færre ressurser på å finne lokaler. Målet med denne portalen er at både frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner og kommunene spares for arbeid (lnu.no).

Etter at disse nasjonale og lokale digitale løsningene for utlån av lokaler er ferdiglansert, vil det være naturlig å se hvilke arealer og lokaler som kommunen disponerer som kan bli en del av denne digitale satsingen på tilgjengelighet.

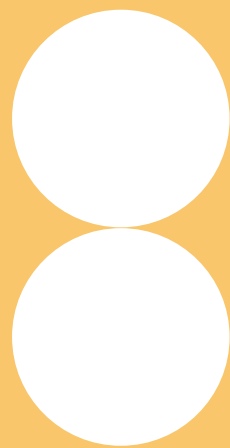
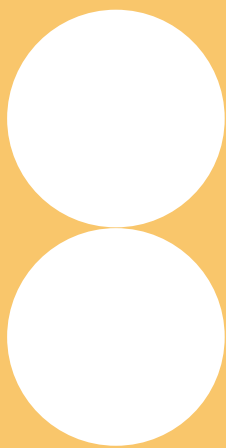
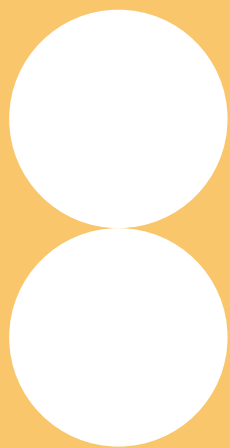
8.4 Nøkkelfunn

- *Tilgang til egnede lokaler er en viktig ressurs for organisasjonene og er en form for driftsstøtte.*
- *Tilgjengeligheten på lokaler blir ansett som generelt god av organisasjonene, likevel opplever enkelte tilgangen som begrenset og avhengig av nettverk.*
- *Det å være samlokalisert med andre, og være en del av et miljø, kan gi synergieffekter og sterkere nettverk.*
- *Det er flere digitale satsinger som skal bistå i å gjøre kommunale lokaler mer tilgjengelige for frivilligheten.*

9

Støttefunksjoner for frivillighet og organisasjonsliv

9.1 Frivilligsentraler

Det er i dag 469 frivilligsentraler i drift i Norge fordelt på 311 kommuner (Norges frivilligsentraler). Det er ulike juridiske eierformer for frivilligsentralene i Norge. Vi finner både uavhengige i form av blant annet stiftelser, og organisasjonseide i form av blant annet menigheter og religiøse frivillige organisasjoner, og ikke minst kommunale sentraler.

Både private og offentlige frivilligsentraler støttes av en statlig pott. I 2017, ble ansvaret for tildelingen av midler til frivilligsentralene overført fra staten til kommunene. Disse midlene er lagt inn i den enkelte kommunes særskilt tildelte rammetilskuddsmidler (frivilligsentraler, 2019). Målet med å overføre ansvaret til kommunene, var å legge til rette for en videreutvikling av frivilligsentralene i tråd med lokale prioriteringer. I Oslo kommune ble de statlige midlene overført til Byrådsavdeling for kultur, idrett og frivillighet (KIF), som delegerte ansvaret for den praktiske forvaltningen av ordningen til Kulturetaten.

Gjeldende forskrift om tilskudd til frivilligsentraler i Oslo Kommune (22.06.2018) sier blant annet at;

«Tilskuddsordningen skal bidra til at frivilligsentraler legger til rette for møteplasser, aktiviteter og fellesskap for frivillig virksomhet i Oslo. Virksomheten skal være lokalt forankret eller byomfattende, åpen og inkluderende. Frivilligsentralene skal initiere, mobilisere og samordne frivillig aktivitet fra organisasjoner og enkeltpersoner, og være et aktivt kontaktpunkt mellom lokalsamfunnet og det offentlige» (forskrift om tilskudd til frivilligsentraler i Oslo Kommune ,2018, § 1. Formål og virkeområde).

Eierskap, forankring og påvirkning

Da frivilligsentralene ble opprettet ble det åpnet for et stort mangfold i eierformer, eierstrukturer organisering, konsepter og aktiviteter. Dette har gjort at det i dag er et svært stort mangfold blant frivilligsentralene på disse områdene. De fleste frivilligsentralene har

imidlertid et styre som sikrer lokal frivillig forankring. Frivilligsentraler i kommunal regi kan omtales ofte som en hybrid, de de ikke så lett lar seg klassifisere, de er ikke en klassisk forening eller medlemsorganisasjon, men de oppfattes heller ikke som en ordinær forvaltningsstyrt aktivitet (Lorentzen, 2012).

Lorentzen (2012) peker imidlertid på at eierskap betyr lite for aktivitetsprofilen til sentralene, på et overordnet nivå.

Historisk har sentralene gått fra å ha sosialfaglige oppgaver, gjerne en-til-en oppgaver, og knyttet opp til felt som eldreomsorg eller inkluderingsarbeid, til at det de siste 10-15 årene har skjedd en sentral politisk dreining mot at sentralene skal fokusere mer på nærmiljøarbeid der funksjoner som møteplass, gruppeaktiviteter, og rollen som koordinator og pådriver for lokal frivillighet løftes frem. Et uttalt ønske har vært at de skal jobbe sektorovergripende.

9.2 Frivilligsentralene i Bydel Gamle Oslo

I Oslo er det 32 registrerte Frivilligsentraler (Norges frivilligsentraler) og 4 av disse ligger i Bydel Gamle Oslo. Disse er; Bymisjonens Safir i Urtegata 50, Oslo Røde Kors i Christian Kroghs gate 15, Tøyen Frivilligsentral på Aktivitetshuset K1 og Gamle Oslo Frivilligsentral i Breigata 9 på Grønland. De to sistnevnte er kommunale og ligger under Avdeling for Lokalsamfunn og Mestring og Enhet for Lokalmiljø og Folkehelse.

Safir har et eget fokus knyttet til post-rus arbeid og drives av Kirkens Bymisjon og Røde Kors.

I tillegg har Oslo Røde Kors en egen frivilligsentral med en rekke egne aktiviteter. Begge henvender seg til befolkningen i byen, også utenfor bydelens grenser.

Kirkens Bymisjon har også en frivilligsentral på St. Hanshaugen. Denne er både lokalt forankret og er en lokal møteplass, samtidig som den har et byomfat-

tende oppdrag med å formidle frivillige til bymisjonens mange institusjoner i Oslo, deriblant flere tiltak i Gamle Oslo. De bidrar med frivillige også til enkelte kommunalt eide institusjoner.

Tøyen Frivilligsentral

Tøyen Frivilligsentral har hatt et særlig fokus knyttet til å bistå i opprettelsen av nye organisasjoner og formalisering av egenorganiserte aktiviteter i Tøyenområdet. Frivilligsentralen jobber tett med K1 stab som har mye førstelinje kontakt med frivillige organisasjoner på K1.

Tøyen frivilligsentral støtter og bistår organisasjonene til deres aktiviteter i form av utlån av utstyr, hjelp til å skrive søknader, råd og veiledning, samt kobling og tilrettelegging for nye initiativer og nye frivillige. Som en del av områdeløftets strategi for lokal bærekraft overtok Tøyen frivilligsentral ansvaret for de områdeløft-initierte aktivitetene Tøyenfest og Tøyensk Julemarked.

Tøyen Frivilligsentral drifter også bydelens utstysordning, som inneholder diverse arrangementsutstyr som telt, bord, scene, lydanlegg med mer. Utstyret

er en «arv» etter investeringer gjort av områdeløftet for arrangementer. Utstysordningen har senere blitt supplert av både utstyr og ekstra midler fra bydelen. Utstysordningen skal være tilgjengelig for ikke-kommersielle aktiviteter i bydelen. Tøyen Frivilligsentral har også arrangert egne aktiviteter som strandryddedag og dyrkeprosjekter.

Tøyen Frivilligsentral har ett samarbeidsprosjekt med Deichman Tøyen, der en prosjektmedarbeider har ansvar for koordinering og tilrettelegging for en mengde frivilligaktiviteter på bibliotekene, og i noen grad K1. Målet er å etablere frivilligdrevne kultur- og aktivitetstilbud på bibliotekene, og være med å utvikle samarbeidet mellom bydel og Deichman. Prosjektet er finansiert av Gjensidigestiftelsen og er nå i sitt tredje år.

Gamle Oslo Frivilligsentral

Gamle Oslo frivilligsentral er bydelensomfattende og jobber med kobling av frivillige til lokale organisasjoner, i tillegg til egne aktiviteter. Gamle Oslo Frivilligsentral ligger vegg i vegg med Grønland flerkulturelle seniorsenter.

Gamle Oslo frivilligsentrale har i dag et særlig fokus på frivillighet knyttet til møteplass og integrering for minoritetsspråklige og etnisk norske gjennom prosjektet «Vaffel og Sambusa», og en av språkafeene på Deichman Tøyen. Sentralen gjør også noe tradisjonell en-til-en kobling, som handlehjelp til eldre, i samarbeid med Grønland flerkulturelle seniorsenter. Frivilligsentralen har i tillegg ansvaret for organisering av bydelens gjennomføring av det årlige arrangementet «Elvelangs».

Foto: Benjamin Farnam

Felles for begge de kommunale frivilligsentralene er at de bidrar til lokalsamfunnet i form av å være kontaktpunkt, døråpner, tilrettelegger og samarbeidspartner. Begge sentralene har hvert sitt styre. På vegne av «eier» sitter enhetsleder i Enhet for lokalsamfunn og folkehelse, en politiker fra bydelsutvalget og tre representanter fra frivilligheten. De møtes 2-4 ganger i året.

I løpet av 2020 skal det etter planen opprettes en nærmiljøkonsulent stilling i Bydel Gamle Oslo. Denne stillingen skal virke opp mot kultur, frivillighet og næringslivet. Stillingen vil dermed styrke satsningen på frivilligheten i Gamle Oslo.

Frivilligsentralenes rolle

Til tross for at bydelen har to egne frivilligsentraler, fremstår disse som lite kjent blant noen av aktørene vi har intervjuet. Det er også usikre knyttet til hvilke tjenester de utfører. Eller hvilke ressurser de sitter på og hvem som er målgruppene er for flere aktører uklart.

«Frivilligsentralen kunne støttet oss mer, stått ved vår side i mange saker. Være der for oss både personlig og faglig, som støttespillere» (Fra intervju med representant for en frivillig organisasjon).

Noen påpeker servicefunksjonen frivilligsentralen har i forhold til utsyr som et viktig tilknytningspunkt.

Den nye forskriften om tilskudd til frivilligsentraler i Oslo Kommune (22.06.20) peker blant annet på sentralene som samordner av frivillig aktivitet, og det å være et aktivt kontaktpunkt mellom lokalsamfunnet og det offentlige. Sentralene skal også utvikles av menneskene som er knyttet til sentralen. Under denne formålsparagrafen har bydelens frivilligsentraler et stort potensiale til å utvikle en tydelig og sentral rolle i møte med lag, foreninger og initiativ i vårt nærmiljø.

«Ca. en tredjedel av frivilligsentralene i Oslo er eid av bydelene. Det er en diskusjon på dette i frivilligsentraler og feltet forøvrig. Er det en god og riktig organisering, eller er det problematisk? Det er viktig at frivilligheten setter dagsorden. Bydelen og kommunen burde legge til rette for at frivilligheten kan legge mest mulig

premisser» (Thomas Lange, daglig leder i Gamle Oslo frivilligsentral).

Frivilligsentraler kan oppleves som både konkurrent og tilrettelegger til lokale lag og foreninger. Denne utfordringen belyses blant annet i St. Meld. nr. 39 (2006-2007). Særlig uklart kan det bli for offentlige frivilligsentraler. Hvem jobber de for, kommunen eller frivilligheten? I denne meldingen pekes det på at det viktigste er deltagelse og aktivitet, og ikke hvem som tilrettelegger for dette. Dette er likevel et aspekt i arbeidet med frivillighet som sentralene bør være oppmerksomme på. Opplevd konkurranse mellom bydelens sentraler og lokale lag og frivillighet kan vi ikke finne igjen i materialet vårt, men flere aktører peker på en konkurranse frivillige aktører seg imellom når det kommer til ressurser og posisjon. Dette må tas med videre inn i arbeidet slik at frivilligsentralene blir en ytterligere stressfaktor, men en aktør i tråd med de nye retningslinjene, en rolle som «inkluderende koordinator og forløser av lokalt initiativ» (Lorentzen, 2012; Dugstad og Lorentzen 2008; Meld. St. 2006-2007).

9.3 Tøyen Unlimited

Nabolags-inkubatoren Tøyen Unlimited ble initiert av Områdeløft Tøyen i 2016 som en del av satsning på sosial innovasjon. Virksomheten er nå organisert som en uavhengig forening og har tilholdssted i Aktivitetshuset K1 på Tøyen.

Tøyen Unlimited støtter lokale ildsjeler og deres prosjekter som er med på å løse sosiale problemer med hjelp av innovative ideer og lokal forankring (Tøyen Unlimited; Meld. St. 10 (2018-2019)). Tøyen Unlimiteds utgangspunkt er at løsninger på utfordringene i et nabolag finnes blant innbyggere i det aktuelle nærmiljøet. I dag er det ca. 30 sosiale entreprenører tilknyttet Tøyen Unlimited. Disse driver ulike sosiale foretak. Foretakene har formål knyttet til blant annet sysselsetting, inkludering, folkehelse, miljø med mer, og jobber med mål om å bli bærekraftige. Mange av foretakene involverer frivillighet i sine virksomheter (Tøyen Unlimited; pressemelding 2018).

Tøyen Unlimited er for øvrig i dag i en partnerskapsavtale med Områdeløft Grønland og Tøyen knyttet til videreutvikling og bærekraft. Tøyen Unlimited har gitt positive bidrag til nabolaget, der mange sosiale entreprenører knyttet til organisasjonen er svært aktive og får mye oppmerksomhet. Organisasjonen er en sentral aktør i K1, og bidrar i form av menneskelige ressurser, som møteplass og som kunnskapsmiljø. Tøyen Unlimited har ifølge områdeløft imidlertid en utfordrende finansiell situasjon, der de ikke enda har etablert fullt ut økonomisk bærekraftig driftsmodell (Intervju med Kjersti Grut).

Foto: Benjamin Farnam

9.4 Nøkkelfunn

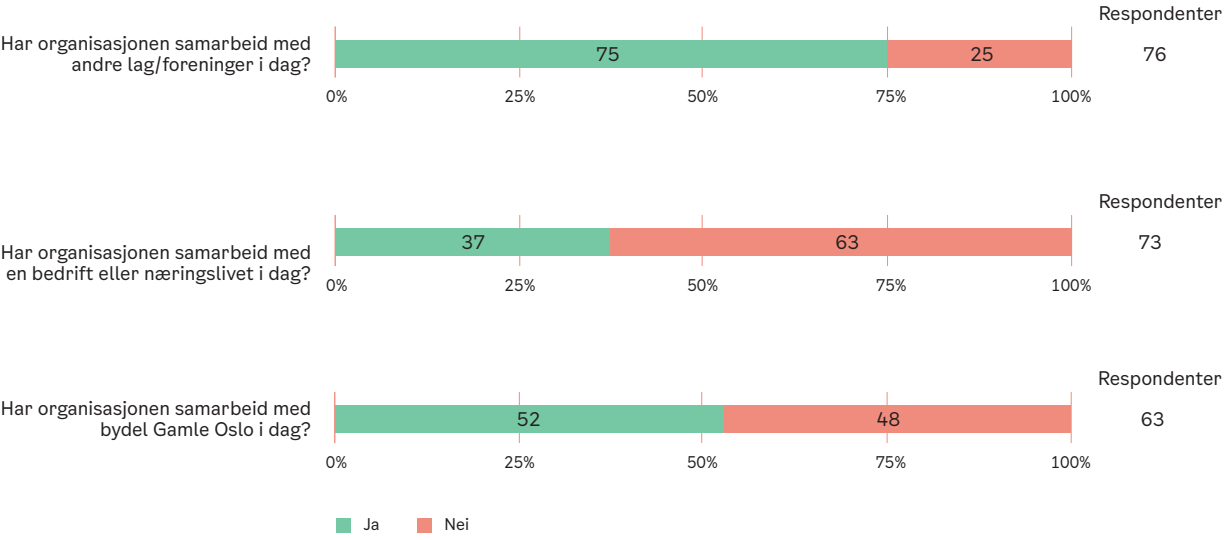
- De kommunale frivilligsentralene fremstår som en viktig ressurs for frivilligheten og nærmiljøet, men kan bli tydeligere i rolle og profil.
- Å besitte ressurser som sentral plassering, lokaler, utstyr og nærhet til organisasjoner og tjenester, fremstår som positivt for frivilligsentraler.
- Aktører som Tøyen Unlimited og deres støtte til sosiale entreprenører virker styrkende på lokalt engasjement og miljøet rundt Aktivitetshuset K1.

Foto: Jan-Erik Carlsen

10

Samarbeid og kontakt

Figur 13: Viser hvem organisasjonene samarbeider med i dag.

Ifølge spørreundersøkelsen samarbeides det relativt mye i bydelen. Det er generelt høy tilfredshet med samarbeid. Det er også forholdsvis høy interesse for samarbeid blant de som per i dag ikke har det. Funnene som presenteres under baserer seg i første rekke på spørreundersøkelsen, supplert av intervjuer.

Spørreundersøkelsen opererer med en bred forståelse av samarbeid, og funnene må leses ut fra det. «Samarbeid» inkluderer her altså alt fra løse relasjoner knyttet til økonomisk støtte, lån eller leie av lokaler, til høyere nivåer med forpliktende avtaler, prosjektsamarbeid og partnerskap. Sistnevnte samarbeidstype antas imidlertid å utgjøre kun et lite mindretall av organisasjonene som har svart.

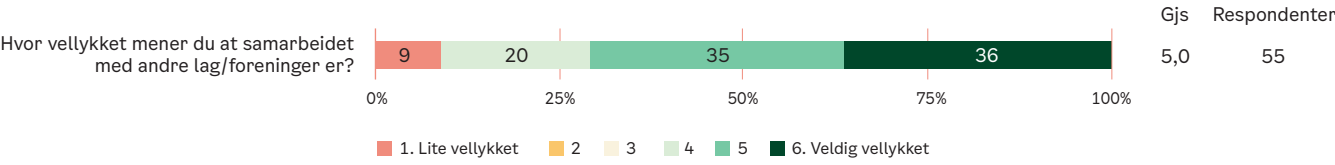
75 % av organisasjonene samarbeider med andre organisasjoner. 37 % samarbeider med næringslivet. 52 % samarbeider med bydelen.

10.1 Samarbeid mellom organisasjoner

Mellom organisasjoner samarbeides det blant annet om felles arrangementer som konserter, nabolagsfester med mer. Felles markedsføring og ulike tjenesteyting nevnes. Organisasjonene bruker hverandre også utenom dette. Det lånes og leies lokaler og utstyr, de kjøper og bytter kurs og opplæring av hverandre, yter praktisk hjelp og bistand, og det deles informasjon.

Respondentene beskriver at samarbeid bygger relasjoner og gir større nettverk, er en kilde til informasjon og er en arena for erfaringsutveksling og kunnskapsdeling for organisasjonene. Samarbeid kan også føre til en bedre ressursutnyttelse og økt rekkevidde, og samarbeidet oppleves som bidrag til inspirasjon, samhold og glede.

Det tar imidlertid tid og kapasitet å opprette og opprettholde gode samarbeid. Det kan oppstå misforståel-

Figur 14: Viser hvor vellykket samarbeidet med andre organisasjoner oppleves.

ser og det kan være problemer med forventningsavklaring. Disse årsaksforholdene går igjen som grunner for og ikke å samarbeide. Noen oppgir også at det ikke er behov for samarbeid.

Undersøkelsen spurte også om konkurranse fra andre organisasjoner. Omtrent ¼ svarte at de opplevde dette. Hovedsakelig dreier det seg om konkurranse om medlemmer eller deltakere. Det ser ikke ut som dette slår ut på viljen til å samarbeide. Det er altså ikke slik at de som opplever konkurranse ikke samarbeider.

Samarbeid mellom organisasjoner og tilfredshet

Det er høy grad av tilfredshet når organisasjonene samarbeider med hverandre. Grafen under viser 5 av 6 mulige på skalaen. Ingen har vurdert samarbeid med andre organisasjoner til 1 eller 2, altså dårlig eller svært dårlig.

Vi finner også at alle typer organisasjoner samarbeider. Helse og sosial, sammen med internasjonale organisasjoner samarbeider mest, med rundt 90 %. Kulturorganisasjonene ligger på andreplass med 84 %. Kategoriene tro og idrett samarbeider minst, på henholdsvis 58 % og 67 %.

Av de organisasjonene som samarbeider nevnes her blant annet Bymisjonssenteret Tøyenkirken sammen med Røde Kors og Frelsesarmeen, Kampenposten

samarbeider noe med Kampen Vel og Kampen Historielag, Kampenjazz og Nordic Black Theatre, Vålerenga Håndball og Tøyen Sportsklubb, og Håp Kompetanse samarbeider med Sportsklubben Sterling og Tøyeninitiativet.

«På Kampen er det stort frivillig engasjement for lokal-miljøet, dette gjennom blant annet samarbeid mellom Kampen velforening og Historielaget, mange er med i speideren (...) Kirka er med når det er arrangement i bydelen. På Vålerenga er det mange familier som deltar i kirkens aktiviteter, kor og søndagsskole (...) Vålerenga kirke står veldig støtt, som «Kirka i Parken». Kirka brant i 1979, og lokalbefolkningen gjennom bl.a. idretten (VIF) har tilknytning til den. De synger jo sangen om kirka som brant før hver hjemmekamp! Skole, kirke og idretten på Vålerenga står veldig sterkt!» (Fra intervju med ansatt i en tros – og livssynsorganisasjon).

Mange organisasjoner i bydelen fungerer i dag også som lokale «ressurshubs» eller nettverkskontakter. Dette gjelder organisasjoner, institusjoner og enkeltpersoner som videreformidler kompetanse, nettverk og utstyr ut i sine nettverk. Noen har valgt rollen selv, mens andre har fått den utfra sin sentrale plassering, enten fysisk i gatebildet, eller som naturlig «go-to person» på grunn av sin plassering i et nettverk.

«Vi ønsker å være en hub – de med ressurser, som oss, kan ta en utvidet rolle, det jobber vi etter: dele, stimulere og løfte. De som forvalter midler må se på ringvirkningene av små summer. Det er ikke vi som skal ha frivillighetsmidler, men for eksempel KIGO

burde få mer, satses på. Langsiktighet, anerkjenne behov for å stimulere» (Fra intervju med leder i en kulturorganisasjon)

«Fordi vi har kontor her, kommer alle mulige folk innom og spør, ofte om ting som ikke egentlig er vårt felt. Da prøver vi jo å svare på det» (Fra intervju med leder for en kulturorganisasjon).

Noen aktører har i intervjuene kommet inn på forholdet samarbeid og konkurranse. Det påpekes da at det kan være frykt for å miste ressurser som kan være ett hinder i samarbeidet, men også at det kan komme av mangel på kunnskap om hverandre.

10.2 Samarbeid med næringslivet

Samarbeid med næringslivet er minst utbredt, med 37 % av respondentene. Tilfredshet er også lavest (4,2 av 6 mulige), men samtlige av de som i dag har samarbeid med næringslivet ønsker å fortsette og/eller utvide det. Disse som samarbeider er blant annet Røde Kors, Operasjon Ved Oslo, og Abloom.

Samarbeid med næringslivet er hovedsakelig økonomisk: Sponsing og økonomisk støtte, rabatter på diverse varer og tjenester, avtaler om bruk av lokaler, eller donasjon av varer. En del respondenter oppgir også at de selger tjenester som foredrag og lignende til bedrifter.

Verdi av samarbeid mellom organisasjoner og næringsliv oppgis som høy: Klar økonomisk verdi går igjen, men også økt synlighet, utveksling av informasjon, utvidelse av nettverk og kunnskapsoverføring nevnes som positive effekter.

De fleste av de som i dag ikke har samarbeid med næringslivet ønsker seg det, men det er ulikt fordelt blant organisasjonstypene: Alle respondentene innenfor helse og sosial og 92 % av kultur organisasjonene ønsker samarbeid med næringslivet, mens kun 25 % av lokalmiljø og bosteds organisasjoner ønsker et slikt samarbeid.

Som grunner til at man ikke samarbeider med næringslivet oppgir flere at det er vanskelig å finne riktige partnere, eller at det er en usikkerhet om hvordan man skal gå frem for å finne dem. Andre igjen oppgir at det ikke oppleves som relevant, eller ikke er behov. I forslaget for budsjettet for Bydel Gamle Oslo for 2020, nevnes blant annet verdien av samarbeid med næringsliv og frivillige organisasjoner, og det uttrykkes blant annet en ambisjon om at det skal piloteres modeller for sysselsetting av ungdom i samarbeid med næringslivet (s. 42).

10.3 Samarbeid med bydelen

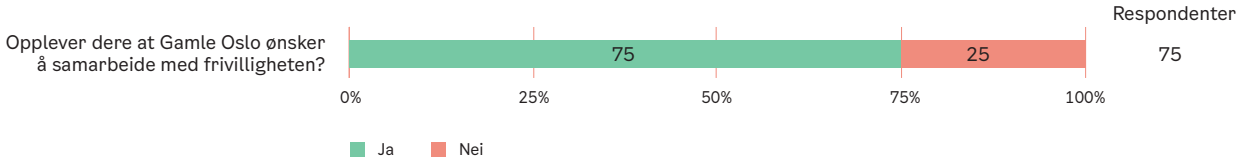
Hva samarbeides det om?

Økonomisk samarbeid er den vanligste formen for samarbeid mellom organisasjoner og bydelen i dag. Dette kan være støtteordninger som frivillighetsmidler, annen støtte til konkrete arrangementer og aktiviteter, gratis lån eller rimelig leie av lokaler, eller utstyr.

Det samarbeides også med bydelen på andre måter. Organisasjonene blir invitert til møter og dialoger, for påvirkning og innspill. Blant annet områdeløft nevnes her. Noen oppgir at de bidrar med rekruttering i forbindelse med bydelens medvirkningsprosesser. Andre bidrar under gjennomføring. Organisasjonenes nettverk, rekkevidde og tillit blant ulike målgrupper er en tydelig styrke, og er ofte grunnlag for slike samarbeid.

Det selges også varer, tjenester og arbeidskraft fra organisasjoner til bydelen, som for eksempel cateringtjenester fra sosiale entreprenører som Kulmis, underholdning fra KIGO og Textlab, vakthold fra Ideelt Security, miljøtjenester fra T-Town, eller prosjektsamarbeid fra Nedenfra.

Noen driver også utlån og utleie av lokaler til bydelen, som møte- eller forsamlingslokaler. Eksempler på dette er Cafeteateret og Kampen Bydelshus.

Figur 15: Viser hvor samarbeidsvillig Bydel Gamle Oslo oppleves av frivillig sektor.

Det eksisterer også samarbeidsprosjekter utover dette, som kan være mer eller mindre knyttet til tjenesteproduksjon. Bydelens Senter for Flyktninger og Integrering (SeFI) opprettet «Link-kontoret» i 2015. Tjenesten yter en slags byråkatihjelp særlig rettet mot minoritetsspråklige. Tjenesten er et resultat av en lengre samskapingsprosess mellom ulike aktører tett på målgruppen (Inga Tollerud, tidligere prosjektleder i SeFI). Link-kontoret har aktivt samarbeid med blant annet Fri Rettshjelp som supplerer og utfyller tjenesten med kompetanse og hjelp som Link-ansatte ikke selv kan yte» (Mette Bjørlo, SEFI).

Bydelens arbeidstreningstiltak «Ungdomsverkstedet» har samarbeidet tett med blant andre den sosiale entreprenøren Byverkstedet, samt med Kirkens Bymisjon sitt tilbud til eldre på Kampen Omsorg+. (Lars Høgmo, Teamleder Avdeling Barn og Unge). Ungdomskubbene på K1 og Jordal har flere gode samarbeid med aktivitetsleverandører inn i klubbens åpningstider (Edin K, teamleder Avdeling Barn og Unge).

Deichman Tøyen, som riktignok ikke er en bydelstjeneste, har mange frivillige som drivende krefter i sine mange aktivitetstilbud. Det store frivilligengasjementet der er et resultat av et strategisk valg i Deichman (Nora Helseth, prosjektleder). Dette er et samarbeidsprosjekt med bydelen, der Tøyen frivilligsentral med Deichman som initiativtaker har en koordinatorstilling. Mange frivillige, og frivilliggrupper har fått bistand til å starte aktiviteter på biblioteket.

Områdeløftets partnerskapsavtaler med de frie organisasjonene Tøyen Unlimited, Tøyen Sportsklubb, Sportsklubben Sterling og KIGO kan også nevnes

her. Områdeløftet bidrar med økonomisk støtte og organisatorisk veiledning, slik at organisasjonene kan levere aktiviteter i nærområdet og utvikle robusthet og bærekraft. I nåværende stund har Bydel Gamle Oslo via områdeløftet inngått ny partnerskapsavtale med Tøyen Orkester og Oslo Kulturskole.

Opplevelsen av samarbeidet

Ifølge besvarelsene på spørreundersøkelsen ser det ut til at samarbeidet mellom Bydel Gamle Oslo og organisasjonene fungerer godt. Litt over halvparten av respondentene oppgir at de samarbeider med Bydelen og alle disse ønsker å fortsette og/eller å samarbeide mer. Bydel Gamle Oslo blir vurdert av organisasjonene som svært samarbeidsvillig. Selv om bare 52 % av organisasjonene samarbeider med bydelen i dag, opplever 75 % av de spurte at bydelen ønsker å samarbeide. Dette er veldig likt landsgjennomsnittet for kommuner som er på 76 %.

«Bydelen» kan bety ansatte i bydelens ulike tjenester, som barnehager og skoler, eller bydelens frivilligsentraler. Det kan også bety det å søke på ulike tilskuddsordninger, eller kontakt med ansatte knyttet til midlertidige prosjekter, som utendørsarrangementer, eller områdeløftets prosjektkontor.

En vid forståelse av samarbeid gjelder ikke bare spørreundersøkelsen vi har brukt. Fra intervjuene med både organisasjoner (og bydelens tjenester) ser vi at det hersker en viss klarhet rundt hva som menes med samarbeid.

«Jeg tror ofte at bydelen synes at de samarbeider masse – men hva er samarbeidet? Hva legger dere egentlig i samarbeid? Hvilket nivå? Legge ut for hverandre på Instagram? Et møte i ny og ne?» (Fra intervju med en leder i en frivillig organisasjon).

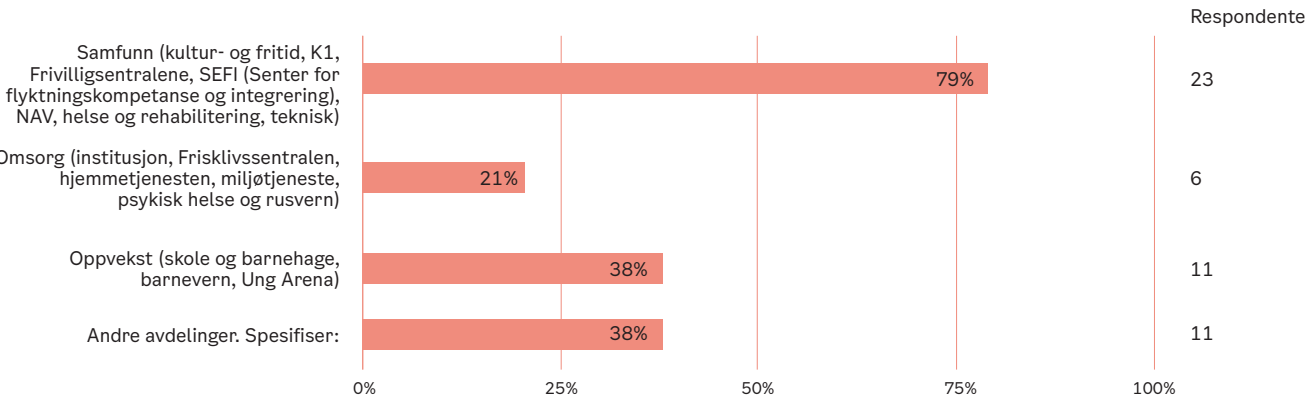
Flere aktører etterlyser dypere former for samarbeid. Her pekes det mot muligheter for å drive felles utvikling av aktiviteter og tjenester, og potensialet i å bli trukket mer inn i aktive prosesser. Noen aktører ønsker også å bli invitert inn i ulike møteforum, for på den måte kunne bidra med sin kunnskap om situasjonen i bydelen. Dette med delt kunnskap oppfattes som viktig, da flere aktører opplever at det er utfordrende å få tilgang til hvordan bydelen vurderer situasjonen, og at det utgjør en barriere for å utvikle gode aktiviteter til befolkningen.

«Samarbeidsbegrepet er upresist. Hvis vi skal samhandle tett inn mot våre tjenester, må det være systemer rundt det, ansvarlighet, etterrettelighet, kvalitetssystem (...) finansiering er noe helt annet.» (Anne Britt, Endringsleder i Bydel Gamle Oslo).

Samarbeid med de ulike fagfeltene i bydelen

Figuren under viser oss hvilke områder, eller kategorier, det samarbeides i. Her må vi påpeke at disse er kategorier fra spørreundersøkelsen og ikke fagenheter som sådan i bydelen. Vi må også ta i betraktning at svarprosenten ikke var så høy som de andre spørsmålene.

Spørreundersøkelsen viser at flest organisasjoner samarbeider med bydelen innenfor kategorien «samfunn». 79 % av de representerte organisasjonene oppgir å ha samarbeid innenfor denne kategorien med bydelen. Av disse er 30 % kulturorganisasjoner og 22 % er fra kategorien lokalmiljø og bosted. 17 % tilhører «Annet»-kategorien. Nedenfra, Gamle Oslo kro- og kirkekor, Fontenehuset Øst og Kampen vel er blant noen av organisasjonene som hører under området samfunn. Organisasjonene vurderer også dette samarbeidet som svært godt på en gjennomsnittlig vurdering på 5,0 og er det området i bydelen der samarbeidet fungerer best.

Figur 16: Viser hvilke områder det samarbeides i mellom frivillig sektor og bydelen. (Det var mulig å krysse av på flere alternativer, fra spørreundersøkelsen).

Videre registrerer vi at funnene viser at færrest samarbeider rundt «omsorg», med kun 6 organisasjoner. Kampen kirke og DNT Oslo og omegn kan nevnes som aktører her. Dette er et felt som kan være utfordrende, særlig med tanke på sårbare brukere og ulike hensyn knyttet til det.

Videre oppgir 38 % (11 organisasjoner) at de samarbeider innenfor «Oppvekst». Av disse er organisasjonene definerer seg som organisasjoner innenfor lokalmiljø og bosted høyest andel av samarbeid, og utgjør disse aktørene utgjør litt over ¼ del av respondentene i denne av kategorien. 18 % er kultur- og idrettsorganisasjoner, og 9 % er rekreasjon eller sosiale foreninger, helse og sosiale tjenester og tros- eller livssynsorganisasjoner samarbeider også med kategorien oppvekst. Hasle brass, Sjakklubben kampen på brettet ungdom og Forandringshuset kan nevnes som aktører som definerer seg i denne kategorien.

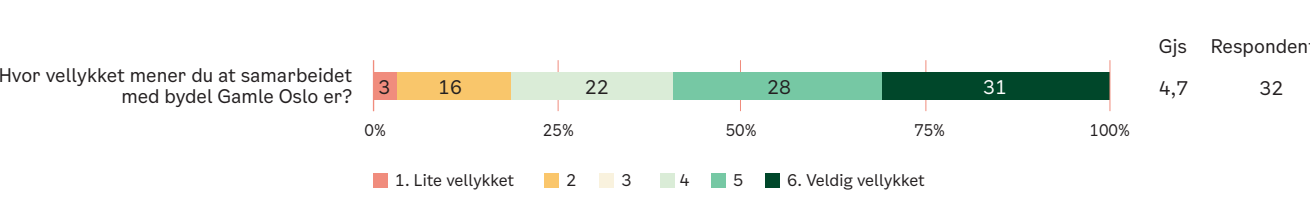
Tilslutt oppgir 38 % av organisasjonene (11 organisasjoner) at de samarbeider med andre områder i bydelen. Her oppgir organisasjonene samarbeid med

blant annet områdeløft, Deichman på Tøyen, bydelsutvalget og bydelsadministrasjonen. Her kan blant annet Akerselva trebåtforening, Tøyen 5-års klubb og Nordic Black Theater nevnes.

Tilfredshet og verdi

Tilfredsheten er forholdsvis høy: 4,7 av 6 mulige. Ingen svarte alternativ 1, altså svært dårlig.

Verdi av samarbeid med bydelen oppgis som høy. Økonomisk støtte fra bydelen er for mange svært viktig for å holde liv i aktiviteter og virksomheten generelt. Noen er som vi har sett tidligere, helt avhengig av kommunal støtte. Lokaler, utstyr og andre fasiliteter nevnes også av mange, som er å regne som en indirekte driftsstøtte. Synlighet og markedsføring samt faglig samarbeid og tilgang til fagpersoner nevnes også.

Figur 17: Viser hvor vellykket organisasjonene mener samarbeidet mellom Bydel Gamle Oslo.

Djamel Selhi er daglig leder ved Rabita – Det Islamske Forbundet. Forbundet ble etablert i 1987, og har i dag ca. 4000 medlemmer og mange frivillige. Moskeen ligger i dag på grensa mellom bydel St. Hanshaugen og Gamle Oslo. De fleste av moskeens besøkende bor i Gamle Oslo.

Rabita er ganske lik andre store organisasjoner i området, og tilbyr samfunnsrelaterte aktiviteter som leksehjelp, foreldreinvolvering, kompetanseheving, og forebyggende arbeid rettet mot ungdomskriminalitet. De samarbeider blant annet med SALTO, barn og unge i sentrum, barnevernet, kriminalomsorgen, politiet, EMI, KIA.

Djamel Selhi,
daglig leder ved Rabita – Det Islamske forbundet.

«De fleste tiltakene krever at du samarbeider på tvers, og det er kjempebra.»

«Samfunnet har endret seg, muslimer endrer seg også, nå har moskeene blitt store organisasjoner, vi er med i alle samfunnsdebatter som dukker opp (...) derfor trenger de fleste ansatte som dekker flere oppgaver (..) Vi sikter på å være en profesjonell organisasjon på like linje som for eksempel Caritas, Oslo Røde Kors, Kirkens Bymisjon, som tilbyr tjenester, og er en aktiv del av samfunnet.»

Nina Berger har de siste fire årene jobbet som diakon på Kampen- og Vålerenga Kirke. Hun har lang og bred erfaring fra ulike lokale samfunnsprosjekter innenfor sosialt nettverksbygging og forebyggende arbeid.

Nina Berger,
diakon på Kampen – og Vålerenga Kirke.

«I alle menigheter velges frivillige inn i menighetsrådene. Disse er styrene til kirkene. Når det er kommunevalg er det også kirkevalg. De frivillige stiller opp på møte ca. en gang i måneden, og tar beslutninger i viktige saker som handler om kirka; slik som disponeringen av midler, utviklingen av programplanen for kirka, med mer. I tillegg låner og leier begge kirkene ut kirkerommene til f. eks lokale kunstnere og musikere som øvingslokale, hvor de i retur stiller opp på blant annet gudstjeneste, en form for «utveksling av egeninteresse». Mange av de som er frivillig i løpet av året, er med på arrangementer og stunts, f. eks på Kampenfestivalen, Egnerdagene, Kampendagene, Sommerfest på Vålerenga mm.»

«Vi har utvidet tenkningen de siste årene, i forhold til gamle dager. Sosiale entreprenører er gull, de generer nye ideer, at noen får noe tilbake av belønning for å stimulere andre, synes jeg er strålende.»

10.4 Nærmiljøfester

I dag arrangeres det årlig blant annet Internasjonal Torgdag, Elvelangs, Tøyenfest og Tøyensk Julemarked i Gamle Oslo. Bydelen har ulike grader av ansvar for disse arrangementene, og de innebærer ulike former for samarbeid mellom offentlig, frivillig og privat sektor. Det finnes også flere andre arrangementer i bydelen vår som er i privat regi, der bydelen støtter fra siden, med utstyr eller tilskudd.

Internasjonal Torgdag er et større arrangement som finner sted på Grønland ved august/september skifte hvert år. Aktiviteter, konserter og handel står i fokus. Bydelens kulturpris og kulturstipend deles ut der, og i valgår inngår politiske aktiviteter, som debatter og stands. Bydelen har ansvar for, og en tydelig tilstedeværelse i arrangementet. Bydelen har også samarbeidet med andre aktører for å skape arrangementet, slik som Oslo Afro Art Festival og Grønland Torgforening. Internasjonal torgdag benytter ikke mye frivillig innsats i gjennomføringen, men samler mye publikum fra bydelen og omegn, og mange lag og foreninger deltar med stands og underholdning.

Tøyenfest ble arrangert for første gang våren 2014, hvor tanken var å feire at Områdeløft Tøyen var i gang. «Tøyensk julemarked» ble også arrangert for første gang samme år. Begge arrangementene involverer bred deltakelse fra beboere og lokale organisasjoner, i form av bodselgere, underholdning aktiviteter, planlegging og gjennomføring. Ansatte fra frivilligsentralen, Aktivitetshuset K1 og områdeløft, og i økende grad ansatte i avdeling barn og unge, deltar under gjennomføring. Både Tøyenfest og julemarkedet er utviklet fra lokale, egenorganiserte tiltak igangsatt av befolkningen før Tøyenløftet, som det offentlige har tatt mer ansvar for etter områdeløftet. Begge arrangementene delfinansieres av Områdeløft Grønland og Tøyen via nabolags og aktivitetsmidler (NAK).

«Utendørsarrangementene Tøyenfest og Tøyensk julemarked er rett og slett vakre. Det består blant annet av flere salgsboder som folk fra nabolaget og lokale entreprenører står for, det deiligste av «Tøyenske» kulturuttrykk, bydelens tjenester har stands eller deltar med aktiviteter, og ikke minst er det utallige frivillig-

timer som syr det hele sammen» (Nina Bahar, daglig leder ved Tøyen frivilligsentral).

Erfaringene er også at det det er ressurskrevende å mobilisere frivillige i en slik skala fra år til år. Det er stort gjennomtrekk i befolkningen, og mange nettverk må bygges på nytt. Også i denne typen initiativ erfares det en viss 'overbruk' av engasjerte gjengangere.

Nærmiljøfester har som vi har sett ulike former og målgrupper. De kan ha en sterk mobiliserende og identitetsskapende effekt.

10.5 Kommunikasjon og informasjon

I materialet vårt finner vi at «Bydelen» og områdeløft kan oppleves som to helt forskjellige organer. Områdeløft Grønland og Tøyen er en del av områdesatsning Oslo indre øst, delprogram nærmiljø i Bydel Gamle Oslo, og er således en del av «Bydelen». Vi ser at kommunikasjonen kan bidra til å skape denne utydeligheten: Områdeløft Grønland og Tøyen og Bydel Gamle Oslo har hver sin Facebookside, og hver sin kommunikasjonsansvarlig. Sitatene under beskriver denne opplevelsen.

«Vårt inntrykk er at bydelsadministrasjonen er svært lite interessert i alt det positive beboerne selv har bidratt med i bydelen de siste ti årene. Områdeløftet derimot, har vi hatt veldig godt samarbeid med» (kvalitativ data fra spørreundersøkelsen).

«Områdeløftet har en klar visjon, men den ikke er felles, ikke alle drar i samme retning» (Fra intervju med ansatt i en frivillig organisasjon).

Da vi intervjuet representanter fra frivillig sektor, fikk vi også vite at mange har tett dialog med områdeløftet, men vi erfarer at noen aktører opplever dette som to ulike instanser.

Både i intervjuer, kafedialog og innspillsmøtet, ble det oppgitt at det å kjenne ansatte i bydelen oppleves som viktig, for å få «en vei inn i byråkratiet». Dette gjelder

blant annet i forhold til informasjon, tillatelser og hjelp med søknader. Det er i utgangspunktet positivt at bydelens ansatte oppleves som ressurspersoner for organisasjonene, men dette kan også være problematisk.

En høy avhengighet av nettverk og personlige forbindelser bekreftes også i ferske nasjonale studier gjort av Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor (Trættenberg mfl, 2020; Arnesen, 2020b).

«Spørs hva du mener med samarbeid. Svarte «nei» i betydningen ikke noe formelt samarbeid, og det er heller ikke aktuelt. Men vi har god dialog med enkeltpersoner i bydelen, og samarbeider med de på ad hoc basis. Når det gjelder bydelen som organisasjon er inntrykket at de er lite samarbeidsvillig og tungrodd, vil helst ha kontroll på ting og tang ...» (Kvalitativ data fra spørreundersøkelsen).

Imidlertid er tilgangen til ansatte ujevn. Vi ser at det etterlyses mer, eller bedre informasjon og kommunikasjon. Generelt, men særlig i relasjon til bydelen: Hvem er riktig kontaktperson for dette i bydelen? Hvem har ansvaret for dette? Hvor henvender jeg meg for å løse dette?

Samtidig opplever vi at det savnes (helhetlig) oversikt over aktiviteter og tilbud:

«Vi har gjentatte ganger oppdaget at mange unge i bydelen ikke kjenner til våre aktiviteter. Når vi vet at 1/3 av befolkningen flytter inn og ut av bydelen hvert år, er det viktig å forbedre informasjonsarbeidet rettet mot barn og unge i bydelen. I 2019 hadde vi 543 registrerte ungdommer fra BGO som besøkte oss 4585 ganger, det vil si nærmere 30 %» (Håvard Stamsø-Ellingsen, leder ved Oslo Røde Kors sitt aktivitetshus).

10.6 Oversikt og ansvarsfordeling

Vi har sett at mange organisasjoner samarbeider forholdsvis mye, og ønsker å samarbeide mer, med hverandre, og med bydel og næringsliv. Vi ser også

at de som samarbeider opplever å tjene på det, på flere nivåer. Samtidig kan det se ut som at de som ikke samarbeider, eller ikke er en del av et nettverk, taper tilsvarende, fordi mye av både offentlige og private ressurser ser ut til å gå via nettverk. Vi ser også at bydelens informasjon ikke treffer alle like godt og at dette kan føre til en ujevn fordeling av ressurser (Arnesen, 2020b).

Bydel Gamle Oslo jobber i dag med å etablere et nytt bydelshus som har som mål og blant annet skape «en vei inn» til tjenestene (Budsjett 2020; Strategisk plan, 2018-2021). Dette kan være et godt skritt i riktig retning. Bydelen er også i gang med å vurdere ulike digitale verktøy som kan imøtekomme dette behovet, i tråd med digitalisering som et strategisk grep. Flere av de utfordringene som er nevnt, kan imøtekommes med forholdsvis enkle midler – og flere tiltak er allerede på vei, slik som felles oversikt og booking-portal for offentlige lokaler, felles portal for søknad om midler med mer.

Vi ser at mangfoldet av tilbudet, fra bydelens egne tjenester til organisasjoner i frivillig eller privat sektor, ikke har en felles presentasjon. Bydelens nettsider presenterer bydelens tilbud, mens informasjon om tilbud i regi av andre, må søkes opp andre steder. Hva som presenteres på bydelens egne nettsider, handler ifølge kommunikasjonssjef Nina Ellingsen om kapasitet og profil. Slik det er i dag, mangler det gode tekniske løsninger for oversikt. Ellingsen anerkjenner at terskelen på innholdet i dag er høy, og uttrykker et ønske om at den skal bli lavere (Nina Ellingsen, Kommunikasjonssjef i Bydel Gamle Oslo).

Vi ser i tillegg at Oslo kommune har høye krav til kvalitetssikring av innhold og at dette kan være en begrensende faktor. Bydelens fokus på egne tilbud muliggjør kvalitetssikring av det som presenteres, men det kan oppleves som lite brukervennlig for befolkningen. Det anerkjenner heller ikke organisasjonenes bidrag til felleskapet. Hvor mye mangfold er det plass til, og hvor mye kan bydelen formidle om andre, før bydelen anses som ansvarlig for de enkelte tilbud? I andre deler av samfunnet er vi vant med ulike tilbydere og ulike ansvarsforhold. Kvaliteten på telefonen garanteres av telefonprodusenten. Dersom det er dårlig dekning er det teleoperatørens ansvar. Ansvarsforholdet mellom

de to er tydelig mellom partene, og for forbrukeren. En lignende avgrensning for ansvar, kvalitet og innhold kan være aktuelt for en bydel.

10.7 Koordinering

Fra flere hold etterlyses det bedre koordinering. Dette gjelder både i forhold til organisasjonene og aktivitetene, men også innad i bydelen. Mange kan fortelle om tilfeller der ulike tilbud har pågått samtidig i bydelen uten at man har vært klar over hverandres eksistens. Utsagn som «den ene hånda vet ikke hva den andre gjør» beskriver den type utfordringer som oppgis av noen organisasjoner.

Det er en kjensgjerning at ikke alle ansatte i bydelen kan svare 100 % utfyllende på henvendelser, selv ikke de som jobber i publikumsnære tjenester. Det er grunn til å tro at organisasjonenes ønsker om mer informasjon, bedre kommunikasjon og bedre koordinering i bydelen, også deles av mange bydelsansatte.

Kommuneorganisasjonen som helhet er kompleks og fra innbyggerperspektivet kan bydelen fremstå som å ha ansvaret for mer enn den har. I realiteten er ofte ansvaret fordelt mellom ulike forvaltningsnivåer og etater og bydelen. Et eksempel kan være forvaltning av gater, der bydelen kan ha ansvaret for fortauet og bymiljøetaen for veibanen. Dette ble eksemplifisert i et av våre intervjuer, der det ble beskrevet som frustrende. Dette kan tyde på at aktørene ikke opplever en helhetlig forvaltning, og ikke er klar over de ulike forvaltningsnivåene. Dette kan skape forvirring for innbyggerne og de frivillige organisasjonene, og kan virke hemmende for mindre aktører.

«Jeg tenker først og fremst fra mitt perspektiv, sett utenfra; at det mangler koordinering! Koordinering i egen administrasjon, og kontakt med alle de aktørene som gjør utrolig mye bra arbeid rundt omkring i bydelen» (Fra intervju med ansatt i en frivillig organisasjon).

Det er en utfordring for bydelen at frivillig sektor opplever kommunen som kompleks og lite tilgjengelig.

I tillegg når kontakten oppleves som personavhengig, tyder dette på en svak institusjonalisering av samspillet med frivilligheten. Dette er også et viktig funn i Arnesen (2020b).

Mange organisasjoner ønsker at bydelen tar en større rolle i å legge til rette for nettverksmøter for erfaring, kunnskap og kompetansedeling. Det savnes slike nettverk i dag. Det ytres også ønsker om å bli bedre kjent med ansatte i bydelen, samt at bydelsansatte skal bli bedre kjent med organisasjonene og deres tilbud og prosjekter.

«Mer nettverk! SuperGrønland var kjempebra, mer av det (...) Skaper forbindelseslinjer og samarbeid. Møter der vi introduserer hverandre og prosjektene våre holder i massevis» (Fra intervju med en leder i frivillig organisasjon).

«Det er veldig viktig at man får møtes på tvers og skape felleskap og forståelse. Vi vil gjøre det enklere og tette det «gapet», og sørge for at informasjonen kommer frem» (Fra intervju med ansatt i en frivillig organisasjon).

«Jeg savner også jevnlige nettverksmøter, der vi ikke bare snakker om aktivitetene våre, for det kan vi lese på nettsidene. Det som er interessant er nettopp hva vi gjør konkret, som funker bra? Hva er metoden til for eksempel KIGO? Hva er nøkkelen i deres gode oppfølging av foreldre og barn? Hva fungerer og hva slags erfaringer har de på rekruttering? Hva fungerer og fungerer ikke på K1? Vi sitter alle med erfaringer og kunnskap som er verdt å dele, for å lære, men også for å kunne møte målgruppen vår på best mulig måte fra ulike steder i bydelen» (Fra intervju med ansatt i ideell organisasjon).

Nettverksmøter oppleves som en viktig arena for å møte likesinnede aktører, orientere seg mellom organisasjonene, men også ved å dele kunnskap og suksessfaktorer mellom organisasjonene. Samlokalisering kan bidra til nettverk, men nettverkseffekter kommer ikke automatisk fra samlokalisering. Også samlokaliserte aktører og virksomheter kan dra nytte av aktiv tilrettelegging og nettverksbygging:

«Bare i K1 er det så mange som ikke vet om hverandre. Vi kunne utnyttet nettverket mye bedre» (Fra intervju med leder i en frivillig organisasjon).

10.8 Digitalisering – Et av flere tiltak for oversikt og kommunikasjon

Bydelens strategiske plan legger vekt på digitalisering. Fra bydelens perspektiv er det en målsetning å koble ressurser og behov på en forutsigbar, trygg og stabil måte. Fra innbyggernes perspektiv er det behov for oversikt over aktuelle aktiviteter og arrangementer. Fra organisasjonenes perspektiv er det behov for oversikt over aktører, ressurser og aktiviteter – både fra andre organisasjoner og fra bydelen: hva, hvem, hvor og hvordan.

Ung i BGO – en egen app for ungdom

Som de fleste andre organisasjoner, bruker både Bydel Gamle Oslo, og de enkelte tjenestene, sosiale medier som Facebook og Instagram for å nå ut til befolkningen. Bydelen har også etablert en egen digital plattform for å nå målgruppen ungdom. Appen «Ung i BGO» inneholder informasjon om tilbud til ungdom i bydelen, og utmerker seg ved å presentere tilbud fra frivillige organisasjoner på lik linje med kommunale tjenester. I følge Avdeling barn og unge har appen i overkant av 1000 individuelle brukere hver måned i 2020 (status juni), og bruken øker stadig (Marius Strøm Pettersen, erfaringskonsulent). Appen var først og fremst utviklet til å samle oversikt over variasjoner av aktivitetstilbud til unge i bydelen. I følge Pettersen, peker bruken imidlertid på at funksjonene knyttet til jobbsøk er mest brukt. Dette demonstrerer behovet og ønsket om jobb for ungdom i bydelen.

Imidlertid er oppdatering av innhold tid og ressurskrevende krevende. Det kan også være krevende å tiltrekke og beholde brukere til en ny plattform, i et hett og omskiftelig marked.

Noen digitale plattformer

Fra intervjuene med organisasjonene, ser vi et behov for oversikt over både aktører og aktiviteter for resten av befolkningen. Ønske om økt oversikt er også gjennomgående i mange kommuner i Norge. Det finnes flere tilbydere av ulike digitale løsninger på markedet. Her vil vi kort nevne noen mer og mindre kjente tjenester. Formålet med gjennomgangen er å beskrive likheter og forskjeller, med fokus på ulike behov og målgrupper.

Friskus er en digital, interaktiv aktivitetskalender, som har til hensikt å fremme samhandling mellom offentlig og frivillig sektor, og å gjøre det enklere å finne frem til riktige aktivitetstilbud. Via Friskus kan befolkning, organisasjoner og bydelsansatte finne digital oversikt over kontaktpersoner til frivillige lag og organisasjoner, arrangementer og aktiviteter, påmeldingsskjemaer og frivillige oppdrag. Produktet skal, under mottoet «alt på ett sted», gi oversikt over hva som skjer i bydelen, på tvers av *frivillige tilbydere og kommuner*. Produktet inneholder også verktøy til bruk av organisasjonene, som medlemsregistrering og kommunikasjon med medlemmer, i tillegg til funksjoner for selv å kunne opprette aktiviteter og oppdrag, som en sekundær del av tjenesten. Friskus selges til kommuner og inkluderer administratortilgang for både kommuner og organisasjoner. Friskus brukes av rundt 20 kommuner i Norge i dag.

Lignede funksjoner finner man hos et antall digitale plattformer som er tilgjengelig i dag. Her kan vi nevne tjenestene Invi, som blant annet Norges Frivilligsentraler bruker, samt ViVil, ViMer og Frida som alle opererer i det samme feltet.

Frivillighet Norge sin tjeneste frivillig.no er en mye brukt plattform som er innrettet direkte mot rekruttering av frivillige. Obos sin tjeneste Nabohjelp, sammen med Peerby, Nextdoor og Goodyfy kan også nevnes i den forbindelse. Dette er alle tjenester som gjør

det enkelt å be om hjelp og å bidra, men har fokus på oppdrag, fremfor aktiviteter og arrangementer, som for eksempel Friskus. Disse verktøyene møter i mindre grad behovet for oversikt, og legger ikke opp til noen form for kommunal styring eller tilpasning. De er rettet mot frivillige og organisasjoner. Frivillig.no har per i dag registrert 1300 brukerorganisasjoner og bidrar årlig til og et høyt antall frivillige oppdrag. Både Gamle Oslo og Tøyen Frivilligsentral bruker Frivillig.no i dag.

Frivillighet Norge planlegger å lansere en egen løsning for unge, og Ungfritid.no skal lanseres som et gratis nasjonalt rekrutteringsverktøy for organisasjonene i 2021. Ungfritid.no skal gi økt synlighet for fritidsaktiviteter i regi av organisasjoner og bidra til økt rekruttering og deltakelse (Frivillighet Norge, ungfritid.no fritidsaktiviteter for barn og unge).

NyBy er en annen digital plattform, og er et samhandlingsverktøy for kommuner, bydeler og organisasjoner. Nyby har sitt hovedfokus på koordinering og ressurs-samarbeid i kommunene, der frivillighet kan inngå som et av flere komponenter for mer effektiv velferdsproduksjon. Tjenesten har vekt på rekruttering og kvalifisering, samt direkte koblinger. Nyby er utviklet i samarbeid med kommuner og bydeler i Norge og Sverige, og er særlig tilrettelagt for kommunal styring og kvalitetssikring. Nyby har administratortilgang for kommuner og organisasjoner, i tillegg til brukerkontoer for enkeltpersoner. I likhet med Friskus, Invi mfl, tilbyr Nyby også funksjoner som aktivitetskalender, men dette er en underordnet del av tjenesten (Nyby). Det kan i denne sammenhengen nevnes at appen til Nyby ble utprøvd i etableringsfasen i 2018 av Tøyen Frivilligsentral, Aktivitetshuset K1 og landsbruksprosjektet Snippen parkområde. Sluttrapporten konkluderte med at tjenesten ikke var egnet til bruk for Tøyen frivilligsentral på den tiden og til det formålet (Sluttrapport Nye former for frivillighet 2018).

Aktørbasen i Trondheim har en annen innfallsvinkel igjen. Den inneholder en registreringsportal for organisasjoner, der de som skal søke penger eller lokaler via kommunen må registrere seg. Fra Trondheim kommune er tilbakemeldingen at denne oversikten fungerer best i sin kraft av å være et «forsystem» til *tilskuddsbasen* og *bookingbasen*. Hensikten er også at det skal være en

søkbar database for kulturlivet selv. Den brukes også aktivt av Trondheim Kulturnettverk, altså kommunen, til å holde oversikt over byens kulturliv. Aktørbasen dekker dermed ikke behovet om oversikt over alle aktivitetene i bydelen for befolkningen, som for eksempel Friskus, eller koordinering av velferdstjenester, som Nyby, men den har en god effekt på «intern» oversikt.

Det jobbes i dag med å kartlegge behov, med tanke på en felles digital løsning for Oslo kommune innen området ressursmobilisering, frivillighet og aktivitet.

10.9 Nøkkelfunn

- Samarbeid mellom organisasjoner er hovedsakelig av praktisk og faglig karakter.
- Samarbeid mellom organisasjoner og næringsliv er hovedsakelig økonomisk, og det er et ønske om mer samarbeid.
- Samarbeid mellom organisasjoner og bydel er av blandet karakter, og det er fra flere aktører et ønske om et dypere samarbeid.
- Det er forholdsvis mye og vellykket samarbeid av løse karakter, men lite samskaping.
- Det etterlyses bedre informasjon, koordinering og kommunikasjon fra bydelen.
- Det etterlyses annerkjennelse for det arbeidet som gjøres hos aktørene.

10.10 Kampen Omsorg + Fra ideell til offentlig virksomhet

Kirkens Bymisjon har bygget og drevet Kampen Omsorg+ siden 2012. Etter en lang prosess i bydelsutvalget overtok Bydel Gamle Oslo driften av huset 1. september 2020 (BU-sak 179/19). Omsorg+ er et tilbud til eldre mennesker som befinner seg flere plasser i Oslo. De tilbyr bolig, tjenester og ulike aktivitetstilbud til eldre som trenger ekstra oppfølging, men fortsatt klarer seg selv til en viss grad (Arntzen, 2020).

«En av grunntankene i Omsorg+ er at beboere, naboer og frivillige til sammen skal bidra for å skape det sosiale miljøet» (Tverrfaglig evaluering av Kampen Omsorg+, 2019, s. 3).

I skrivende stund venter mange spent på hvordan endringen av driften vil kunne påvirke tilbudet – og ikke minst frivillighetskulturen på huset som Kirkens Bymisjon har bygget opp. Hvordan vil Bydel Gamle Oslo ivareta, tilrettelegge for og følge opp de frivillige på Kampen Omsorg +? Kultur- og aktivitetsprogrammet er en svært viktig del av botilbudet på Kampen, og er rettet mot både beboerne og besøkende. Aktivitetene bygger på bymisjonens verdigrunnlag om omsorg, respekt og inkludering (Høyland, Grut og Thygesen, 2019, s. 21).

Gudmund Fosse, som er seniorrådgiver i Avdeling samfunn og utvikling i Kirkens Bymisjon, forteller oss i et intervju at det i tråd med Kirkens Bymisjons konsept var ansatt en egen kultur- og frivilligleder på Kampen Omsorg +, som hadde særskilt ansvar for å rekruttere og følge opp de frivillige.

«Det er viktig å ikke ha en illusjon om at frivillighet er gratis» påpeker Fosse. Han forteller hvor viktig det er at de frivillige tas på alvor i forhold til det oppdraget eller den oppgaven de blir utfordret til å utføre. Dette betyr i praksis at oppdragsgiver har et reflektert forhold til hva man mener med frivillighet, hvorfor man ønsker å engasjere frivillige, hvilke oppgaver de skal kunne utføre, hvordan de skal læres og følges opp og i det hele tatt hvordan de bør bli ivaretatt. Fosse legger vekt på at barrieren for å rekruttere frivillige inn i en frivillig organisasjon slik som Kirkens Bymisjon, Redd Barna, Røde Kors osv. er lavere enn den er i en bydel eller kommune. Folk flest forventer at de offentligere leverer på de tjenestene de er ansvarlige for. Fosse mener derfor at det er strategisk smart av en kommune eller bydel å ha ideelle tjenesteytere, fordi man da er i en bedre posisjon til bygge opp et sterkt og bærekraftig lokalt frivillig arbeid knyttet til sentrale tjenestesteder, som sykehjem, omsorg + og lignende.

«Min påstand, som ikke er dokumentert, er at Kirkens Bymisjon vil generere mer frivillighet enn det en kommune eller bydel er i stand til. Det handler om at rollen, myndigheten og tradisjonene er ulike, og at dette påvirker personers valg av hvem det er mest naturlig å gjøre en frivillig innsats for. På bakgrunn av dette mener jeg det er enklere å mobilisere frivillige til en ideell organisasjons virksomhet, enn til en bydel eller annen virksomhet i offentlig regi».

Fosse spesifiserer hvor viktig det er å ha et godt system utviklet for å skape felles forståelse for hva det innebærer å rekruttere og bruke frivillige på arbeidsplassen. Samtidig som å bygge kultur for frivillig arbeid er tidkrevende og at det derfor forutsetter et langsiktig perspektiv med kontinuitet for å lykkes.

«Sørge for at man har dedikerte personer som er tilknyttet de ulike tjenestene som har ansvar for de frivillige. Man må spørre seg: «hvilke oppgaver kan løses av frivillige og hvilke ikke? Bygge kultur for frivillighet: ikke alle ansatte har et bevisst forhold til det med frivillige, men målet må være at alle får det. Disse trenger kunnskap og bevisstgjøring om hva frivillig arbeid er og hva det krever av oss som arbeidsfelleskap. Hvor oppmerksomme er vi? Hvordan tilrettelegger vi? Hvordan sikrer vi at den frivillige blir sett og takket for innsatsen? Hvordan oppfører vi oss overfor de frivillige? Har vi en kultur for frivillighet som eies av alle? Derfor har Kirkens Bymisjon blant annet etablert Kulturarbeiderskolen, hvor de kurser ansatte en gang i året, dette gjøres hovedsakelig av kultur- og frivillighetslederne. Er det god kultur for frivillighet på en virksomhet, så oppstår det veldig fort vennskap og nettverk blant de frivillige, dette er forebyggende og bra for nærmiljøet.»

11

Felles innsats?

Mange ønsker å samarbeide mer

Organisasjonene ble i spørreundersøkelsen bedt om å definere ønskelige temaer for samarbeid med bydelen. Her finner vi en rekke forslag, og et gjentakende tema er forhold knyttet til folkehelse.

Videre trekker flere frem inkludering av utsatte grupper slik som flyktninger, barnefamilier under fattigdomsgrensen, arbeidsledige og funksjonshemmede. Her fremkommer flere konkrete eksempler som utarbeidelse av flere fritidsaktiviteter, jobb for ungdommer om sommeren, større tilstedeværelse lokalt, trygghetsvakter, gratis treninger og kulturaktiviteter. Svært mange organisasjoner nevner også utviklingen av nærmiljøet som et ønskelig samarbeidsområde.

Forslag for å utvikle nærmiljøet er blant annet å skape flere møteplasser, samarbeid med bydelen om å medfinansiere og ha en felles arbeidsinnsats for å få til en god utvikling i bydelen.

11.1 Barrierer for samhandling i offentlig sektor

Bydel Gamle Oslo er i likhet med andre virksomheter preget av flere kjente organisatoriske barrierer som vanskeliggjør samhandling. Disse påvirker evne til

samarbeid, internt i kommuneorganisasjonen og eksternt som i kontakt med blant annet frivilligheten (Hansen, M, 2009). Vi ser her på hvordan de kan påvirke relasjonen til frivilligheten.

«Ikke oppfunnet her-barrieren» beskriver en organisasjon som i liten grad søker, eller tar imot, hjelp fra andre. Bydelsorganisasjonen er opptatt av å levere og kommunisere kvalitet, tillit og ansvarlighet. Fokuset ligger på befolkningens behov, og det kan være unaturlig å dele egne utfordringer eller be om hjelp. Lovpålagte oppgaver, politisk tjenestevei og personvernhensyn kan bidra ytterligere til dette.

«Hamstringsbarrieren» beskriver en organisasjon som i liten grad deler informasjon med andre. Frivillige og ideelle kan i noen tilfeller ses på som konkurrenter til offentlige tjenester, da begge parter til dels finansieres av samme midler. Incentiver til samarbeid med eksterne er varierende og tjenestene er ofte underfinansiert og dermed under tidspress.

«Søk-barrieren» beskriver vanskeligheter knyttet oversikt og kommunikasjon knyttet til størrelse, avstand eller informasjonsmengde. Det kan være vanskelig å orientere seg i kommunens informasjon og organisasjonskart. Det samme gjelder bydelsansattes evne til å orientere seg blant organisasjonene. Feltet er stort, mangfoldig og i stadig endring. Mangel på nettverk eller naturlige møteplasser mellom en bredde av bydelsansatte og de eksterne aktørene forsterker utfordringene.

«Overføringsbarrieren» beskriver hindringer knyttet til overføring av informasjon og kunnskap fra ett sted til et annet. Mange bydelstjenester har mye kontakt med innbyggere gjennom sitt virke, og noen tjenester og enheter har kontakt med frivillig sektor. Dersom det er svake kanaler for deling av kunnskap mellom bydelsorganisasjonens enheter kan disse erfaringene bli mindre nyttiggjort. Uklare rammer for samarbeid kan heve terskelen for å inngå samarbeid.

«Ikke-oppfunnet-her barrieren»	«Hamstringsbarrieren»	«Søkbarrieren»	«Overføringsbarrieren»
Folk er ikke villige til å gå utenfor sin egen enhet for å søke innspill fra andre.	Folk er ikke villige til å hjelpe og dele det de vet.	Folk som ser etter informasjon og folk, finner det ikke så lett.	Folk er ikke i stand til å overføre kunnskap enkelt fra ett sted til et annet.
Hvorfor: Isolert kultur Kommunikasjon hovedsaklig innenfor en gruppe Ulik status Ønsker ikke å krysse etablerte status grenser/linjer Selvstendighet Man skal ordne opp i problemene sine selv Frykt Ønsker ikke å avsløre problemer	Hvorfor: Konkurranse Konkurranse med kolleger og enheter Manglende incentiver Belønning for egne mål For opptatt Ingen tid til å hjelpe andre Frykt Tap av makt dersom de deler kunnskap	Hvorfor: Selskapets størrelse Det er krevende å søke opp kompetanse i store organisasjoner Fysisk avstand Avstanden gjør søket vanskelig For mye informasjon For mye informasjon vanskeliggjør søk Mangel på nettverk Lengden på søk kjeden/direkte koblinger undergraver søk	Hvorfor: Taus kunnskap Vanskelig kunnskap å overføre Ingen felles ramme Vet ikke hvordan man skal arbeide sammen Svake bånd Ingen sterke relasjoner som letter overføring

Figur 18: Viser fire barrierer for samhandling. Kilde: Lederseminar om tverrfaglig samhandling juni 2020 presentert av AFF.

11.2 Samskaping i praksis

Arendal kommune har i flere år jobbet for å involvere næringsliv, lag og foreninger og innbyggere i utformingen av lokalsamfunnet og kommunen. Vi tok en telefon til leder Lisbeth Iversen, fasilitator for det samarbeidende rådet «Med hjerte for Arendal».

Arendal kommune har lagt vekt på å jobbe systematisk med frivilligheten, på frivillighetens premisser. I 2012 etablerte kommunen et samarbeidende råd «Med hjerte for Arendal» (MHFA) som et prosjekt. Målet var å gjøre kommunen bedre og bo og leve i for alle. I 2016 ble rådet permanent og fikk en fast lederstilling. Dette ble forankret i bystyret gjennom sivilsamfunnsstrategien, Samskaping i Arendal (Samskaping i Arendal).

Per i dag inneholder MHFA over 150 lag og foreninger, 4 frivilligsentraler, representanter fra Arendal næringsforening, innvandrerrådet, kulturforum samt ikke minst representanter fra alle kommunens avdelinger. Rådet jobber etter samskapingsmetodikk med utgangspunkt i den danske modellen «Kommune 3.0», ressursbasert metode og tjenende lederskap som prinsipp.

Rådet er ifølge Iversen ikke kun et innspillsorgan, men en koordinerende kunnskapsallmenning og et forum for å «gjøre sammen». Ut av samarbeidet kommer en rekke prosjekter, og gjennom rådet rekrutteres tverrfaglige styringsgrupper til prosjektene. En typisk styringsgruppe har representanter fra forskningsmiljø, offentlig sektor, lag og foreninger, ildsjeler samt aktører fra kultur og næringsliv. Dette styrker og forankrer prosjektene. Den brede deltagelsen baserer seg på en styrket frivilligkultur også blant offentlige ansatte, som har blitt etablert blant gjennom MHFA arbeidet.

Finansiering av prosjektene kommer fra eksterne kilder som Bufdir, Imdi, Fylkesmann, Gjensidigestiftelsen, og ulike fond med mer. Kommunen finansierer rådet gjennom å lønne lederen og gi en grunnfinansiering til møter, aktiviteter, kommunikasjon og kunnskapsformidling. Lederen får imidlertid sitt mandat av rådet og fungerer slik som en uavhengig fasilitator, eller tilrettelegger.

Sett fra Gamle Oslo, fremstår Arendals samarbeidende råd som et praktisk og tverrfaglig felle-skap. Det ser også ut som en arena for nedbrytning av organisatoriske barrierer. Fasilitatorens rolle, forankring og mandat fremstår som essensiell. Likeledes fremstår behovet for rollen, som varig. Rådet og stillingen er som nevnt over, ikke lenger et prosjekt, men en del av ordinær drift og tilstedeværelse i kommunen. Det er særlig interessant i forhold til Områdeløft Tøyen og Grønland, som er tidsavgrensede prosjekt. Hvordan kan Bydel Gamle Oslo sikre systematisk og langsiktig nyttiggjøring av tidsavgrenset områdeinnsats?

MHFA hadde følgeforskning i prosjektperioden frem til 2016. Agderforskning publiserte da en FoU-rapport (2016); «Mot 'Kommune 3.0'? Modeller for samarbeid mellom offentlig og frivillig sektor: Med hjerte for Arendal» (Guribye, E, 2016), som peker på følgende hovedfunn:

«Samarbeidet kan organiseres på mange ulike måter. Det viktigste er å tilrettelegge for etableringen av tillitsbaserte nettverk. Dette kan i prinsippet gjennomføres på samme måte som fasiliteringen av næringsklynger, der en nøytral fasilitator står sentralt.

Samtidig er det viktig å forstå at samspillet mellom kommunen og sivilsamfunnet er preget av en helt annen diversitet og dynamikk enn samspillet mellom næringslivsaktører. Det ligger til grunn en helt annen maktbalanse, der ideelle og frivillige organisasjoner på den ene siden ofte er avhengige av kommunale tilskudd og velvilje, mens de på den andre siden ikke ønsker å bli «pådyttet» kommunale, lovpålagte oppgaver.

Samarbeidet begynner med å skape møteplasser. Tillitsskaping tar tid. Desto flere samarbeids-partnere, desto mer komplekst samarbeid. Høy saks- og partnerkompleksitet kan medføre lang tid til tillitsbygging. Tålmodighet er en nøkkel.

Frivilligheten skal ikke styres, men tilrettelegges for. Alle forsøk på å underordne frivilligheten kommunale agendaer mislykkes. Fasiliteringen bør baseres på tjenende, ikke styrende ledelse.

Forankring av et slikt samarbeid i hele kommunen er nødvendig. Det fremmer ikke tillit hvis én del av kommunen inviterer til storslått samarbeid med frivilligheten mens man opplever å møte stengte dører i en annen del av kommunen. En helhetlig sivilsamfunnsstrategi/politikk bør utvikles.

Etableringen av tillitsbaserte nettverk gjør det mulig å sette i praksis ressursbasert lokalsamfunnsutvikling der man kartlegger lokale ressurser hos organisasjoner, kommune, næringsliv og engasjerte innbyggere, kobler de riktige aktørene sammen. Der nest er den viktigste oppgaven å trekke seg tilbake og slippe kontrollen og la hver aktør gjøre det de er best på» (Ibid).

11.3 Om premisser for samarbeid

Informasjon og oversikt

I samtaler med et titalls representanter fra tjenestene i Bydel Gamle Oslo, har vi fått frem ulike perspektiver på samarbeid med frivillig sektor. Sett fra tjenestene fremstår mangel på informasjon og oversikt over frivillig sektor som en utfordring.

Representanter for tjenestene uttrykker at det er krevende å forholde seg til en jungel av aktører med større og mindre grad av profesjonalitet, erfaring og stabilitet. Mange organisasjoner kan ha en vei å gå for å kunne kreve å bli sett på som likeverdige i ett og alt, til tross for reell spisskompetanse på noen felt. Andre kan være nye og uerfarne. Det finnes ingen helhetlig oversikt verken over aktørene, eller deres ulike kvaliteter.

«Vi trenger et system og bare ved å ta en telefon så settes det i gang. Så slipper vi å bruke mye ressurser på å finne hvor vi kan henvende oss for å få barna med på ulike aktiviteter» (Barnevernleder).

I tjenestene er det også en mangel på oversikt over egne behov og ressurser.

«Det vi mangler i bydelen, totalt sett, er en helhetlig oversikt. Hva har vi selv, og hva mangler vi? Vi må utrede tjenestenes behov. Først da kan vi supplere fra frivillig og ideell sektor» (Mehrddad Ganji, enhetsleder i Enhet for forebyggende tjenester for barn og unge i Avdeling barn og unge).

Gjensidige relasjoner og langsiktighet

Gjennomgående opplever tjenestene samarbeidet med både frivillige og ideelle organisasjoner som positivt, til tross for noen utfordringer. Et viktig premiss fra

tjenestenes side er at samarbeid skal gi effekt for målgruppen. Bydelens tjenester kan dermed sies å først og fremst ha en instrumentell tilnærming til samarbeid og frivillighet.

«Man må være tydelige på hva som er grunnlaget for samarbeid. Det må være lokalt forankra, det vil si orientert mot brukerne. (...) Dette handler om type aktiviteter, men også om målgrupper: Mange vil for eksempel jobbe med de yngre, mens behovene kan være større for de eldre i målgruppen. En del er bare ute etter målgruppen vår. Vi trenger ungdommer! Fint, men trenger ungdommene dere?» (Edin Krajisnik, teamleder for Enhet barne- og ungdomstiltak i Avdeling barn og unge).

«Tydelig og gjensidig utbytte av samarbeidet for begge parter, utvikle og tilpasse prosjektet sammen over tid, gjensidig ydmykhet, lærevilje og nysgjerrighet, tydelig og ærlig kommunikasjon (...) Vi har opplevd å knekke egne fordommer, eller antagelser vi har fra linja. For eksempel syntes vi Byverkstedet hadde for høye ambisjoner for «våre ungdommer», hva gjelder blant annet evne eller tålmodighet til å ta inn teori først, heller enn å lære ved å gjøre med en gang. Men så gikk det allikevel, fordi de fant noen (nye) kreative knapper å trykke på som vi ikke hadde prøvd. Sånne ting kan bidra til å utvikle den offentlige tjenesten eller tilbudet, ved at man får en annen innsikt (...) Alle har godt av å bli litt utfordret. Det er viktig å beholde en genuin nysgjerrighet (Lars Høgmo, teamleder i Forebyggende tjenester for barn og unge i Avdeling Barn og Unge).

Dersom partene utarbeider prosjektene sammen, kan dette føre til gode resultater.

«Prosjektene er allerede ferdig designet, og søknaden er godkjent før tjenestene blir kontaktet. Da er det det ofte for sent å gjøre noen særlige tilpasninger. Korte frister for gjennomføring og rapportering (...) Hvis vi hadde sparret med hverandre fra starten av, blitt kjent og så videre, vi kan heller skrive søknaden sammen, lage et bra opplegg» (Edin Krajisnik, teamleder for Enhet Barne- og ungdomstiltak i Avdeling Barn og Unge).

Flere påpeker at en organisasjon ikke nødvendigvis må være veldig stor eller etablert, men at relasjonen bør være langsiktig. Økonomisk sårbare aktører blir mer avhengig av prosjektmidler, og har derfor mindre evne til å ivareta gode og langsiktige relasjoner. For de robuste organisasjonene, ligger forholdene bedre til rette for samarbeidsrelasjoner. Sårbarhet i form av tid og økonomiske ressurser, kan også beskrive noen av bydelens egne tjenester, da mange aktivitetstilbud i stor grad er avhengig av kortsiktig prosjektfinansiering.

I tråd med samskapingsteori og eksemplet Med Hjerter For Arendal, viser at der aktørene inviteres tidlig inn i prosessen og definerer problemet og mulige løsninger sammen, fordeler arbeid og ansvar ut fra ekspertise, kjerneoppgaver og motivasjoner, bør kunne gi målrettede og effektive, eller instrumentelle resultater. Videre viser eksempelet fra Arendal og samskapingsteorien at nettverksledelse kan være et hensiktsmessig redskap.

Funnene våre viser at mange av organisasjonene engasjerer seg i samme tema som bydelen, de viser kreativitet, nyskaping, engasjement, og har mye kunnskap. De ønsker også å jobbe effektivt i forhold til deres kjerneoppgaver. Dette er et godt utgangspunkt for eventuelle samarbeid mellom frivillig sektor og bydelen, som kan gi gjensidig merverdi for partene og god effekt for innbyggerne.

Kvalitet og ansvar

I samtalene med tjenestene trekkes juridiske avgrensinger og kvalitetssikring frem av flere;

«Bydelen prioriterer å støtte de mest utsatte gruppene. I arbeidet med barn og unge har bydelen blant annet en sosial-pedagogisk fagkompetanse, erfaringskompetanse, trening i konflikthåndtering og HMS- og kvalitetssikringssystemer. Frivilligheten sier at de også har den samme kompetansen. Dette gjelder særlig store organisasjoner, som Røde Kors eller Forandringshuset. I tillegg mobiliserer de frivillige. Gjennom det har frivilligheten en rekkevidde og tillit i ulike miljøer og viktig

lokalkunnskap. Bydelens tjenester og frivilligheten har altså ulike kvaliteter. En økt kunnskap om og anerkjennelse av hverandres styrker og svakheter, og hva en kan samarbeide om, er en fordel for å skape god dialog og gode løsninger sammen» (Kjersti Grut, programleder for Områdeløft Grønland og Tøyen).

Anne Britt Ruderaas, endringsleder i Bydel Gamle Oslo, beskriver store potensialer i samarbeid mellom frivilligheten og det offentlige. Men hun beskriver samtidig at det er en lang vei å gå. Det dreier seg blant annet om kvalitetssikring og juridisk ansvar, samt relasjoner og grensesnitt mellom det offentlige og organisasjonene.

«Vi har sett eksempler på utmerkede tiltak, eks i Odense har de et seniorhus, hvor kommunen finansierer en husleder. Aktivitetene og driften utføres av frivillige lag og foreninger. Det er de eldre som organiserer selv. Kanskje kan vi få slike løsninger etter hvert. Det er ingenting som tyder på at bydelene skal ha en raus økonomi framover og danskene har fått mye ut av beskjedne summer! Jeg tenker at vi kan mye å lære av det Danmark har gjort sammen med sine frivillige».

I forhold til kvalitetssikring og juridisk ansvar trekker hun frem noen problemstillinger som må løses

- a) Hvordan kan tjenestestedene garantere kvaliteten på det frivillige gjør?
- b) Hvordan forholder de frivillige seg til taushetsplikten?
- c) Vil frivilligheten overta oppgaver som skulle være lønnet arbeid?
- d) Hvem skal stilles til ansvar hvis det kommer inn en klage på frivilligheten?

Disse problemstillingen går igjen hos flere av tjenestene vi har snakket med og skaper usikkerhet i forholdet mellom det offentlige og frivillig sektor.

«Alt blir enklere hvis det er klare retningslinjer. Hos oss er det noen retningslinjer og regler, men så er det mye skjønn; det avhenger hvem som sitter og tar avgjørelsen, om det var litt flere retningslinjer for samarbeid mellom bydelen og frivilligheten, hadde det gjort det enklere å samarbeide generelt» (Hussjef Aktivitetshuset K1).

Endringsleder peker på at det kan bli mye management og jobb i forhold til effekt, dersom bydelen skal forholde seg til «punkt-frivilligheten». Hun ønsker derfor en mest mulig organisert frivillighet. Det kan være etablerte, profesjonelle organisasjoner som Røde Kors, men hun vektlegger også en styrking av andre organisasjoner som viser tegn på bærekraft og potensiale, med andre ord robuste organisasjoner.

Som vi har sett er det stor variasjon og det finnes solide aktører som leverer tjenester og fasiliteter som både overlapper og utfyller bydelens egne. Til tross for profesjonell tilnærming til samme målgrupper, fremstår bydel og organisasjoner allikevel som lite koordinerte. Dette er en gjennomgående utfordring i feltet. På noen måter fremstår bydelen som å ha monopol på kvalitet. Det virker som at det er begrenset anerkjennelse for at det kan være flere veier til målet.

Økonomisk uforutsigbarhet

En ting som står frem som en felles utfordring for både bydelens tjenester og organisasjonene er økonomi og forutsigbarhet. Dette kan være en bakenforliggende årsak til barrierer knyttet til blant annet konkurranse og svak delingskultur.

Flere av bydelens tjenester opplever i likhet med organisasjonene, en uhensiktsmessig stor grad av prosjektfinansiering. Dette gjelder særlig forebyggende tjenester for barn og unge. De kjemper daglig for å levere sine tjenester på små og ustabile midler. Behovet er som både tjenestene og organisasjonene erfarer, enormt. I tillegg kommer ikke minst et ansvar for ansatte. Slik vi tolker det, ligger kanskje ikke forholdene til rette for at tjenestene fra sin posisjon, skal evne og se verdiene av alle organisasjonene og potensialet i samarbeid med disse i et helhetsperspektiv. Det fremstår som om den usikre økonomiske situasjonen langt på vei tvinger tjenestene til å fokusere på opprettholdelse av egen organisasjon, fremfor samarbeid.

Najib Dahir,
Leder i Opplyst Ungdom.

Najib Dahir er en ildsjel på Tøyen. Han har siden 2006 drevet organisasjonen Opplyst Ungdom. Han er også medlem i nabolagsinkubatoren Tøyen Unlimited. Formålet til organisasjonen er å bidra til reell sosial mobilitet, hvor målgruppen er barn og unge med minoritetsbakgrunn. Organisasjonen har aktiviteter som spenner seg fra leksehjelp for barn og voksne, en-til-en mentoring, fotball- og allidrett-trening i Tøyen Arena, til hytteturer for barn og unge.

Opplyst Ungdom drives på frivillig basis, men tar også betalte oppdrag når de kan. Det siste året har de hatt et vellykket samarbeid med bydelen via Senter for flyktningskompetanse og integrering (SeFI) og Samarbeid for inkluderende dialog (SID).

«Vi ble en del av et team. Resultatene var veldig gode. Vi hadde god oversikt over helheten. Vi hadde ikke ansvaret for hele prosjektet men fylte en viktig rolle i et større samarbeid med bydelen. Alle parter fikk jobbe med det de var best på.»

11.4 Lokal beredskapsdugnad i Bydel Gamle Oslo – et eksempel på samhandlingsutfordringer

Under Covid-19 epidemien, så vi en sterk dugnadsånd både på nasjonalt og på lokalt plan. En fersk studie utgitt av senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor viser at mer enn én av fire nordmenn har gjort frivillig innsats under koronakrisen (Sivesind og Arnesen, 2020).

I Gamle Oslo var det flere lokale ildsjeler, organisasjoner, sosiale entreprenører, trossamfunn og kulturaktører som mobiliserte raskt, for å hjelpe til der det var nødvendig. I første fase dreide hjelpetilbudene seg hovedsakelig om bistand til handling av mat til mennesker i risikogrupper eller karantene. Ganske raskt kom også tilbud som digital leksehjelp og informasjon på ulike språk på plass i regi av lokalt organisasjonsliv som Tøyen Sportsklubb og Håp kompetanse. Etter noen uker ble det inngått samarbeid mellom bydelen, Sterling og Tøyen Sportsklubb knyttet til felting og trygghet i nabolaget.

Et stykke inn i krisa ble det oppmerksomhet rundt at minoritetsmiljøer ikke ble nådd av offentlig informasjon i tilfredsstillende grad. Da reagerte bydelen raskt og involverte et utall av ressurspersoner blant egne ansatte og sivile aktører fra minoritetsmiljøene i utarbeiding av kommunikasjonsstrategi og gjennomføring av en informasjonskampanje. Denne modellen for samhandling og ressursmobilisering har fått mye oppmerksomhet både av media, forskere og i annen offentlig forvaltning.

Den generelle tendensen er imidlertid at det meste av det frivillige arbeidet ble gjort uavhengig av samarbeid med bydelen. Beredskapssituasjonen avdekket at det ikke var opparbeidet naturlige kanaler for å dele informasjon og involvere potensielle frivillige aktører. Fra bydelens side handlet det delvis om usikkerhet rundt de ulike aktørenes kvalitetssikring. Tid gikk også med på å vente på retningslinjer fra Nasjonale og kommunale myndigheter rundt samarbeid med frivilligheten. Usikkerhet om alvorlighetsgraden av epidemien førte til strenge føringer og restriksjoner knyttet til smittevern. Dette bidro til forsinkelser og vegring mot å benytte seg av mangfoldet av organisasjoner og enkeltpersoner som ønsket å bidra. I Oslo ble det kommunisert at kun organisasjoner som allerede var involvert i beredskapssamarbeid skulle engasjeres for offentlige oppgaver. Dette gjaldt blant annet organisasjoner som Røde Kors og Sanitetskvinnene.

De aller fleste organisasjonene som mobiliserte til frivillig innsats opplevde også et overskudd av frivillige, men et underskudd på oppdrag. Dette var en tendens også andre steder i landet.

Tøyen Sportsklubb var tidlig ute og etablerte digital leksehjelp for å støtte hjemmeundervisning på grunn av stengte skoler. Det digitale formatet på tilbudet omgikk de mest vanlige smittvernshensynene. Avsenderen, Tøyen Sportsklubb har i tillegg et svært godt rykte lokalt i bydelen. Tilbudet ble omtalt i lokalpressa og på sosiale medier. Informasjon om tilbudet ble også delt med andre ansatte i bydelen som var

tett på målgruppen. Allikevel ble tjenesten i svært liten grad kommunisert eller tatt i bruk av bydelens tjenester eller av skolene. Ifølge klubben fikk de også kun få henvendelser fra skolene. Det var utvilsomt et behov blant mange av bydelens elever, noe Dagsavisen bekreftet i en artikkel 2. mai.

Bydelen bistod TSK med å få tilgang til håndsprit for desinfeksjon for den gruppen som bidro med handling til risikogrupper, og bistod Håp Kompetanse med lokaler for deres arbeid med somalisk koronatelefon. Kunnskapdeling rundt behov, utviklingen av tjenestene og kvalitetssikringen av disse var i liten grad gjenstand for samarbeid.

En studie gjort av Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor (Gjerde og Windswoold, 2017) bekrefter at samarbeid mellom frivillige organisasjoner og kommuner i beredskapssamarbeid er uklart. Studien peker blant annet på at kommunene prioriterer å bygge kompetanse innenfor deres egne virksomheter istedenfor å etablere kontakt og koordinere eksternt (ibid, s.43).

Under covid-19 første uker opplevde vi at usikkerhet knyttet til kvalitetssikring og ansvar vanskeliggjorde fleksibelt samarbeid med frivilligheten og andre eksterne aktører. Flere bydelsansatte vi har snakket med, bekrefter at informasjon og samarbeid på tvers internt i bydelsorganisasjonen også var under sterkt press. Det å etablere nye former for samarbeid i en ekstraordinær situasjon, fremstår som krevende.

I forskriftene om kommunal beredskapsplikt (Forskrift om kommunal beredskapsplikt 2011; Ibid), spesifiseres det at kommunen skal ivareta befolkningens sikkerhet og trygghet, og fordele ressursene og å gjennomføre en helhetlig risiko – og sårbarhetsanalyse (ROS). Kommunen skal også utarbeide og øve på beredskapsplanen, og ikke minst sikre samspill mellom de ulike offentlige institusjonene og påse at alle relevante aktører inviteres inn i dette arbeidet (Ibid; (Skiple og Winswoold, 2020, s.60).

Vi vet at i mange kommuner, deriblant Oslo, er solide aktører slik som Røde Kors og sanitetsforeningene aktive deler av kriseteamene. De har beredskapsavtaler i bunn; hvor organisasjonene er en del av kommunens beredskapsarbeid og kommunene har stor tro til disse organisasjonene, da de har frivillige som er kurset, forsikret og jobber under en egen ledelse. Det er naturlig å vurdere om bydelens beredskapsplaner kan se på hvordan frivilligheten for øvrig kan involveres ved en ny krisehendelse.

Man bør imidlertid unngå og å «forberede seg på forrige krise». Det er langt fra sikkert at det er de samme organisasjonene som er best egnet til å takle de utfordringene neste krise vil medføre. Sterkere og mer likeverdige nettverk, samt erfaring med ressursbaserte samarbeid, kan gi gode relasjoner, økt kunnskap om kapasitet, og slik bidra til høyere beredskapsevne. Et generelt forebyggende tiltak for neste krise kan derfor være å utvikle samarbeid, på tvers av bydelsadministrasjonen og med organisasjoner og ressurspersoner. Det finnes som vi har sett nok av samfunnsfloker og akutte utfordringer som kan betegnes som større og mindre kriser. Dersom læring fra beredskapssituasjonen tas med inn i vanlig drift og samarbeidskultur, vil det kunne gi gevinster.

Foto: Lars Håberg Ottosen/KFUK-KFUM Forandringshuset Norge

Ingrid Elise Sigmundstad er virksomhetsleder i Forandringshuset Oslo. Hun var med å starte opp det første Forandringshuset i Oslo, som holder til i Grønlandsleiret 41 på Grønland, og leder nå arbeidet i Gamle Oslo og i Søndre Nordstrand. Forandringshuset Grønland er et kultur- og aktivitetshus for ungdom og unge voksne. Deres visjon er å gi rom for unge menneskers liv og engasjement.

Ingrid Elise Sigmundstad,
virksomhetsleder i Forandringshuset Norge

«Jeg tror at samarbeid er viktig for at vi skal kunne gjøre det beste for bydelen vår, og da må vi sammen skape en kultur for samarbeid. Vi er alle gode på ulike ting, ingen er gode på alt. Vårt ønske er å etablere konkrete samarbeidsprosjekter hvor vi kan teste ut hvordan frivilligheten og bydelens tjenester kan spille på lag for å møte behov hos vår felles målgruppe. Det kan for eksempel være behovet for jobb for ungdom som er uttalt hos både bydel, frivillighet og ikke minst hos ungdommene selv. En prosjektgruppe med felles visjon og retning for frivillige aktører som for eksempel Sterling, Tøyen Sportsklubb, Håp Kompetanse og Forandringshuset tror jeg kunne kommet frem til gode bærekraftige løsninger sammen med bydelen.»

KFUK-KFUM Forandringshuset ønsker også å få til en samarbeidsavtale med bydelen.

«En slik avtale vil kunne handle om hvilken rolle KFUK-KFUM Forandringshuset kan spille for å gi en reell merverdi til det helhetlige barne – og ungdomsarbeidet i Gamle Oslo. Hvordan kan frivilligheten styrke og supplere det gode arbeidet som bydelen gjør.»

11.5 Organisatoriske barrierer og samskaping

De organisatoriske barrierene som ble nevnt i begynnelsen av dette kapitlet, er komplekse og denne meldingen har ikke ambisjon om å løse disse. Det er allikevel grunn til å tro at en økt bevissthet på barrierenes eksistens og konsekvenser kan bidra positivt. Et nøkkelord her er å øve på å gjøre sammen, det vil si å bygge en sterkere kultur for samhandling. Vi finner flere av metodene innenfor prinsipper for samskaping.

«Søk-barrieren» fremstår som den minst komplekse og kan sannsynligvis imøtekommes gjennom blant annet optimalisering av «en vei inn» prinsippet i bydelen samt gjennom bedre digitale løsninger og informasjonssystemer. Generelt økt samhandling blant annet i form av nettverksarbeid, vil kunne bidra ytterligere også mot denne barrieren.

Bedre informasjonssystemer og satsning på «en vei inn i bydelen» kan i tillegg bidra til bedre samarbeid i form av løsere relasjoner som lån av lokaler, økonomisk støtte med mer. Som beskrevet i kapittel 10 er det per i dag forholdsvis godt, men kan bli bedre særlig når det gjelder informasjon om tilgjengelighet.

«Ikke-oppfunnet-her-barrieren». Meldingen har identifisert en svak delingskultur og vi har sett at bydelen i første rekke forsøker å løse egne problemer selv, fremfor å spørre om, eller ta imot, hjelp fra andre. Et sterkt fokus på kvalitet og ansvar kan medføre begrenset tillit til at kvalifikasjoner og kvalitet også kan finnes utenfor egne systemer. Disse hindringene kommer blant annet til syne der frivillig sektor ønsker å bidra på bydelens ansvarsområder, som for eksempel vist i eksempelet med Covid-19 tidligere i dette kapitlet. En økt fokus på likeverdighet og anerkjennelse av verdien av ulike tilnærminger, metoder og ressurser, samt jevnlig bruk av likeverdige nettverk, kan bidra til å imøtekomme «ikke-oppfunnet-her-barrierer».

Mer tverrfaglig samarbeid og nettverk kan også føre til sterkere bånd og bidra til at mer taus kunnskap lettere kan overføres. Slik kan en imøtekomme «overføringsbarrieren».

«Hamstringsbarrieren» beskriver blant annet konkurranse og manglende initiativer til samarbeid. Vi så blant annet eksempler på denne barrieren knyttet til Bufdir-midlene. Barrieren kan delvis imøtekommes rent teknisk, blant annet gjennom innretning av søkbare midler. Noen ordninger inneholder allerede insentiver til samarbeid. Disse bør få tilstrekkelig fokus og prioritet.

11.6 Nøkkelfunn

- Barrierer som hindrer samhandling, kan oppstå i alle organisasjoner, og kan påvirke samarbeid med eksterne aktører. Det er viktig å være seg bevisst ulike barrierer som oppstår for å kunne gi løsninger.
- Tjenestene, i likhet med organisasjonene, ønsker mer kjennskap, oversikt og informasjon om hverandre.
- Kvalitet og ansvar er to særlige hensyn som pekes ut av tjenestene når det kommer til samhandling med frivillig sektor.
- Tjenestenes instrumentelle perspektiv til samarbeid fører til at hensynet til den frivillige innsatsens egenart ikke vektlegges i like stor grad.
- Samskaping er ressurskrevende, og krever stor grad av likeverdighet, tillit og tid. Derimot kan samskaping gi gjensidig positive ringvirkninger.

Foto: Benjamin Farnam

Avslutning

Denne meldingen har kartlagt bydelens frivillige sektor og tilhørende organisasjonsliv, i form av omfang, kår, betydning og potensiale. Den har også undersøkt bydelens tjenesteapparat og forholdet mellom de to. Målet er å støtte og anerkjenne frivillig sektor, samt legge til rette for bedre samarbeid mellom frivilligheten og bydelens tjenester.

Meldingen har vist at det er høy aktivitet og stort mangfold i frivillig sektor i Gamle Oslo. De ulike organisasjonene har mye kompetanse og kunnskap. Foruten å tilby aktiviteter og tilhørighet til store deler av befolkningen, bidrar også frivillig sektor til flere av bydelens prioriterte satsningsområder. Gamle Oslos frivillige sektor er også preget av en sårbarhet, som henger sammen med blant annet sosioøkonomiske faktorer, flyttmønstre og utfordringsbildet i bydelen.

Denne meldingen viser et behov for koordinering og tilrettelegging av frivilligheten. Dette er et behov som også fremheves i Oslo kommunes frivillighetsmelding (2016). Våre funn peker også på verdien av robuste og uavhengige organisasjoner og betydningen av aktive, bredt sammensatte nettverk. Meldingen peker videre på et potensial i økt bruk av samskappingsprosesser, særlig i forhold til samfunnsfloker eller «wicked problems». Samskaping identifiseres også som en arbeidsform som kan styrke nettverk, dempe organisatoriske barrierer og være beredskapsfremmende. Meldingen har også sett på bydelens tilskuddsordninger og støttefunksjoner.

Meldingen utgjør et grunnlag for en egen strategi for frivillig sektor i Bydel Gamle Oslo. Strategien vil beskrive ulike hovedgrep som skal legge til rette for økt samhandling mellom frivillig sektor og bydelen i tiden som kommer. Strategien presenteres for seg i eget dokument og skal behandles i Bydelsutvalget.

Litteratur

Aftenposten (2019). *Oslo-bibliotek på toppliste over verdens kuleste steder for barn*. Tilgjengelig fra: <https://www.aftenposten.no/osloby/i/EWkPpG/oslo-bibliotek-paa-toppliste-over-verdens-kuleste-steder-for-barn> (Hentet: 24.04.20).

Amundsen, B. (2017). *Er frivillig arbeid løsningen på framtidens velferdsutfordringer?* Tilgjengelig fra: <https://forskning.no/samfunnskunnskap-helse-helsepolitikk/er-frivillig-arbeid-losningen-pa-framtidas-velferdsutfordringer/372851> (Hentet: 03.07.20).

Arnesen, D. (2020 a). *Finansiering av frivillighet*. Frivillig sektors økonomi og lokallagenes rammevilkår. Rapport 2020-6. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Arnesen, D. (2020b). *Frivillighet i en storby*. Kommune og frivillig sektor i Oslo. Rapport 2020-8. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Arnesen, D & Sivesind, H. K. (2014). *Frivillig Sektor i Oslo; Nøkkeltall og hovedtrekk*. Notat, Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

Arnesen, D & Sivesind, H. K. (2017). *Finansiering og rammevilkår for frivillig sektor Endringer, tilpasninger, konsekvenser*. Rapport 2017-7. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Arntzen, M. (2020). *Mister fysioterapi på Kampen*. Tilgjengelig fra: <https://norgesnytt.net/fysioterapi-gamle-oslo-kampen/mister-fysioterapi-pa-kampen/114741> (Hentet: 14.09.20).

Bomiljøtilskudd – Områdeløft Tøyen og Områdeløft. Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/tilskudd-legater-og-stipend/bomiljotilskudd-toyen-og-gronland/> (Hentet: 13.09.20)

Brukerundersøkelse for Aktivitetshuset K1 2018 (Hentet 01.10.20).

Bråttveit, Å. (2020). *Bidrar tros mangfoldet til «Parallellsamfunn»? En undersøkelse av tros- og livssynssamfunnene i Oslo*. Tilgjengelig fra: <https://www.trooglivssyn.no/wp-content/uploads/2020/02/Bidrar-trosmangfoldet-til-%C2%ABparallellsamfunn%C2%BB-1.pdf> (Hentet: 03.06.20).

ByPlan Oslo; Bibliotekene, mye mer enn bøker. Tilgjengelig fra: <https://magasin.oslo.kommune.no/byplan/bibliotekene-mye-mer-enn-boker/#gref> (Hentet: 10.10.19).

Byrådsavdeling for kultur, idrett og frivillighet. (2019) *Oslo kommunes innspill til stortingsmelding om barne- og ungdomskultur*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/c482542984cc47a9bd0be14d55184c6b/oslo-kommune.pdf> (Hentet: 29.10.19).

Byrådets sak nr.: 21/2019. Fordeling av bomiljøtilskudd i 2019 | Oslo Indre Øst – satsingen.

Byrådets sak nr.: 07/2020. Fordeling av bomiljøtilskudd i Oslo sør-satsingen og Oslo indre østsatsingen 2020.

Bufdir (2019). *Tiltak som har fått innvilget midler gjennom Nasjonal tilskuddsordning for inkludering av barn i lavinntektsfamilier 2019*. Tilgjengelig fra: <https://bufdir.no/globalassets/global/tilskudd-bruk-denne/barnefattigdom/tildeling-2019/innvilgede-enkeltiltak-kommuner-2019.pdf> (Hentet: 16.04.20).

Bufdir (2020). *Tiltak som har fått innvilget midler gjennom Nasjonal tilskuddsordning for å inkludere barn og unge 2020*. Tilgjengelig fra: <https://bufdir.no/globalassets/global/tilskudd-bruk-denne/barnefattigdom/tildelinger-2020/innvilgede-enkeltiltak-kommuner-2020.pdf> (Hentet: 09.06.20).

BU-sak 13/20. *Orientering om Bydelshus*. Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13363116-1583402924/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Bydeler/Bydel%20Gamle%20Oslo/Politikk%20Bydel%20Gamle%20Oslo/Politiske%20saker%20Gamle%20Oslo/2020/2020-03-19/Orientering%20om%20bydelshus/Orientering%20om%20bydelshus.pdf> (Hentet: 17.04.20).

BU-sak 179/19. *Omsorg + i Bydel Gamle Oslo*. Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13350675-1574443886/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Bydeler/Bydel%20Gamle%20Oslo/Politikk%20Bydel%20Gamle%20Oslo/Politiske%20saker%20Gamle%20Oslo/2019/2019-12-12/Omsorg%2B%20i%20Bydel%20Gamle%20Oslo/Omsorg%20%2B%20i%20Bydel%20Gamle%20Oslo.pdf> (Hentet: 15.09.20)

BUK-sak 34/20. Innstilling frivillighetsmidler sommer 2020. Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13375205-1597407771/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Bydeler/Bydel%20Gamle%20Oslo/Politikk%20Bydel%20Gamle%20Oslo/Politiske%20saker%20Gamle%20Oslo/2020/2020-08-17%20ekstraordin%C3%A6rt%20BUK/Tildeling%20av%20frivillighetsmidler%202020%20andre%20runde/Innstilling%20frivillighetsmidler%20sommer%202020.pdf> (Hentet: 01.10.20)

Diakonhjemmet sykehus. Tilgjengelig fra: <https://diakonhjemmetsykehus.no/om-oss/frivilligheten#film-om-hvordan-frivillige-arbeider-pa-diakonhjemmet> (Hentet: 03.06.20).

Dugstad, L & Lorentzen, H. (2008.) *Frivillighetssentralen i nærmiljøet. Insittutt for samfunssforskning*. Oslo. Tilgjengelig fra: https://evalueringsportalen.no/evaluering/alle-til-lags-frivillighetssentralen-i-narmiljoet/Rapport_Alle-til-lags_2008_11.pdf/@inline (Hentet: 27.04.20).

Eimhjellen, I & Loga, J. (2017). *Nye samarbeidsrelasjoner mellom kommuner og frivillige aktører. Samskaping i nye samarbeidsforhold?* Rapport 2017-9. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Eimhjellen, I., Bentsen, H. L., & Wollebæk, D. (2020). *Sivilsamfunnsdeltaking blant innvandrere i Norge*. Rapport 2020-2. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Enjolras, B & Wollebæk, D. (2010). *Frivillige organisasjoner, sosial utjevning og inkludering*. Rapport 2010-2. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Fladmoe, A., & Folkestad, B. (2016). *Frivillighet og folkehelse – En kunnskaps gjennomgang*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor Bergen/Oslo 2016.

Fladmoe, A., Eimhjellen, I., Sivesind, H., & Arnesen, S. (2019). *Frivillighetens grunnfjell. Hvem gir mest tid og penger til frivillige organisasjoner?* Rapport 2019-1. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Folkehelseprofil 2020. (2020). Tilgjengelig fra: <https://khp.fhi.no/PDFVindu.aspx?Nr=030101&sp=1&PDFAar=2020> (Hentet: 10.03.20)

Forskrift om kommunal beredskapslikt (2011). Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-08-22-894> (Hentet: 14.03.20).

Forskrift om tilskudd til frivilligsentraler i Oslo kommune (22.06.2018).

Forslag til Budsjett for Bydel Gamle Oslo 2020. Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13349904-1574177033/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Bydeler/Bydel%20Gamle%20Oslo/Budsjett%2C%20dokumenter%20og%20planer%20Bydel%20Gamle%20Oslo/Bydelsdirekt%C3%B8rens%20forslag%20til%20budsjett%202020.pdf> (Hentet: 20.04.20)

Forstudie rapport (2019). *Frivillighet og bruk av kommunale lokaler*. Comte Bureau.

Friskus. Tilgjengelig fra: <https://www.friskus.no/for-frivillige/> (Hentet: 28.04.20).

Fritidserklæringen. Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/42fc032208724215886755da5d165f1e/folder_fritidserklaeringen.pdf (Hentet: 04.10.19).

Frivilligmidler og grønne midler Bydel Sagene 2020. Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/bydeler/bydel-sagene/politikk-og-politiske-moter/politiske-saker-bydel-sagene/2020/frivilligmidler-og-gronne-midler-2020> (Hentet 02.06.20)

Frivillighetserklæringen. Departementene (2015). Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/99f8110d39674f3494ec9668be846c09/frivillighetserklaeringen-hefte.pdf> (Hentet: 04.10.19)

Frivillighet Norge (2018). *Kartlegging av behov, muligheter og løsninger for digitalisering av frivilligheten*. Tilgjengelig fra: https://s3.euwest1.amazonaws.com/frivillighetnorge/pdf/Rapport_final.pdf?mtime=20191217083346 (Hentet: 12.03.20).

Frivillighet Norge. *Lokal frivillighetspolitikk gjør samarbeidet bedre*. Tilgjengelig fra: <https://www.frivillighetnorge.no/politikk/lokal-frivillighetspolitikk-gj%C3%B8r-samarbeidet-bedre> (Hentet: 26.03.20).

Frivillighet Norge. *Om frivillig sektor i Norge*. Tilgjengelig fra: https://www.frivillighetnorge.no/no/faq/om-frivillig-sektor_i_norge/#undefined (Hentet: 19.09.19).

Frivillighet Norge. *Ungfritid.no fritidsaktiviteter for barn og unge*. Tilgjengelig fra: <https://www.frivillighetnorge.no/nyheter/ungfritid-no?fbclid=IwAR0zd6wC6rZFXP4u6URRUnuMKgiWOCgfkFQYues-It8HUA04UtoINE-h0m4Y> (Hentet: 29.05.20).

Frivillighetsbarometeret 2019.Tilgjengelig fra: <https://s3.eu-west-1.amazonaws.com/frivillighet-norge/pdf/Frivillighetsbarometeret2019-04.09.19.pdf?mtime=20191217083449> (Hentet: 26.05.20).

Frivilligsentraler (2019). Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/kultur-idrett-og-frivillighet/frivillighet/innsiktsartikler/Frivilligsentraler1/id2000850/> (Hentet: 03.07.20).

Gjerde, S. & Winsvold, M.S. (2017). *Frivillige organisasjoner i søk og redning: Utvikling, rekruttering og samarbeid med kommunene*. Rapport 2017-5. Bergen//Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Grønne midler. Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/bydeler/bydel-gamle-oslo/politikk-og-politiske-moter/politiske-saker-i-bydel-gamle-oslo/#!t|gr%C3%B8nne%20midler> (Hentet: 25.05.20).

Gulbrandsen, T. & Ødegård, G. (2011). *Frivillige organisasjoner i ny tid; utfordringer og endringsprosesser*. Rapport 2011-1. Senter for forskning for sivilsamfunn og frivillig sektor. Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kud/samfunn_og_frivillighet/rapporter/frivillige_organisasjoner_i_en_ny_tid_vr_2011_1_web.pdf (Hentet: 26.03.20).

Guribye, E. (2016). *Mot ‘Kommune 3.0’? Modeller for samarbeid mellom offentlig og frivillig sektor: Med hjerte for Arendal*. FoU-rapport nr. 2016-3.

Habermann, U. & Ibsen, B. (2005). *Definition af den frivillige sektor i Danmark. Frivillighedsundersøgelsen – en kortlægning af den frivillige sektor i Danmark*. Odense: Center for frivillig socialt arbejde.

Hansen, M. (2009). *Tverrfaglig samhandling*.

Hatling, M., Dammen, S., & Halvorsen, T. (2016). *Samlokaliseringseffekter – hva sier litteraturen?* Tilgjengelig fra: https://www.ntnu.no/documents/1261860271/1262021752/Samlokalisering_rapport+endelig+-+med+sign.pdf/dce5a7d8-6e8b-457e-9b5c-854d5442bc21?version=1.0 (Hentet: 24.04.20)

Heimberg, D. & Hofstad, H. (2019). *Samskaping som samarbeids- og styringsform for kommunenes folkehelsearbeid: Hva vet vi? Hva er utfordrende? Og hvor går vi videre?* NIBR-rapport 2019-11. Tilgjengelig fra: <https://fagarkivet.oslomet.no/nb/item/asset/dspace:13365/2019-11.pdf> (Hentet: 11.05.20)

Henriksen, A. (2017). *Deichman med besøksrekord: – Blir stadig viktigere som møtested*. Tilgjengelig fra: <https://www.aftenposten.no/osloby/i/GE7zQ/deichman-med-besoeksrekord-blir-stadig-viktigere-som-moetested> (Hentet: 25.05.20).

Høyland, K., Grut, L., & Thygesen, H. (2019). *Tverrfaglig evaluering av Kampen Omsorg+*. SINTEF akademisk forlag. Tilgjengelig fra: file:///C:/Users/bgo211135/Downloads/I_organisasjon_Kunnskapsformidling_130122%20SAF_Utgivelser_SINTEF%20Fag%20-%20Research_SINTEF%20Fag%20nr%2059%20Tverrfaglig%20evaulering%20av%20Kampen%20Omsorg+_SFag%2059.pdf (Hentet: 14.09.20)

International Labour organization (ILO). (2011) *Manual on the measurement of volunteer work*.

Kampen historielag. *Kampen bydelshus*. Tilgjengelig fra: <http://kampenhistorielag.no/arkiv/158> (Hentet: 01.05.20).

Karmøy kommune. Tilgjengelig fra: <https://www.karmoy.kommune.no/frivillighet/> (Hentet: 09.03.20).

Kobro, U. L. (2018). La oss gjøre det sammen. *Håndbok i lokal samskapende sosial innovasjon*. Høgskolen i Sørøst-Norge/Senter for sosialt entreprenørskap og samskapende sosial innovasjon.

Kolstadgata – oppgradering. Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/slik-bygger-vi-oslo/kolstadgata-oppgradering/#toc-4> (Hentet 10.08.20).

Kommunal – og moderniseringsdepartementet (2015). *Samarbeid mellom frivillige og kommuner*. Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/5003785a94a5487391a47a62c4dd8ca4/samarbeid_frivillige_kommuner.pdf (Hentet: 30.09.19).

Knapstad, M. L. (2015). «Jeg tar hånden til den døende, og merker at han slapper av». Tilgjengelig fra: <https://www.aftenposten.no/norge/i/2p3qB/jeg-tar-haanden-til-den-doeende-og-merker-at-han-slapper-av> (Hentet: 02.06.20)

Knekk samhandlingskoden. *Askøy kommune har utviklet en egen aktivitetskalender.* Tilgjengelig fra: <https://samhandlingskoden.no/historier/asky-kommune-har-utviklet-en-egen-aktivitetskalender> (Hentet: 09.03.20).

Knipperud, T, Ousdal, C, & Avdagic, D. (2019). *Journalen.* Tilgjengelig fra: <https://journalen.oslomet.no/2019/05/fortsatt-utfordringer-med-omradeloftet-pa-gronland> (Hentet: 02.10.19).

Lnu.no. Tilgjengelig fra: <https://www.lnu.no/2020/01/16/dette-er-resultatet-av-mange-ar-med-hardt-arbeid/> (Hentet: 21.05.20).

Lo, C. & Røiseland, A. (2019). *Samskaping – nyttig begrep for norskeforskere og praktikere?* Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift. Årgang 35.

Lorentzen, H. (2012). *Frivilligsentralen i nærmiljøet: Konkurrent eller katalysator?* Tilgjengelig fra: https://s3.eu-west-1.amazonaws.com/frivillighet-norge/pdf/Frivillighetssentraleninrmiljet_Lorentzen.pdf?mtime=20191217082033 (Hentet: 26.05.20).

Lov om folkehelsearbeid (2011) Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/folkehelse/innsikt/folkehelsearbeid/id673728/> (Hentet: 09.03.20).

Lørenskog Frivillighetsråd. Tilgjengelig fra: <https://www.lorenskog.kommune.no/tjenester/kultur-idrett-og-fritid/frivillighet/lorenskog-frivillighetsrad.87066.aspx> (Hentet: 09.03.20).

Med hjerte for Arendal. Tilgjengelig fra: <https://medhjerterforarendal.no/om/> (Hentet: 02.06.20)

Meld. St. 8. (2018-2019). *Kulturens kraft – kulturpolitikk for framtida.* Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-8-20182019/id2620206/> (Hentet: 25.05.20).

Meld. St. 29. (2012-2013). *Morgendagens omsorg.* Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/34c8183cc5cd43e2bd341e34e326dbd8/no/pdfs/stm201220130029000dddpdfs.pdf> (Hentet: 17.10.19).

Meld. St. 19. (2018-2019). *Folkehelsemeldinga. Gode liv i eit trygt samfunn.* Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/84138eb559e94660bb84158f2e62a77d/nn-no/pdfs/stm201820190019000dddpdfs.pdf> (Hentet: 02.10.19).

Meld. St. 39. (2006-2007). *Frivillighet for alle.* Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Stmeld-nr-39-2007-/id477331/> (Hentet 25.05.20).

Meld. St nr. 47 (2008– 2009). *Samhandlingsreformen.* Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/d4f0e16ad32e4bbd8d8ab5c21445a5dc/no/pdfs/stm200820090047000dddpdfs.pdf> (Hentet: 08.06.20).

Merknader til retningslinjer for tilskudd til frivilligsentraler i Oslo kommune (2020).

Mer samordnet, åpnere og enklere (2018). *Gjennomgang av statlige tilskudd til frivillige organisasjoner. Rapport fra ekspertgruppe til Kulturdepartementet 30. april 2018.* Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/d9f582b10aa94380b7f0a774a7b0d540/rapport-ekspertgruppe-tilskudd---mer-samord-net-apnere-og-enklere-2018.pdf> (Hentet: 08.05.20).

My new desk. *Et områdeløft i miniatyr.* Tilgjengelig fra: <http://www.mynewsdesk.com/no/bydel-gamle-oslo/news/et-omraadeloef-i-miniatyr-260040> (Hentet: 31.03.20)

Nordisk Ministerråd (2015). *Sosialt entreprenørskap og sosial innovasjon. Kartlegging av innsatser for sosialt entreprenørskap og sosial innovasjon i Norden.* Tilgjengelig fra: <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:789262/FULLTEXT01.pdf> (Hentet: 11.05.20).

Norges frivilligsentraler. Tilgjengelig fra: <https://frivilligsentral.no/> (Hentet: 03.07.20).

Norgesnytt (2019). *Flerbrukshallen på Tøyen snart klar: – Vil være åpen for alle.*

Tilgjengelig fra: <https://norgesnytt.net/barn-og-ungdom-gamle-oslo-idrett/flerbrukshallen-pa-toyen-snart-klar--vil-vaere-apen-for-alle/109739> (Hentet: 25.05.20).

Notat til bystyrets organer. (2016). Oslo Kommune, Byrådsavdelingen for kultur, idrett og frivillighet

NRK Brennpunkt: *Norske tilstander (2017).* Tilgjengelig fra: <https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt/2017/MDDP11001517/avspiller> (Hentet: 16.09.19).

Nyby. Tilgjengelig fra: <https://nyby.no/> (Hentet: 28.04.20).

Nødland, S. I., Bergsgard, N.A., Bjelland, A. & Leknes, E. (2007). Kommunenes samhandling med frivillig sektor. Rapport IRIS - 2007/047. Tilgjengelig fra: <https://norceresearch.brage.unit.no/norceresearch-xmlui/bitstream/handle/11250/2643407/IRIS%202007-047.pdf?sequence=1> (Hentet: 02.10.20)

Områdeløft Grønland og Tøyen. Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/slik-bygger-vi-oslo/omradeloft-gronland-og-toyen/> (Hentet: 25.05.20).

Områdeløft Tøyen i NRKs søkelys. Tilgjengelig fra: <http://www.mynewsdesk.com/no/bydel-gamle-oslo/news/omraadeloef-toeyen-i-nrks-soekelys-275492> (Hentet: 25.05.20).

Oslo byrådserklæring (2019-2023). *Plattform for byrådssamarbeid mellom Arbeiderpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Sosialistisk Venstreparti i Oslo 2019-2023.* Tilgjengelig fra: https://res.cloudinary.com/arbeiderpartiet/image/upload/v1/ievv_filestore/309a9b5942f94d9cbac9342d12055c1a9a52c7f6dfb-64d178c81eaf0cebafdb7 (Hentet: 02.04.20)

Oslo Idrettskrets. Informasjon om Idrettslag registrert i Bydel Gamle Oslo (Hentet: 28.11.19).

Oslo indre øst-satsingen – Delprogram nærmiljø Områdeløft Grønland og Tøyen. (2019) Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13335491-1565600398/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Slik%20bygger%20vi%20Oslo/Omr%C3%A5del%C3%B8ft%20Gr%C3%B8nland%20og%20T%C3%B8yen/programplan%20for%20omr%C3%A5del%C3%B8ft%20i%20Bydel%20Gamle%20Oslo.pdf> (Hentet: 07.10.19)

Oslo kommunes frivillighetsmelding sak 366/16 av 14.12. 2016.

Oslo kommunes hjemmeside. Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/bydeler/bydel-gamle-oslo/#gref> (Hentet: 25.05.20).

Plattform for samspill og samarbeid mellom frivillig og kommunal sektor, Frivillighet Norge. Tilgjengelig fra: <https://www.frivillighetnorge.no/nyheter/plattform-for-samspill-og-samarbeid-mellom-frivillig-og-kommunal-sektor> (Hentet: 25.05.20).

Pressemelding. (2018). *Bydel Gamle Oslo inngår partnerskapsavtale med Sterling, KIGO, Tøyen Sportsklubb og Tøyen Unlimited.* Tilgjengelig fra: <http://www.mynewsdesk.com/no/bydel-gamle-oslo/pressreleases/bydel-gamle-oslo-inngaar-partnerskap-med-sterling-kigo-toey-en-sportsklubb-og-toeyen-unlimited-2379315> (Hentet: 16.10.19).

Politiske saker i Bydel Gamle Oslo. Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/bydeler/bydel-gamle-oslo/politikk-og-politiske-moter/politiske-saker-i-bydel-gamle-oslo/#gref> (Hentet: 17.04.20)

Pressemelding (2016). *Biblio Tøyen – landets første bibliotek for dem mellom 10 og 15 år!* Tilgjengelig fra: <http://www.mynewsdesk.com/no/kulturbyen-oslo/pressreleases/i-morgen-aapner-biblo-toeyen-kun-for-dem-mellom-10-og-15-aar-1350882> (Hentet: 16.10.19)

Programplan for områdeløft Bydel Gamle Oslo 2020. Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13356229-1579102940/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Slik%20bygger%20vi%20Oslo/Omr%C3%A5del%C3%B8ft%20Gr%C3%B8nland%20og%20T%C3%B8yen/Programplan%202020%20for%20Omr%C3%A5del%C3%B8ft%20Bydel%20Gamle%20Oslo.pdf> (Hentet: 14.04.20)

Retningslinjer for Frivilligsentraler (2019). Tilgjengelig fra: <https://frivilligsentral.no/irisfile/174033/> (Hentet: 12.03.20)

Retningslinjer for tildeling av tilskudd til frivillig aktivitet (frivillighetsmidler)). Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13197244-1550758655/Tjenester%20og%20tilbud/Tilskudd%20stipend%20og%20legater/Frivillig%20arbeid/Frivillighetsmidler%20i%20Bydel%20Gamle%20Oslo/Retningslinjer%20frivillighetsmidler%202019.pdf> (Hentet: 08.05.20)

Samskaping i Arendal. *Sivilsamfunnsstrategi, Arendal Kommune*. Tilgjengelig fra: <https://sru.arendal.kommune.no/api/utvalg/201405/moter/352464/behandling/3/1>

Scandinavian Technology Institute. *Hva er innovasjon*. Tilgjengelig fra: <https://sti-norway.no/innovasjon/> (Hentet: 21.04.20)

Segaard, B. S. (2019). *Frivillige i offentlige og offentlig finansierte kulturinstitusjoner. De frivilliges perspektiv*. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Sivesind, K. H. & Arnesen, D. (2020). *Befolkningens frivillige bidrag under koronakrisen*. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Skiple, J. K. & Winswold, M.S. (2020). *Lokalt beredskapssamarbeid. Frivillige, politi og kommune i beredskapssamarbeid*. Rapport 2020-4. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Slipp Botsen fri. Tilgjengelig fra: www.Botsen.no. (Hentet: 03.07.20)

Sluttrapport Nye former for frivillighet (2018) Områdeløft Grønland og Tøyen.

Storhaug Unlimited. Tilgjengelig fra: <https://storhaugunlimited.no/hva-er-sosialt-entreprenorskap/> (Hentet: 11.05.20)

Strategisk Plan (2018-2021). Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13275077-1522748803/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Bydeler/Bydel%20Gamle%20Oslo/Politikk%20Bydel%20Gamle%20Oslo/Politiske%20saker%20Gamle%20Oslo/2018/2018-04-26%20Strategisk%20plan%202018-2021/Vedlegg.pdf> (Hentet: 28.10.19).

Temaplan for Trondheim kommunes frivillighetspolitikk 2018-2021. Tilgjengelig fra: <https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/07-kultur-og-naring/frivillighet/temaplan-tk-frivillighetspoli-tikk-18-21-6-3.pdf> (Hentet: 09.03.20).

Tildeling av frivillighetsmidler 2020. Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/bydeler/bydel-gamle-oslo/politikk-og-politiske-moter/politiske-saker-i-bydel-gamle-oslo/politiske-sa-ker-2020/2020-03-19/tildeling-av-frivillighetsmidler-2020> (Hentet; 25.05.20).

Tilskudd, legater og stipend i Bydel Gamle Oslo. Tilgjengelig fra: https://www.oslo.kommune.no/tilskudd-legater-og-stipend/#!c!f_bydel_gamle_oslo (Hentet: 25.05.20).

Tortzen, A. (2019). Samskabelse af velfærd.

Trætteberg, H. S., Eimhjellen, I., Ervik, R., Enjolras, B. & Skiple, J.K. (2020). *Kommunal frivillighetspolitikk og lokale organisasjoner*. Rapport 2020-3. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/fc9fbf9e2a1541a2a7050091d5349871/kommunal-frivillighetspolitikk-og-lokale-organisasio-ner.pdf> (Hentet: 02.10.20).

Trættenberg, H. S. & Sivesind, K. (2015). *Ideelle organisasjoners særtrekk og merverdi på helse- og omsorgsfeltet*. Rapport 2015-2. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Tøyen Unlimited. Tilgjengelig fra: <https://www.toyenunlimited.no/> (Hentet: 15.04.20)

Wollebæk, D., Sætrang, S. & Fladmoe, A. (2015). *Betingelser for frivillig innsats. Motivasjon og kontekst*. Rapport 2015-1. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Wollebæk, D. & Sivesind, K. H. (2010). *Fra folkebevegelse til filantropi? Frivillig innsats i Norge 1997-2009*. Rapport 2010-3. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Åpning av Vahl flerbrukshall i Gamlebyen. (2017). Tilgjengelig fra: <https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/apning-av-vahl-flerbrukshall-i-gamlebyen?publisherId=12550484&releasId=13946362> (Hentet: 25.05.20).

Årets frivillighetskommune; Karmøy. Tilgjengelig fra: <https://frivillighetensdag.no/vinnere-2018> (Hentet: 09.03.20).

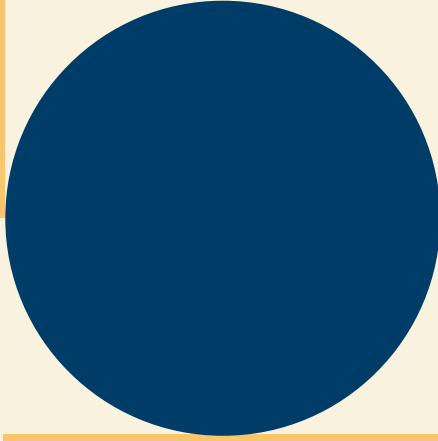

Foto: Benyamin Farnam